

Atëfëtan and Yesu ang yëgw ko Maco

Lilaya in

Akayëta aŋo ro, Maco, asëfan abat ar Yesu, yëgwëk. A yëgw yëgw ko mëne ang beya baxo Kaxanu ala wëneli këŋo la wëneliw Afexën ar ngwën ak, a hata hata ko. Yesu Kërisët hatak dek bebër fëna baxo Kaxanu bën. Barikan bëlëngw bër Bëšëwif bën ašus šus bano ga bani yëland mëne alif ko lifënd bapela band Kaxanu baŋ, ata lëxw këno gër Pilat. Mëŋ xiti këŋo do re ko eno dāw mopika gër kërëwa. Ecës ed Yesu elo ex šadaxa ir kë rëxëtënd eñëŋenax end ar xwëta këŋo yo. And xani ko Axwën Yesu gër ecës aŋ, fel këbi bësëfan bërexëm bën eni tëfëtërand endexëm eŋ gë enëŋ gë enëŋ dek ngwën iŋ. Er ex gër akayëta aŋo in:

Ang yanak aniyan do gë andiyen and Yesu ak: 1.1–4.25.

Osëy'ali or bapela band Owun or Kaxanu ol: 5.1–7.29.

Bandixa band Yesu baŋ, do gë bend baxo sëy'alind beŋ: 8.1–9.38.

Osëy'ali or epemëra ed Atëfëtan aŋ: 10.1–11.1.

End bësëy'ali bër Apela and Moyis eŋ: 11.2–12.50.

End bapënëtal band Owun or Kaxanu eŋ: 13.1–52.

Bandixa band Yesu baŋ, do gë bend baxo sëy'alind beŋ: 13.53–17.27.

End aminëmëra and gër oxëreceŋ eŋ: 18.1–35.

Bandixa band Yesu baŋ do gë bend baxo sëy'alind beŋ: 19.1–23.39.

End omakaw ond Yesu eŋ: 24–25.

End ecës ed Yesu el do ang xani ko gër ecës eŋ: 26.1–28.1–20.

End bëxarëk bër Yesu Kërisët eŋ

1 ¹ Mondako ex andëwëra and bëxarëk bër *Yesu *Kërisët aŋ, mëŋ ar ex rëwis ir Abëraxam, rëwis ir Dafid in. ² Abëraxam ex sëm ir *Isak, Isak sëm ir *Yakob, do *Yakob sëm ir Yuda do gë bobinëm. ³ Yuda ex sëm ir Peres do gë Sera, do nëm irebën ex Tamar. Peres ex sëm ir Esërom, do Esërom sëm ir Aram. ⁴ Aram ex sëm ir Aminadab, Aminadab sëm ir Nahason, do Nahason sëm ir Salëma. ⁵ Salëma ex sëm ir Bohes, do nëm ir Salëma ex Raxab. Bohes ex sëm ir Yobed, do nëm ir Yobed ex Rut. ⁶ Obed ex sëm ir Isayi, do Isayi sëm ir *Dafid, emun eŋ. *Dafid ex sëm ir Salomoŋ, do nëm ir Salomoŋ ex asoxari ar Uri an. ⁷ Salomoŋ ex sëm ir

Roboham, Roboham sëm ir Abiya, do Abiya sëm ir Asa. ⁸ Asa ex sëm ir Yosafat, Yosafat sëm ir Yoram, do Yoram sëm ir Osiyas. ⁹ Osiyas ex sëm ir Yohatam, Yohatam sëm ir Akas, do Akas sëm ir Esekiyas. ¹⁰ Esekiyas ex sëm ir Manase, Manase sëm ir Amos, do Amos sëm ir Yosiyas. ¹¹ Yosiyas ex sëm ir Yekoniyas do gë bobinëm. Ata angwën aŋo wëla banëbi 'Bëyisërayel bën oxadëp ol gër ebar ed Babilon. ¹² And sebëtëgu kënëbi gër oxadëp aŋ, Yekoniyas hi ko sëm ir Salacel, do Salacel sëm ir Sorobabel. ¹³ Sorobabel ex sëm ir Abihud, Abihud sëm ir Eliyakim, do Eliyakim sëm ir Asor. ¹⁴ Asor ex sëm ir Sadok, Sadok sëm ir Akim, do Akim sëm ir Elihud. ¹⁵ Elihud ex sëm ir Elasar, Elasar sëm ir Mataŋ, do Mataŋ sëm ir *Yakob. ¹⁶ *Yakob ex sëm ir Yosef, aŝan ar Mari an. Mari ijo rëw këŋo *Yesu, ir këno wăcënd Kërisët. ¹⁷ Awa er ex bandëwëra epëxw gë banax elod *Abëraxam xali gër *Dafid. 'Bëtëraguk bandëwëra epëxw gë banax, elod *Dafid xali angwën and oxadëp or 'Bëyisërayel gër ebar Babilon aŋ. 'Bëtëraguk bëte bandëwëra epëxw gë banax, elod gë oxadëp or gër ebar Babilon ol xali gër *Yesu Kërisët.

End andëwă and Yesu eŋ

¹⁸ Ata mondako bax andëwă and *Yesu *Kërisët aŋ. Mari nëm irexëm, enëm ed Yosef ebaxo. Do đamana eni nangër, Mari ŝot ko acël gë panga ind *Angoc Amënëk iŋ. ¹⁹ Yosef, aŝan arexëm, ga hi baxo cëŋ ar ŝenene, xey' këŋo eŋo cëfënin. Ata ko yëlarand ang ko ri eni capëraxën yir fo. ²⁰ Nand baxo yëlarand mondako na, meleka ir Axwën in ŝanayaxën këŋo në lakeli, do re ko: «Yosef, wëj ar andëwëra and *Dafid an, kërey' yëda na eyo ŋateli Mari, alindax. Ar gër acël andexëm aŋ, Angoc Amënëk aŋ wëlaw këŋo. ²¹ Lëmëta ex, do and këŋo rëw aŋ, yëlido oŵac or *Yesu gayik mëŋ këbi racët bulunda ir Isërayel in gër beñëŋëanax.» ²² Ata đek bendey' beŋo mondako ex ŋata ang re baxo Axwën ak pađ gë alaŵënel Esayi ak: ²³ «Endënaŵ emeja kë hi gë acël, do eŋo dëw lëmëta ir këno wăcëđ Emanuwel, mène ngëŋ “Kaxanu nëngaw këbo”» ²⁴ And nëngëta ko aŋ, Yosef ri ko đek er fel baŋo meleka ir Axwën in. Ata y'en këŋo alindaŵ Mari. ²⁵ Bari ani nangër bana xali rëw këŋo lëmëta in. Ata Yosef yël këŋo oŵac or *Yesu ol.

End bëŝaki eŋ

2 ¹ And rëw këno *Yesu gër Betëlexem aŋ, Erod wun bax gër ebar ed *Yude. Ata *bëŝaki bër xaniw bax gand Apën-eňan,

Ĥatëgu këni gër Yerusalem, gër eyang ed Erod. ² Wëka këni: «Ro nde exo emun end Bëšëwif end rëw këno ecede eņ? Gayikwa biyi emal edexëm el watëgu këmi elod gand Apën-eñan mëņ yowaxënëgu këmi mi poxi gër lëngw irexëm, mo calexën.» ³ Ga wël këni eņo, Erod emun eņ, gë Bëyerusalem bën, wëlandëra këbi xali xurik. ⁴ Ata Erod wac këbi dek *bëšadaxan bëlëngw bën do gë *bëšalen bën ebi mëka ba feye bax eno dëw Afexën an. ⁵ Yaka këno: «Gër ebar ed *Yude ro dëņ, gër angol and Betëlexem. Ga yëgw ko wa alaŵënel an:

⁶ «Wëj angol and Betëlexem aņo, gër ebar ed *Yude, Šëf gër bangol bangwëlik band gër ebar ed Yuda hi këy, aŵ gi ex na wa angol and toc.

Gër ndey na këno rëw ar kë wun gër enëng end Isërayel, bulunda iram an^b.»

⁷ Ata Erod wac këbi yir fo bëšaki bëjo do wëka këbi eno pënëtan aye amëd and šanayak emal elo aņ. ⁸ Ata ga laŵën këbi gër Betëlexem, re ko: «Awa űatin tan en mëkaraw aye end lëmëta ijo eņ. And këno watëgu aņ, bakawëdën ijo ro ene nangënati mëņ këme yed wëno bëte me poxi gër lëngw irexëm mo calew.» ⁹ Ga wëlër këni mondako gë emun eņ, bëšaki bën xuca këni ond gër Betëlexem oņ. Ata emal ed watëgu bani elod apën-eñan el lëngweli këbi. And ĥatëk gër ed hi baxo lëmëta aņ, xwëšak. ¹⁰ Bëšaki bën ga wat këni emal el, nëngandëra këbi mbaņ. ¹¹ Lil këni gër iciw ind bax ĥoband emal, sëk kënëbi lëmëta in gë Mari, nëm irexëm. Na foxira këni do šale këno. Fëtëra këni bëkwëtaya bënd kodı bëņ do šëmaxën këno gë oyël or wëlagu bani oņ: kaņe, gë ašururu ir xwëšëna bani gë angiri, do gë ogu ond këni wacënd *mir. ¹² Ata sitin këbi Kaxanu në lakeli eno beš Erod amaŵi wāŵi aņ. Mondako wāŵi këni kwël fëña išëxe ond gër ebar edebën oņ.

End egëreli ed Yesu gër ebar ed Misëra eņ

¹³ And wāŵi këni bëšaki aņ, meleka ir Axwën in šanayaxën këņo Yosef në lakeli do re ko: «Yosef, kanil eyëbi gëreli lëmëta in gë nëm gër ebar ed Misëra. Nëpaxëdën fën xali yatir këmi fel en maŵiw. Gayikwa Erod ašala ko šala eņo daŵ lëmëta in.» ¹⁴ Ga nëngëta ko Yosef, xanin këbi kwël gëmëd fo lëmëta in gë nëm do wëla këbi gër ebar ed Misëra. ¹⁵ Fën yëpax bani xali šës ko Erod. Ata mondako ĥata bax er re baxo Axwën Kaxanu paŵ gë alaŵënel in:

^b2.6 Miše 5.1

«Asēñiŵën ŵacēgu këmo exo canēgu gër ebar ed Misëra^c.»

End enemi ed bëndoyer gër Betëlexem eñ

¹⁶ And wata ko Erod mëne anëka yifa këno bēšaki añ, xoŷ ko xali xurik. Šēñëta këbi ocoroda odexëm ok eni ŷe gër Betëlexem enëbi đawërax đek bëtox bëtošan bëñ elod bënd bëniy bëki bëñ xali gër bënd bayik gër oyer. Mondako yëla baxo Erod kë fed gë amëd and fënëtan bano bēšaki añ. ¹⁷ Ata ĥatak er rey'a baxo Yeremi, alaŵënel ar Kaxanu in:

¹⁸ «Otes kë wëлинд gër angol and Rama,
Otes do gë edenitaran kë wëлинд,
Rašel këbi ŷawënd obaš orexëm ol,
Ayifara yo ayifara, axo ma ex na exo cësina,
gayik ani bo ex na, đek šës këni^d.»

End omaŷi ond gër ebar ed Isërayel eñ

¹⁹ And šës ko Erod añ, meleka ir Axwën in šanayaxën këño Yosef në lakeli gër ebar ed Misëra. ²⁰ Fel këño: «Yosef, gërëgako kanil eyëbi maŷeli lëmëta in gë nëm gër ebar ed Isërayel. Bër ŷandi babi aniyand andexëm bën anëka nemira këni.» ²¹ Ata Yosef xani ko, ŵed këbi lëmëta in gë nëm do ŵaŷeli këbi gër ebar ed Isërayel. ²² Barikan and wël ko mëne Arëkelawos bëtelik owun or sëm Erod ol gër ebar ed *Yude añ, yëda ko eni baka fën. Ata Kaxanu ga sitin këño në lakeli, ĥateli këbi gër ebar ed *Galile. ²³ Ye ko ŷëpax këni gër angol and këni ŵacënd Nasaret. Ata ĥatak er re bani bëlaŵënel in: «Abënasaret këno ŷana eno macënd^e.»

End epemëra ed Šaň Batis eñ

3 ¹ Amëd año, šanayaw baxo *Šaň Batis gër *ladawe ir gër ebar ed *Yude, do ko femërand end Kaxanu eñ. ² Er baxo rend: «Nëngwëtin ola orewën ol gayik *owun or gër orën đam ex!» ³ Ata *Šaň Batis ex ar baño rend alaŵënel Esayi an:
«Ala exëna ar kë xeŷërand gër ladawe,
oniŵ orexëm ol kë rend:
“Nanin fëña ir Axwën in!
Đebëtin bëpëña bënd ko xucaxën bëñ.^f”»

^c2.15 Ose 11.11

^d2.18 Yeremi 31.15

^e2.23 Esayi 42.6

^f3.3 Esayi 40.3

⁴ *Şaş Batis, acud and omban ond gelemba baxo şudand do baxo xapand enar gër edum. Eyamb yamb irexëm in ebar owure do gë dingën ibapuy. ⁵ Bëyerusalem bën, do gë ebar ed *Yude el dek, gë dek ebar ed Yurëdeş el, aye bani yend bura-bura gër ed hi baxo *Şaş Batis. ⁶ Do mënş abuyi babi buyind polo gër *Yurëdeş bër bax futënd poyoma beññenax bend ri këni bën.

⁷ Ata Şaş Batis wat këbi *Ofariseş do gë *Osaduseş odanjëm ga yow këni gër xobuyi. Re ko: «Wën ang bandën fo siti kën. Noşo wa fel këşun mëne axor ex en kwëyëta kiti ind Kaxanu ind kë yowënd inş? ⁸ Diyindën de ari bandixa band kë wasinënd mëne anëngwëta dëş nëngwëtak ola orewën ol. ⁹ Bari këren yëland na gayikako *Abëraxam ex axarëk arewën an kën fexaxën. Kaxanu axor ko xor exo nëngwët oxaş oşo dëş ex gi obaş or *Abëraxam. ¹⁰ Ado anëka wëd ko ecëngwa el exo taşaxën batëş baş şëş gër odëmbët: atëş and ax dëwënd na odëwëreşwen ojekax yo, asaş ko saş do exo şap gër xoşux. ¹¹ Wëno abuyi këmun buyind gër men ex watixën mëne anëngwët nëngwët kën ola orewën ol. Barikan ar ke şëfëşund an këşun şana eşun buyind gë panga ind Angoc Amënek inş do gë xoşux ol. Mëş fangak nëmëc wëno: ado wëno axe şap ex na mo pedët şaped bandexëm baş. ¹² Ekëda lëkaya ko gër ataxan andexëm exo pelëraxën gër ebar edexëm. Aşwëla ko wëla bële in exo cacëş gër akërukëru andexëm. Barikan enenar eş alap ko lap gër xoşux or ax domind na gë edomi.»

End xobuyi or Yesu eş

¹³ Ata *Yesu ga xaniw ko gër ebar ed *Galile, yow ko *Yurëdeş, gër *Şaş Batis, eşo buyixën. ¹⁴ Barikan *Şaş Batis aşëp baxo hëpënd do ko rend: «Wëno wa ex ar şapëk eşe buyi an, ecëñëxët yow këş gër ndam!» ¹⁵ Na re ko *Yesu: «Buyile mondako dëş gayikwa aşap şapëk exe şataye dek er ex şenene in.» Aşo fo şa ko *Şaş Batis do buyi këşo. ¹⁶ Ga ko şëpëta *Yesu, hik fol orën ol. Wat këşo Angoc and Kaxanu aş ga ko fedaw gër ndexëm ang edëşwëte epeşax fo. ¹⁷ Wëlik oniş gër orën: «Aşo ex Asëñişwën ar pëlot gër yomb iram an. Ata wëno mbaş ke nënganënd endexëm eş.»

End Yesu do gë şabucara eş

4 ¹ Ata Angoc Amënek aş wëla këşo *Yesu gër ladawe eşo dix atëş gë şabucara in. ² And siwi ko *Yesu, gëmëd gë goyat xali başey ofëşw onax aş, xor këşo eşo eş. ³ Amëd aşo, şëkaw këşo Ayifa an, re ko: «Angëmëne Asëñişw ar Kaxanu eş, nëngwëtël oxaş oşo ex gi eşamb yamb.» ⁴ Yaka ko *Yesu: «Ga yëşw këni

gër akayëta and Kaxanu: “Ala an aliya ko liyand gë dek eyeyan ed Kaxanu el, ax gi ex na gë eyamb yamb in fo⁹.”»

⁵ Šabucara in wëla këŋo *Yesu gër angol amënëkh. Ga xwët këŋo yaŋ gër ejur ed Aciw̄ and Kaxanu, ⁶ re ko: «Angëmëne Asëniw̄ ar Kaxanu ey, d̄apayal. Ax gi ex na nde aÿëgw̄ yëgw̄ këni: “Afel këbi fel omeleka odexëm ok endeȳ eŋ do bën eni kaka gë otaxan odebën ok këdi këȳ lapa nē ekaÿi” .» ⁷ Yaka ko *Yesu: «Bëte aÿëgw̄ yëgw̄ këni: “Ax gi ex na monëÿali Kaxanu, Axwën areȳ an?j”»

⁸ Šabucara in wëla këŋo bëte *Yesu yaŋ nē atënd acakax, w̄asindëra këŋo d̄ek owar or gër ngwën oŋ gë enjaran ende bën eŋ. ⁹ Re ko: «Ayël këmi yël owar oŋo d̄ek angëmëne afoxi foxi këȳ gër lëngw̄ iram eye cale.» ¹⁰ Yaka ko *Yesu: «Wëj Sindan, nacëtale fa, gayikwa aÿëgw̄ yëgw̄ këni: “Poxiyind wayët gër lëngw̄ ir Kaxanu, Axwën areȳ an, do caleyingo mën̄ fo^k.”» ¹¹ Ata šabucara in sebët këŋo *Yesu. Sëkaw këno omeleka eno d̄ëba.

End Yesu gër ebar ed Galile eŋ

¹² And wël ko *Yesu mëne anëka sëra këno *Šaŋ Batis aŋ, nacëta ko gër ebar ed *Galile. ¹³ Šan ko Nasaret in do rëfa ko gër Kafarënowum, ler gër bëŋa ir anjer and *Galile aŋ, gër ebar ed xwën bani bandëwëra band Sabuloŋ do gë Nefëтали. ¹⁴ Mondako ħata bax er re baxo ala w̄ënel Esayi in:

¹⁵ «Bër gër ebar ed Sabuloŋ bën do bër gër ebar ed Nefëтали bën,

Bër lëgëk gër fëña ir ler gër anjer bën,

Bër lëgëk ekeg ed *Yurëdeŋ bën,

gër ebar ed Galile ir benëng becëxe,

¹⁶ bulunda ir yëpak gër ecamëdan in,

watëk angoben atëm,

gër bër yëpak gër ebar ed ecamëdan bën,

gër ed yañëk ecës,

šanayak angoben atëm!»

¹⁷ Ata *Yesu, amëd aŋo dëŋ yana baxo ko femënd mondako: «Nëngwët in ola orewën ol gayik owun or gër orën ol d̄am ex!»

⁹4.4 Andocane 8.3

^h4.5 Angol and Yerusalem aŋ këni w̄acënd mondako.

ⁱ4.6 Calemoñëw̄ 91.11-12

^j4.7 Acariyakinëm 6.16

^k4.10 Acariyakinëm 6.18

^l4.16 Esayi 8.23

End bësëfan bëyanar eŋ

¹⁸ Akey amat, *Yesu ko sëfand bëŋa ir anjer and *Galile in. Wat këbi Simoŋ, ar nëngwët baŋo Piyer an, do gë Andëre abinëm, ga këni lapëra owën gër anjer, bësëpët bër oxan ebani. ¹⁹ *Yesu ga sëka këbi re ko: «Wën tëfëgune tan mun di bëbar bër bela.» ²⁰ Ataŋ seb këni na owën oŋ do kwël sëf këno. ²¹ Ga ye këni imbađ, wat kënëbi bër aminëmëra bësëxe, bosëniw bor Sebede, Šak do gë abinëm Šaŋ. Awëxëtëra bani wëxëtërand owën orebën oŋ gë sëm irebën polo në ikuluŋ. *Yesu wac këbi: ²² ataŋ seb këni kuluŋ in, gë sëm irebën ak, do kwël sëf këno.

End Yesu gër ebar ed Galile eŋ

²³ Ebar ed *Galile el đek baxo sëfërand *Yesu, do babi sëyalirand Bësëwif bën gër baciw bacaleya bandebën. Atëfëtan and owun or Kaxanu aŋ baxo femërand do afakën babi fakënënd bela bën ošëxwëra or ex yo do gë oseyi or ex yo. ²⁴ Ata mondako wëli bax oŋac orexëm ol đek ebar ed Siri el^m. Awëlanëgu bano wëlanëgund đek bër bax sorond bën, bër lëk babi ocëxwëra od ex yo bën, gë bër babi soronënd bëyël bën, gë bër gë šënan bën, do gë bësëyik bën. Đek babi fakënënd. ²⁵ Ata moñëmb bani yëmbënd bela bër baŋo sëfarand *Yesu bën, gër ed ko ye yo: hik gër ebar ed *Galile, hik gër ed Bangolepëxw, hik gër ed *Yude, hik gër angol and Yerusalem, hik gër ebar ed ekeg ed *Yurëdeŋ el.

End osëyali or gër etënd eŋ

5 ¹ Akey amat, *Yesu wat këbi bela bën bamëxwër bamëxwër, ga barëregu këni kap gër etënd. Ga yëpa ko, xeta këno bësëfan bërëxëm bën. ² Ata hëbëta ko, këbi sëyalind mondako: ³ «Nëngandërayindëlebi bër sitarak gër onden bën, gayikwa bën xwënëk owun or gër orën ol! ⁴ Nëngandërayindëlebi bër kë sesërand gërëgako bën, gayikwa Kaxanu ayifara këbi yifara! ⁵ Nëngandërayindëlebi bër nënga këbi onden bën, gayikwa bën kë bëteli ebar el! ⁶ Nëngandërayindëlebi bër yandi këbi ola or šenene ang eŋamb-yamb fo bën, bër sel këbi ang men fo bën,

^m4.24 Amëd aŋo, ebar ed Isërayel el do gë ed Siri el emun emat xwën bax. Gër Damas ebaxo gofërener ilëngw in.

gayikwa Kaxanu ayël yël këbi eni y'amb or ŝenene ol xali eni med!

ayël këbi yël eni ceb xali ebi ped.

⁷ Nëngandërayindëlebi bër gë axaÿënan bën, gayikwa Kaxanu axaÿënan këŋo xaÿënan bën bëte!

⁸ Nëngandërayindëlebi bër gë oÿëkw oÿënëk bën gayikwa bën ex bër këŋo wat Kaxanu bën!

⁹ Nëngandërayindëlebi ŝaland aketëxeta bën gayikwa bën kë hi obaŝ or Kaxanu ol!

¹⁰ Nëngandërayindëlebi bër kënebi rixërand në end epëb ed fëb këni end ŝenene bën,

gayikwa bën xwënëk owun or gër orën ol!

¹¹ Nëngandërayindëleŋun ado enun cirërand, ado enun dixërand, ado enun nagaŝandërand end ex yo në end oÿac oram.

¹² Nëngandërayindëleŋun, mandërayindën onënga ol gayik amaŝën atëm kën sëkëx y'aŋ gër orën. Enimin mondako banëbi rixërand bëlaÿënel bër Kaxanu bër lëngwatëgu këŋun gër ngwën bën.»

End ongal do gë angoben eŋ

¹³ «Wën ex ongal ond ebar oŋ. Bari angëmëne ongal oŋ axac xacëk, gë ine kë yëw gaŝëxe? Alexëx fo ex fac eni bëñërax bela bën? ¹⁴ Wën ex angoben and ngwën aŋ. Angol and y'aŋ në etënd aŋ ax gind na monem. ¹⁵ Ani pëtënënd na lambo in do eni ŋob gë enëp, barikan y'aŋ këni xaÿënd ebi ŋobaxënënd dek bër gër iciÿ bën. ¹⁶ Awa ola orewën ol ŋobayindëlebi bela bën, eni wataxënënd benjekax bend kën rind beŋ do eno cëkwaxën Sorix irewën Kaxanu, mëŋ ar ex y'aŋ gër orën an.»

End acariya do gë bëlaÿënel eŋ

¹⁷ «Këren yëland na mëne anëka y'ow këme me y'epën Acariya aŋ do gë er rey'a këni bëlaÿënel in. Ame y'ow ex na me y'epën, barikan me ŋata. ¹⁸ Dal in këmun felënd, enimin, xali ex dëxëta orën ol do gë ebar el, inger gimatak ax dëxëta na gër acariya, xali ex ŋata dek. ¹⁹ Awa ar kë lif apela and xurik ex ba gër acariya do ebi tÿyalind bela bën eno tëfëteli an, ajo kë xuri ex ba gër owun or y'aŋ gër orën. Barikan, ar kë rind er rek acariya in do ebi tÿyalind bela bën eno tëfëteli an, ajo ar gapak ko hi gër owun or y'aŋ gër orën. ²⁰ Mëŋ këmun felaxënënd, angëmëne or ŝenene orewën ol ax nëmëca ex na or bëŝalen do gë or Ofariŋeŋ ol, din an d'il na gër owun or gër orën.»

End oxoÿ en

²¹ «Ax gi ex na nde awël wël kën er fel banëbi bëxarëk bërewën in: “Ax gi ex na monaÿ ala. Ar këjo laÿ yo ala, ar kiti exo.”

²² Barikan, wëno ga re këme, ar këjo xoÿën yo abaÿe arexëm, ar kiti exo. Bëte ar këjo re yo abinëm: “Wëj ašoÿik ey!” Bëxarëk bër Bëšëwif bën ÿapëk eno kiti. Bëte ar këjo re abinëm: “Wëj afëñirëx ey!” ar gër xoðux exo. ²³ Awa angëmëne šadaxa ÿe këÿ ey di gër angëb do fën ey kwitaw mëne abaÿe areÿ ÿeÿ xoÿën ki na, ²⁴ tebël šadaxa ijo na gër angëb ey mara en ketënëgu pere. Do and kën xetënëgu aÿ, bakaw ey ñata šadaxa ireÿ in.

²⁵ Angëmëne enun kucar gë ala do en ÿend ond gër kiti oÿ, wëlër in ngëj gër fëña këdi kën hat exi dëxwëx gër axiti do axiti an exo cena eno pel anëkona an exi mëla gër përa. ²⁶ Dal in këmi felënd đamana ey canaxën gër epëra elo, kodı ireÿ in đek këÿ nęcët.»

End orekar en

²⁷ «Ax gi ex na nde awël wël kën er rek acariya in: “Ax gi ex na mondi orekar ol.” ²⁸ Barikan wëno ga re këme, ar këjo nëkon yo asoxari do eno ÿandi eni đakido, anëka ri këni orekar ol gër emëkw edexëm. ²⁹ Angëmëne angës and liÿ aÿ ki lënanënd eñëjënax en, nongoloyëtël ey đap caw! Gayikwa pecanëlexi ey bayi gë angës amat, gë exi dëxw Kaxanu đek eman en gër xoðux or ax đomind na gë eđomi. ³⁰ Angëmëne ataxan andey and liÿ aÿ ki lënanënd eñëjënax en, kacal ey đap caw! Pecanëlexi ey bayi gë ataxan amat gë exi dëxw Kaxanu đek eman en gër xoðux or ax đomind na gë eđomi.

End ecapër ed eñër en

³¹ «Acariya aÿ rek: “Ar këjo feland asoxari arexëm an, pëxwënëlejo kayëta ir ex sede ir acapëra”.” ³² Barikan, wëno ga re këme, ar këjo fela yo asoxari arexëm xarak ax gi ex na në end orekar, në ecëñëta eno gër orekar. Do ar këjo ÿër yo asoxari ar fela këjo icën indexëm, në edi exëni orekar ol gë asoxari ajo.»

End eyašar en

³³ «Awël wël kën bëte mëne afel fel banëbi bëxarëk bërewën: “Ax gi ex na monjašar, barikan and këÿ yašar gër oÿac or Axwën, dil ari er re këÿ in.” ³⁴ Barikan wëno, ga re këme, ax gi ex na dëj monjašar. Ax gi ex na monjašar an: hik orën ol gayik añëpara and

owun or Kaxanu aŋ ex. ³⁵ Ax gi ex na monjaŝaran ebar el gayik ambëñaxën andexëm ex. Ax gi ex na monjaŝaran bête Yerusalem in gayik angol and emun etëm aŋ ex. ³⁶ Ado gaf irey in dëŋ ax gi ex na monjaŝaran gayik emban gematak aŋ kor na ey pešën, bête aŋ kor na ey banëngënin end fešëk eŋ. ³⁷ Gër ed ebax ey yaŝar, ga w̄a w̄a këy del “Awa”, bari ga hëp hëp këy del “Ali”. Gë yëy baš këy na, awa er ŝabucara ex.»

End emaŝar eŋ

³⁸ «Ax gi ex na nde awël wël kën er rek acariya in: “Ar këŋo fëtinën yo ala angës, pëtinënëleno mëŋ bête andexëm aŋ! Bête ar këŋo foyëtën yo ala añënga, poyëtënëleno mëŋ bête andexëm aŋ!” ³⁹ Barikan wëno ga re këme mëne axo gi ex na monjaka axeŋax ar ki rixërand an. Angëmëne ala exi cën gër aŋam and liw̄, bexënëlo and ŝame aŋ. ⁴⁰ Bête angëmëne ala exi kwëñexënënd gayik aŋandi yandi këŋo exi kan acud atëm aŋ, tebënëlo gë anëngwën ak. ⁴¹ Angëmëne ala nëyali ki na eyo dëbin edëb etibax në apakan amat dëbinëlo në bapakan baki. ⁴² Ar ki xarand an, yëlëlo do ar yandi këŋo eyo ñomëx an, këreyëŋo dëc na.»

End eŋan ed bërangoŷëra eŋ

⁴³ «Ax gi ex na nde awël wël kën er rek acariya in: “Balindëlexi end aŝandax eŋ, do cusëlo arangoŷëra andey an.” ⁴⁴ Barikan, wëno ga re këme: ŋanindënëbi bër xoŷër këŋun bën, calenindënëbi bër këŋun rixërand bën. ⁴⁵ Mondako këni nangëraxën bela bën mëne wën obaŝ or Faba Kaxanu hi kën, mëŋ ar ex y aŋ gër orën an. Enimin mëŋ key yo key këbi h̄oband gë eŋan endexëm eŋ bela bën, hi këni bëxëŋax, hi këni bër ŝenene. Bête abi dëcënd na tëb in, hi këni bër ŝenene hi këni bësëmbak. ⁴⁶ Angëmëne eŋun balënd end bër këbi balënd endewën bën fo, amaŝën and fe wa kën ŝotëx gër Kaxanu? Ax gi ex na nde *bësëf bër ŝagale bën dëŋ mondako wata këni? ⁴⁷ Do angëmëne gë bëmaŷe bëndewën bëŋ fo kën ŝëmarënd, ecarax end fe wa kën rind? Ax gi ex na nde bësëmbak bën dëŋ mondako wata këni? ⁴⁸ Ang hi ko ŝenene Kaxanu, Sorix irewën ak, mëŋ ar ex y aŋ gër orën an, wën bête giyin ŝenene mondako fo.»

End edëcara ed bëxaŷëanaxik eŋ

6 ¹ «Angëmëne benjekax kën rind, këren caland na enun wat bela bën. Angëmëne mama dëŋ kën rind enun wataxën, amaŝën an cotëx na gër Sorix irewën Kaxanu, mëŋ ar ex y aŋ gër orën an. ² And këyëbi rëcarand bëxaŷëanaxik aŋ, kërey dey arand

na poyoma eni cëkwaxën bela. Ax gi ex na nde mondako këni rind bëÿëñenax bër kë labayand bën gër baciw bacaleya do gër opëña ond gër angol enëbi cëkwaxënënd bela bën? Dal in këmun felënd, mondako kë şanënd amaşën andebën aŋ. ³Barikan, wëj and këÿëbi rëcarand bëxaÿëñaxik aŋ, ataxan and şame aŋ kërex nangënd na er kë rind and liw in. ⁴Dëcarayindëbi bëxaÿëñaxik bën xarak bela bën ani watënd na, do Faba Kaxanu mëñ ar kë watënd er këÿ şonënd an, awaşën ki waşën.»

End cale eŋ

⁵«And këni şalend aŋ, kërenëbi tëfëtélind na bëÿëñenax bër kë labayand bën. Moŋan han cale ind mokwëşa lëf gër baciw bacaleya iŋ, do gë ind gër ocanditëra od opëña od gër angol iŋ enëbi wataxënënd bela bën. Wëno dal in këmun felënd, mondako kë şanënd amaşën andebën aŋ. ⁶Barikan, wëj and ki ÿandi eÿ cale aŋ, përal ebët ed aciw anakaya andeÿ el, eÿ calexën. Faba Kaxanu, mëñ ar ki watënd an, ayakali ki yakali er këÿo xarand gër ed bej in. ⁷Bëte and këni şalend aŋ, këreñun kurelind na eyeÿan el, bësëmbak bën kë yëland mëne monjeÿan mbaŋ fo ko yakalind Kaxanu. ⁸Kërenëbi tëfëtélind na! Gayikwa Faba Kaxanu dek ko nangënd er ÿandi këñun in damana eno karaxën. ⁹Baxëtin ang ÿapëk eno calend ak:

“Faba irebi, wëj ar ex gër orën an,

Mënëlex oŵac orey ol,

¹⁰Yowëlex owun orey ol.

Dil gër ebar er ÿandi ki in
ang këÿ rind gër orën ak.

¹¹Yëlindëbo key yo key er këmi ÿamb in,

¹²Tëbanëlëbo bebër këmëni wënanënd bela bën

ang këmëni sebanënd ak biyi bëte bër këbo wënanënd bën.

¹³Këreyëbo teb na ebo nañëtarand do mi mendërand.

Dacëtëlëbo gër Aÿëñenax!”

¹⁴Angëmëne wën aseban kënebi sebanënd bela bën bamena band kënun wënanënd baŋ, Faba Kaxanu, mëñ ar ex ÿaŋ gër orën an, aseban këñun seban wën bëte.

¹⁵Barikan angëmëne anëbi tebanënd na, aŋun teban na de wën bëte bamena bandewën baŋ.»

End etiwi eŋ

¹⁶«And këni siwënd aŋ këren kaÿëninand na ang bëÿëñenax bër kë labayand ak. Bën ata dëxas in dëñ këni ÿëñëninënd eni nangëraxën bela bën mëne asiwi siwi këni. Dal in këmun felënd

mondako kë şanënd amaşên andebën aŋ. ¹⁷ Barikan wěj and këy siwînd aŋ, dëxasal aye do ey' ceyaya angiri in gë gaf ak. ¹⁸ Bela bën këreni nang na mëne asiwi siwi këy. Barikan, Faba mëŋ ar ki watënd gër ed beŋ an, awaşên ki waşên.»

End napul eŋ

¹⁹ «Këren kwějênalind na napul ir şot kën gër ebar ro in gayik axor ex ex ŷaner, axor ex eni ņama oyame ol, bête axor ex eni med bërek gër ed wëxëta kën. ²⁰ Barikan, taŷindën napul in gër orën gayik fën ax ŷaner na, oyame ani ņama na, bërek ani nëxen na ofëra eni dekaxën lëf gër ed xwët kën. ²¹ Awa gër ed xwët këy napul irey in, fën ex anjëlan andey aŋ.

²² «Bangës baŋ ang lambo fo ex gër eman. Do angëmëne bandey' baŋ bamëngw ex dek eman endey' eŋ xërikërak.

²³ Barikan angëmëne baciwëk ex, dek eman endey' eŋ şamëdanëk. Awa, angëmëne er këy yëland angoben ex in ax gi ex na angoben, wěj anëka xul ki ecamëdan el!»

End odendëran eŋ

²⁴ «Ala ax kor na exo gi xadëp ir bëxwën bëxi ba ebi diyeninënd bela bëxi. Enimin afo eŋo cus aŷanar an do eŋo ŋan axinëm an, eŋo pëb aŷanar an do eŋo yaf axinëm an. Mëŋ ex, wën an kor na eŋun balënd gwër fo end Kaxanu eŋ do gë end kodî eŋ. ²⁵ Mëŋ këmun felaxënënd këren dendërand na gër aniyan andewën end er kën ŷamb eŋ, end kën er şëb eŋ, ba end banjëm band kën şudfa eŋ. Aniyan andewën aŋ xëbënëk nëmëc ey'amb-ŷamb in, bête eman eŋ xëbënëk nëmëc banjëm baŋ. ²⁶ Ax gi ex na nde aye kënëbi watënd oşël ol: ani nedërand na, ani kanarand na, bête ŷoweŷ ani cacënd na. Barikan Faba Kaxanu, mëŋ ar ex ŷaŋ gër orën an, këbi lëband. Ako nde yëla kën mëne endebën eŋ këŋo balënd nëmëc gë endewën eŋ? ²⁷ Wën ang hi kën ako, noŷo wa kë xor exo başa bakey gër aniyan andexëm gë odendëran ok?»

²⁸ «Do ine cëŋ wata kën edendëran ed në end banjëm el? Ax gi ex na nde aye kën watënd opëtëfët od ondës ond gër apuw ok: ax diyenind na, bête ax banënd na banjëm. ²⁹ Barikan, ado Salomon dëŋ gë dek enjaran endexëm eŋ, mëŋ ar hi bax gë napul isëm an, ondës oŋo këŋo xucand oye ol. ³⁰ Gayikako Kaxanu kë ŷaŋënënd mondako ondës ond gër olen oŋ, ond ex ro doro do ecan gër xodux oŋ, aŋun din na nde nëmëc enjekax wën? Ata wën bër gë ekwëta etil hi kën de. ³¹ Këren dendërand na end er kën ŷamb eŋ, end er kën şëb eŋ, ba end banjëm band kën şudfa eŋ. ³² Beŋo dek bër aŋo kwëta ex na Kaxanu fo bën kë şaland wayët beŋo.

Barikan Faba, mëj ar ex y'arj gër orën an, anang nang ko mëne aÿap y'apëk en cotëra bebijo dek. ³³ Calayindën pere owun ol do gë ola or šenene orexëm ol gër aniyandewën. Ata fo këjun sënd dek bebër këjun y'andi en cot bën. ³⁴ Akey and ecan arj gë andexëm kë rendëra, wën këren dendërand na. Akey and ex yo, er kën šot in, pedindëlejün.»

End enëp ed bela enj

7 ¹ «Ax gi ex na mokiti bela bën këdi këjun xiti Kaxanu wën bête. ² Enimin, ang kënebi xitind bela ak këjun xiti wën bête. Gë acariya and kënebi sëyinënd bela arj fo këjun wäšën wën bête. ³ Ineŵa këy nëkonaxënënd atëxësëx and lëja këjo abinëx arj do këy nemënd mëne wëj yer xëcar in lëja ki? ⁴ Ba mondake wa këy xor eyo pel abinëx: “Nëmël mi dëxëtën atëxësëx and gër angës arj”, xarak wëj yer xëcar in lëja ki? ⁵ Wëj aÿëjënax arj kë labayand hi këy. Dëxëtël wa pere xëcar ir gër angës andey in ey wataxën aye atëxësëx and lëja këjo abinëx arj. ⁶ Këdi kënun šenaxën enun űatëra, kërenëbi yëlënd na eŵënëk in ođarjët ok. Bête këdi këni wëñëra oÿeri ok, kërenëbi đapënënd na bambëxwëbëxw baű.»

End ekara ed Kaxanu enj

⁷ «Karayindëno Kaxanu enjun yëlëraxën, calayindën en cotaxën, tëmbindën enun përetëanaxën ebët el. ⁸ Enimin arj kë xarand an, ayël këno yëlënd. Arj kë šaland an, ašot këno šotënd. Do arj kë sëmbënd epëra an afëretën këno fëretënënd. ⁹ Ala nde exëna ang hi kën ro ako, arj këjo yël itox indexëm ekaÿ and këjo xara ey'amb-y'amb arj? ¹⁰ Bête ala nde exëna arj këjo yël andën and këjo xara ekan arj? ¹¹ Ax gi ex na nde ang xwëj kën yo anang nang kën eyël ed obaš orewën bebër yek el? Awa Sorix irewën, mëj arj gër orën an, abal këjo balënd nëmëc endewën enj do ayël këbi yël bebër yek bën bër këjo xarand bën!»

¹² «Ang këjun y'andind enun dinënd bela ak, wën bête dinindënëbi mondako fo. Mondako rek acariya arj, gë okayëta od bëlaŵënel ok. ¹³ Dilin gër ebët ed mërey, gayikwa ebët ed fëña irj kë wëland gër enemi el aÿang y'angëk, do bëranejëm kë lilënd. ¹⁴ Mërey hik đe ebët el do gë fëña irj kë hatelind gër aniyandewën, ani nëmbe ex na bër kë watënd bën.»

End bëlaŵënel bënëgwëš enj

¹⁵ «Titinayin, bëlaŵënel bënëgwëš kë yow na. Er këni hi fac-fac in ang opeÿ onambik fo xarak lëf-lëf in ang ojëlemu okeÿax fo

hi këni. ¹⁶ Gë odëwërëwën odebën ok, mëne ngënj gë bebër këni rind bën kënebi ÿana enëbi pëlëtënd. Ax gi ex na nde ala ax kwëcand na resej në andëmbën? Bëte ala ax kwëcand na ondan në apeb? ¹⁷ Atëx anjekax aŋ, odëwërëwën ojekax fo kë rëwënd. Atëx aňëjënax aŋ, odëwërëwën oňëjënax fo kë rëwënd. ¹⁸ Atëx anjekax aŋ, ax gind na gë odëwërëwën oňëjënax, atëx aňëjënax aŋ ax dëwënd na odëwërëwën ojekax. ¹⁹ Ax gi ex na nde atëx and ax dëwënd na odëwërëwën ojekax aŋ, asaŋ këni saŋënd do eni đap gër xodux? ²⁰ Awa bëlaŋwënel bënëgwëš bën, gë bebër këni rind bën kënebi ÿana enëbi pëlëtënd.»

²¹ «Ax gi ex na đek bër ke ŋacërand: “Axwën, Axwën” bën kë lil gër owun or gër orën, barikan afo ar kë rind oňandi od Faba ir y'aŋ gër orën an. ²² Yatir këme bakaw gër ngwën ro mëni kiti bela bën, bëranjëm kë ÿana exe denitaxënënd. Ata bërëmar eni dend: “Axwën, Axwën ax gi ex na nde pađ gë oŋac orey ol bami yeyanënd ang bëlaŋwënel, bëte pađ gë oŋac orey ol bamëni ŋayënd bëyël bën gër bela?” Bëjo bëte: “Axwën, ax gi ex na nde biyi gë oŋac orey ol bami rind becarax bendantjëm?” ²³ Barikan er këme ÿana mëni yakand: “Wëno amun nang ex na đe! Pacanaxëne wën bëwendëran bëjo!”»

End amatinali and baciŋ baki eŋ

²⁴ «Awa ar kë baxëtënd eyeyan edam do exo dind ang re këme ak, ang asošan arenik ar bayëk aciŋ andexëm në aparëfac fo hi ko. ²⁵ Ga yowëk tëb iŋ, ofesa oŋ yëmëk, ekoc el šëňëk aciŋ aŋo: bari ax wëc ex na gayikwa edëda edexëm el gër aparëfac hi bax. ²⁶ Barikan ar kë baxëtënd yo eyeyan edam do axo dind na er re këme in, er këni wëndër gë afënrëx ar bayëk aciŋ andexëm në edini fo. ²⁷ Ata and yowëk tëb aŋ, oŋëm ol šëňëk aciŋ aŋo. Ataŋ wëcëk do yëcarëk đek.» ²⁸ And ħata ko *Yesu aŋ, bela bën đek šaran këbi ang bađi sëy'alind ak. ²⁹ Enimin gë or gapak bađi sëy'alind, ax gi ex na ang bëšalen bërebën ak.

End ar gë amey eŋ

8 ¹ *Yesu ga ħata ko ang bađi sëy'alind kap gër etënd ak, šëla ko. Ata amëxwër and bela aŋ këno sëfand bura-bura. ² Na xacëraw këŋo ar gë amey, foxi ko gër lëngw irexëm do ko rend: «Axwën, ga ÿandi ÿandi ki, axor këy xor ey'e mënën me pak.» ³ *Yesu ga ħëmba këŋo, re ko: «Awa aŋandi wa ÿandi ke, mënël!» Ataŋ ala aŋo wën ko ga šanëk amey aŋ. ⁴ Ata *Yesu fel këŋo: «Awa ala këreyëŋo pel na đe! Barikan, y'el exi nëkon ašadaxan

an ey' dixën şadaxa ir eŵunëtan in, ang yëgw ko Moyis ak eni nangëraxën bela bën osede oreŷ ol.»

End emun end ocorođa eŋ

⁵ Ga xucak eŋo, *Yesu ko ŵaŷind gër Kafarënanawum. Ga ko hat, emun end ocorođa xacëra këŋo do këŋo xarand: ⁶ «Axwën, ariyenin aram an şëxwërak gër iciŵ, ata mbaŋ exo.» ⁷ Yaka ko *Yesu: «Wëno aŷeli këme yeli mo pakën.» ⁸ Ata re ko emun end ocorođa eŋ: «Axwën, adokiŋ wëj nde ey' ŋat gër yangana iram? Axe ñap ex na! Barikan, yeyanël tuŋ emat ata ko fak ariyenin aram an. ⁹ Gayikwa wëno dëŋ ariyenin ar bëlëngw bëram hi këme do ari këme rind ang këne felënd ak. Wëno bëte gë ocorođa od këmëni lëngwën hi këme. And këmo laŵën ibat aŋ, aŷe ko yend, and këmo ŵac işëxe aŋ, exe təkaw. Bëte and këmo fel ariyenin aram exe din yey aŋ, ari ko rind.» ¹⁰ *Yesu, ga baxët këŋo emun eŋo, nëngan këŋo endexëm eŋ. Ata fel këbi bër baŋo sëfërand bën: «Dal in këmun felënd, ado gër wën Bëyisërayel ro dëŋ, elod amo wat ex na ar gë ekwëta edako rako an. ¹¹ Ga re këme, akey amat, bebët yo bebët këni xaniraw bela bëranjëm enëbi ketëna *Abëraxam, gë *Isak do gë *Yakob gër ñambëran ind gër owun or gër orën. ¹² Barikan obaş or gër owun ol, aŵaŷ kënëbi ŵaŷ gër ecamëdan ed fac. Mondako këni yana eni denitand do eni ŋatënd eŷasa el.» ¹³ Ata ga hata ko eŋo, fel këŋo emun end ocorođa eŋ: «Maŷil! Ga xwëta këŷe ako, afak ko fak ariyenin areŷ an!» Ata ga yeyan ko mondako fakëx ko ariyenin an.

¹⁴ Ga xucak eŋo, *Yesu ŷe ko gër iciŵ ind Simoŋ Piyer. Sëk këŋo ayaraŵën isoxari ir Simoŋ Piyer ga şëxw këŋo. ¹⁵ *Yesu ga hëmba këŋo na, ayaraŵën ar Simoŋ Piyer xoc këŋo ataŋ acëxwël aŋ. Ata xani ko xwiriş ebi dëŷa. ¹⁶ Genëka, ŵëlanëgu këno bër gë bëyël bëranjëm. Ga xeŷan këbi na, bëyël bën şan këni gër bela do fakën këbi bëte dek bësëxwëra bër ŵëlaraw banëbi bën. ¹⁷ Mondako hata bax er re baxo alaŵënel Esayi in end *Yesu eŋ:

«Mëŋ lëbinak toro indebi iŋ,
Mëŋ nëmbak ocëxwëra odebi ok.»

End etëf ed Yesu eŋ

¹⁸ And wata ko *Yesu mëne në eñëmbërëgu exëni bela bër xeta baŋo bën, fel këbi bësëfan bërexëm bën eni kegëta anjer aŋ!

¹⁹ Ata ga këni ŷe ond gër anjer oŋ, aşalen abat xacëra këbi do ko rend: «Asëŷali, asëŷali, wëno gër ed këŷ ŷe yo, asëf këmi sëf.» ²⁰ Yaka këŋo *Yesu: «Ax gi ex na nde anang nang këŷ mëne ojakëra ok gë oŵaŷi exëni, do oşël or gër orën ol, gë oyël exëni?

‘Bari wëno Asëñiŵ ar ala an, ado gë añombe ak dëŋ axe gi ex na.» ²¹ Ata gër amëxwër and bësëfan rëw ko bëte ala: «Axwën, wëno cëŋ faba nemik! Tebanële tan me yë mo mëxwëtarw pere.» ²² Ata *Yesu yaka këŋo: «Tebëlëbi bësësëk bën eni mëxwëtar do wëj tëfëguye wëno!»

End ekoc ed gër anjer eŋ

²³ *Yesu gë bësëfan bën fëra këni gër ikuluŋ do këni xegëtand. ²⁴ And hi këni mërëxand gër anjer aŋ, hatëguk tëb ind gë ekoc etëm. Ata men oŋ kë xanind bomeŋ bomeŋ xali kë rëmbayand ikuluŋ iŋ. *Yesu mëŋ, këŋo rašënd yem. ²⁵ Ata bësëfan bën ga bu këbi, sëka këno do këno nëngëtënd: «Axwën, Axwën ecëselebo de! Pexënëlēbo!» ²⁶ Ga nëngëta ko, wëka këbi: «Ineŵa yëdaraxën kën go? Ineŵa ex ekwëta etil ed šot kën elo?» Ga xani ko na, xeŷan ko anjer aŋ gë ekoc el. Ata yeriri! ²⁷ Ga šaran këbi bësëfan bën këni wëkarënd: «E ala ajo? Ado anjer aŋ gë ekoc el dëŋ abaxëtën këno baxëtënënd!»

End bër gë bëyël eŋ

²⁸ *Yesu gë bësëfan bën ga xegëta këni, hat këni gër ebar ed ‘Bëgadara. Ata xacëra kënëbi bësöšan bëxi bër gë bëyël. Gër oŋeg šanëgu bani do yigën bani xali. Ado ala abax yëxw na exo kuca fëña ir oŋeg in. ²⁹ Ga hat këni gër ed hi baxo këni xeŷënd: «Xey wëj Asëñiŵ ar Kaxanu, ineŵa yowaxënëgu këy ro? Ba eyëbo narën nde yow këy xarak ax ŋat ex na amëd aŋ?» ³⁰ Nacët ako, bambëxwëbëxw banëbi xadacërand na. ³¹ Ata bëyël bën këno xarand *Yesu: «Këla ga ŵa ŵa këy, cëñëtalëbo mëni dil bambëxwëbëxw baŋo fën!» ³² Ata re ko *Yesu: «Yeyin!» Ga šan këni gër bësöšan bëxi bëjo, bëyël bën lil kënëbi bambëxwëbëxw baŋ. ‘Bambëxwëbëxw baŋ hër këni gand engeŵ ler gër bëŋa ir anjer, latira këni polo gër men do noŷeli këbi dek kece in. ³³ Bëxadac bën šapër këni bër, hërëra këni xali gër angol rey’arax këni dek end bër gë bëyël eŋ. ³⁴ Ata dek angol aŋ xacëra këno *Yesu. Sam ga wat këno, xara këno exo ŋawëta ebar edebën el.

End aseŷik eŋ

9 ¹ Ata *Yesu baka ko polo gër ikuluŋ, xegëta këni gë bësëfan bën anjer aŋ do kwël ŵaŷi këni gër angol andebën. ² Na gër ed hat bani, lëbiw këno aseŷik në angaw. Gogo nde ga nang ko *Yesu mëne bëjo axwëta xwëta këno. Fel këŋo aseŷik an: «Asëñiŵën kapinal, wëno anëka seban këmi bamena bandey’ baŋ.» ³ Ata bësälän bër ebar na bën këni rend: «Në ecir eŋo Kaxanu.» ⁴ Ga

nang ko *Yesu ang bani yeland ak, wêka kēbi: «Wēn ineŵa ojelan oñēñenax oko gēr oŵēkw orewēn?» ⁵ Ineŵa saxēk me de: “Anēka seban kēmi bamena bandeȳ baŋ nde”, ba: “Kanil, eȳ dēkw ebēn edeȳ el eȳ yexēra nde?” ⁶ Barikan en nangaxēn mēne wēno Asēniŵ ar ala an, ašot šot kēme or gapak or mēni tebanēnd bela bēn gēr ebar ro bamena baŋ, nē epelemo aseŷik an: “Kanil, eȳ međ angaŵ andeȳ aŋ do eȳ maŷi!”» ⁷ Ata na dēŋ aseŷik an xani ko xwiriš do kwēl wāŷi ko. ⁸ Ga wat kēni ecarax eŋo, amēxwēr aŋ yēdara kēni, ata kēno šēkwand Kaxanu mēŋ ar yēl kēbi bela panga itēm ind mondako an.

End Maco eŋ

⁹ And xani ko *Yesu okucan aŋ, wat kēŋo asoŝan ar kēno wacēnd Maco ga yēpa ko lēf gēr aciŵ and bēsēf bēr šagale. Fel kēŋo: «Wēj tēfēguye!» Ata xwiriš Maco do kwēl sēf kēŋo. ¹⁰ Ga yēpara kēni gēr iciŵ ind Maco, yowērāw kēni *bēsēf bēr šagale do gē bēwēndēran bēranjēm eni yambēra gē *Yesu do gē bēsēfan bērexēm bēn. ¹¹ Ga wat kēni eŋo, ofariseŋ ok kēnēbi hēbandērand bēsēfan bēn: «Ineŵa kēni yambēraxēnēnd asēyali arewēn an gē *bēsēf bēr šagale bēn do gē bēwēndēran bēn?» ¹² Ga wēl kēbi *Yesu, yaka ko: «Bēsēxwēra bēn kē yēnd gēr axora, ax gi ex na bēbēngw bēn. ¹³ Ata yeyin en tēyax er wacayak eyeyan elo in: “Er wēka kēmun wēn bulunda iram in, en gi gē axaŷēnan do eŋun balērēnd, ax gi ex na en dind ocaɔaxa.” Wēno bēwēndēran yow kēme mēni pel eni nēngwēt ola orebēn ol, ax gi ex na bēr šenene^o.»

End etiŵi eŋ

¹⁴ Ata ĥatēgu kēni bēsēfan bēr *Šaŋ Batis bēn, wēka kēno *Yesu: «Ineŵa bayik ani tiŵind na bēsēfan bēreȳ bēn ang kēmi siŵind laŋ biyi gē ofariseŋ ak?» ¹⁵ *Yesu yaka kēbi: «Oɔɔawo od šambenjar ir kē yērēnd ok axor nde kēni xor eni caminarand xarak gēr ekana bayi kēni? Ayow kē yow bakey band kēni šapēr baŋ, amēd aŋo kēni siŵi.

¹⁶ «Ala ax kadēnd na anjēm akarēk gē angaŝax gayikwa angaŝax aŋ ata kē reg akarēk aŋ do ex ŋesi kaŝ-kaŝ. ¹⁷ Bēte andamat fo ex, ala ax cēlēnd na ngoȳ ingaf nē bamote bakarēk. Angēmēne ala exo di mondako, bamote baŋ kē fētira ex nexēnara do ngoȳ iŋ ex dexira. Nē bamote bangaŝax yāpēk mocēl ngoȳ ingaf iŋ ex gixēn momēxwēta.» ¹⁸ Ga kēbi felēra mondako, ĥatēgu

ko alëngw ar aciŵ acaleya. Foxi ko gër lëngw irexëm ko rend: «Asëy'ali endënaŵ endam eŋ ecede-ecede xoti ko, yeye eyo njëmba ata ko liya gašëxe.»¹⁹ Ata *Yesu gë bësëfan bërëxëm bën sëfër këni gë ala ajo.

²⁰ Ata fed këni gër fëña gë asoxari ar baŋo yexayaxënënd ošat elod bëniy epëxw gë bëki. Ga nëfënëfa ko gër engä, sëkën këŋo *Yesu do xwixwëta ko ambana and acud' andexëm aŋ gand epoy'.

²¹ Rixën baxo mondako asoxari ajo, axwëta xwëta baxo: «Exe kaŷënd yo me kwixwëta banjëm band *Yesu baŋ afak këme fak.»

²² Sam ga xwixwëta ko tuŋ, *Yesu šena ko. Ga wat këŋo asoxari an, re ko: «Abiŵën kapinal! Ga xwëta këye pakël!» Ataŋ kwël na fo fak ko. ²³ Ata hat ko *Yesu gër iciŵ ind alëngw ar aciŵ acaleya. Sëk këbi bëfarix bër bacëroti do gë amëxwër and bela ga këni bara ofarix ol gë otes ok. ²⁴ Ata re ko *Yesu: «Pacanayin, endënaŵ eŋ araš fo këŋo rašënd, axo cës ex na.» Barikan, ga wël këno këni yepënënd er re ko in. ²⁵ And nëcëtëra këbi amëxwër aŋ, *Yesu lil ko gër ed ren bano. Ga lëk këŋo gër ataxan, endënaŵ eŋ xani ko kwengweremët. ²⁶ Ata wëlik endey' eŋo dek ebar ed *Galile el.

End bëšiŵëk bëxi eŋ

²⁷ And fakët ko *Yesu oŋe aŋ, bëšiŵëk bëxi këno sëfand do këni xeŷënd: «Asëniŵ ar *Dafid, Asëniŵ ar *Dafid, kaŷënanëlexi wa biyi!» ²⁸ Ga hat ko gër iciŵ, sëka këno. Ata wëka këbi: «Axwëta nde xwëta këne mëne axor këme xor mun pakën?» Yaka këni: «Axwën, axwëta xwëta këmi.» ²⁹ Ga këbi hëmba gër bangës ko rend: «Awa ga xwëta këne ako, pakiyin!» ³⁰ Ga šiŵëta këni, *Yesu xëŋa këbi eni cësinali eŋo. ³¹ Barikan bën ga šan këni na, gër ed këni ye yo bani rey'arand end *Yesu eŋ.

End amuma eŋ

³² And ye këni bëšiŵëk aŋ, wëlaw këno bëte amuma and lil baŋo ayël. ³³ *Yesu, ga nëcët këŋo ayël ajo, amuma ko yey'andërand aye. Ata amëxwër aŋ ga šaran këbi, këni rend: «Awa elod ane wat exe na end ako rako eŋ ro gër ebar ed Isërayel!» ³⁴ Barikan, ofariseŋ ok këni rend: «Gë panga ind emun end bëyël in këbi nëcëtënd bëyël bën gër bela!»

³⁵ Ga xucak eŋo, *Yesu ko sëfërand bangol baŋ: batëm baŋ, do gë batil baŋ, do ko femërand Atëfëtan and owun or Kaxanu aŋ gër baciŵ bacaleya. Bëte afakën babi fakënënd bela bën ošëxwëra or ex yo. ³⁶ Ga wat këbi bela bën bamëxwër, bamëxwër, xaŷënan këŋo gayik er hi bani ang opeŷ od gë axadac këm fo.

³⁷ Ata fel këbi bësëfan bërëxëm bën: «Ekanara ed ey'amb el dek yëmbëk, bari bëxana bën ani nëmb ex na. ³⁸ Awa caleyno axwën ey'amb ebi bašaw.»

End oparëxanda epëxw gë oki enj

10¹ Akey amat, *Yesu wac këbi bësëfan epëxw gë bëxi bërëxëm bën do yël këbi panga ind enëbi nëcëtaxënënd bangoc bañëñenax bañ gër bela do bëte enëbi pakëanaxënënd ošëxwëra or ex yo do oseyi or ex yo. ² Mondako ebax omac od oparëxanda epëxw gë oki ok: Simoñ ar nëngwët baño Piyer an, do gë Andëre abinëm; Šak gë Šaṅ bosëñiṽ bor Sebede. ³ Filip gë Barëtelemi, gë Toma, gë Maco, asëf ar šagale an. Šak, asëñiṽ ar Alëfe an, do gë Tade. ⁴ Simoñ aṽeran an do gë Yuda Isëkariyot, ar lëxw baño *Yesu an.

End andiyen and oparëxanda enj

⁵ Bën ebax epëxw gë bëxi bër laṽën babi *Yesu bën. Damana eni y'exën, bapela baño yël babi: «Këren y'end na gër bër ax gi ex na Bëšëwif bën, bëte këren d'ilënd na gër bangol band Bësamari bañ. ⁶ Yeyindën gër Bëyisërayel bër nambërak ang oyel fo bën. ⁷ Pemërayindën tar fëña in mëne owun or gër orën ol dam ex. ⁸ Pakëninendëni bësëxwëra bën, kaninindënebi bësësëk bën gër ecës, mënëninendëni bër gë amey bën. Nëcëtindënebi bëyël bën gër bela. Ang xaṽenan këño Kaxanu wën ak, wën bëte kaṽënanindëleñun mondako fo bela bën. ⁹ Yoweṽ këren penand na: ax gi ex na kaṽe, ax gi ex na kodi, ax gi ex na y'awale, ax gi ex na wešeni gër enar end gë bëmboto. ¹⁰ Bëte yoweṽ këren penand na: ax gi ex na ambaḃ, ax gi ex na bacud baki, ax gi ex na baped band enëmba, ax gi ex na ošët. Ax gi ex na nde arandiyen an alëba këno lëband gër ed ko riyenind?»

¹¹ Ata re ko bëte *Yesu: «Gër ed kën hat yo hik angol atëm, hik ingol itil, mëkayindën ba ala exëna ar yapëk enjun kwëtaya. Angëmëne ala exëna ar xwëtaya këñun bayjiñ gër iciṽ indexëm xali yatir kën xuca. ¹² Gër iciṽ ind bër kën hat, cëmayindënebi. ¹³ Angëmëne bër gër iciṽ ino bën gë emëkw ed šenene xwëtaya kënun, ašot këni šot obetak orewën ol. Bari angëmëne añun kwëtaya ex na gë emëkw ed šenene, obetak ol wën këñun bayi. ¹⁴ Angëmëne en nṭat në iciṽ ba në angol do bela bën eni nṭep enun kwëtaya in, canin gër iciṽ ino ba gër angol año, pëxwëcayindën obar od lëkak gër osapar orewën ok. ¹⁵ Dal in këmun felënd, yatir kiti ind Kaxanu bela bëjo aṽëka këbi y'ëka nëmëc Bësodom do gë Bëgomor bën.»

End toro ind në end Yesu eŋ

¹⁶ «Awa ga kēmun laŵēnēnd ako en pemērand end owun or gēr orēn eŋ, anēka hi kēn ang oyel or ŝit në ojēlemu fo. Awa perēnayindēn ang bandēn fo, do bēngwin ang olēxwēte oxwēl kwēl fo. ¹⁷ Titinalindēnēbi Bēsēwif bēn gayik alēxw kēnun ŷana enun dēxwēnd gēr kiti. Bēte mbaŋ kēnun ŷana enun kēmērand gēr bacīw bacaleya bandebēn. ¹⁸ Aŵēlara kēnun ŷana enun mēlarand gēr kiti. Aŵēlara kēnun ŷana enun mēlarand në end oŵac oram gēr bēlēngw do gēr bēmun en deŷaraxēn endam eŋ: gēr Bēsēwif, do gēr bēr ani gi ex na Bēsēwif. ¹⁹ Barikan and kēnun lēxw gēr bēxiti aŋ, kēreŋun bēlanēnd na ang kēn yeyan ak ba ang kēn yaka ak. Ata amēd aŋo dēŋ kēn ŷana en nangēnd ang kēn yaka ak. ²⁰ Angoc Amēnēk and Sorix irewēn and ex gēr oŵēkw aŋ kē ŷana eŋun pelēnd ang kēn yeyan ak. ²¹ Bēr hik ekun ebat bēn alēxwēr kēni ŷana eni dēxwēr gēr ecēs në end oŵac oram: obaŝ ol eni dēxwēr, bēxarēk bēn enēbi dēxwēnd obaŝ orebēn ol do obaŝ ol enēbi dēxwēnd bēxarēk bērebēn bēn. ²² Ata në end oŵac oram bela bēn dek kēnun ŝusēra. Barikan, ar kē xemēna an, ar kē lēkaya endam xali gēr ecēs an, afex ko fex. ²³ And kēnun narēn në angol aŋ, gēr in në acēxen. Dal in kēmun felēnd, an paŷ na bangol band gēr ebar ed Isērayel baŋ me bakaw wēno Asēniw ar ala an. ²⁴ Asēfan an aŋo kucand na onēngēran asēŷali arexēm an. Bēte xadēp in aŋo kucand na or gapak axwēn arexēm an. ²⁵ Gilexo tuŋ asēfan an ang asēŷali arexēm ak, do xadēp in ang axwēn arexēm ak. Angēmēne wēno axwēn an, aŝus ŝus kēne xali wāc kēne ŷēngētir, kaŝ kēnun ŝus wēn bēram bēn. ²⁶ Bari wēn kērenēbi yēdand na bela bēn gayik er ŝonayak ax bo na, dek kē futar. ²⁷ Bēte er kēni ŝēsinalind bela ax bo na nangērarēxe. Mēŋ ex, er kēmun felēnd gēmēd in, deŷarayindēn goyat. Do er kēmun nēkēnēkand in, kwēŝayindēn ŷaŋ gēr oyur or bacīw en pemaxēn. ²⁸ Kērenēbi camēnd na bēr kē laŵēnd eman fo bēn xarak ŷōweŷ ani koranēnd na enjēw eŋ. Camindēno ar kē lapēnd enjēw eŋ do gē eman gēr xodux an. ²⁹ Ax gi ex na nde gē atama and kodī amat kēnēbi yēcēnd bēnder bēki? Barikan, inder gimatak ax wēcēnd na gēr ebar xarak ax gi ex na Sorix irewēn wāc. ³⁰ Yama mēŋ emat emat ko fēnēnd omban ond ex gēr ogaf odewēn oŋ. ³¹ Kēren yēdarand na, endewēn kēŋo xwēbēnanēnd nēmēc gē end bēnder bēndanjēm eŋ. ³² Mēŋ ex, ar kē reyārand yo gēr bela mēne aram hi ko, wēno bēte mondako fo kēmo ŷana mo pelēnd endexēm eŋ Faba, ŷaŋ gēr orēn. ³³ Barikan ar ke ŷaxēta yo gēr bela wēno bēte mondako fo kēmo ŷaxēta gēr Faba ŷaŋ gēr orēn.

³⁴ «Këren yëland na mëne angwëlëra wëlaw këme gër ebar ro. Ñarikan në end o'wac oram këbi ýana ebi kucarërand bela bën. ³⁵ Sëm in ebi kucarënd gë asëñi'w, nëm in gë abi'w, nëm ir eñer in gë alinda'w ar asëñi'w. ³⁶ Ala ar ex yo, gë bër ekun edexëm bën dëj këbi ýana ebi kucarënd në end o'wac oram. ³⁷ Awa ar këjo bal end nëm ba end sëm nëmëc gë endam an, a'jo ñap na exo gi asëfan aram. Ñëte ar këjo bal end abi'w ba end asëñi'w nëmëc gë endam an, a'jo ñap na exo gi asëfan aram. ³⁸ Ar këjo xey' exo toro ba exo cës në end o'wac oram an, a'jo ñap na exo gi asëfan aram. ³⁹ Ar këjo ýandi exo kwël aniyan andexëm an, anemin ko nemin. Ñarikan, ar kë nemin aniyan andexëm në end o'wac oram an, afexën ko fexën.

⁴⁰ «Ar këjun xwëtaya yo në end o'wac oram, wëno dëj xwëtaya ke. Ñëte ar ke xwëtaya an, ar la'wënëgu ke an xwëtaya këjo. ⁴¹ Ar këjo xwëtaya yo ala'wënel në end o'wac oram, amašën and ala'wënel ko šot. Ñëte ar këjo xwëtaya yo ala gayik ar šenene exo, amašën and ar šenene ko šot. ⁴² Ar këjo yël yo në end o'wac oram, men ond exo ceb, ado exo gido ar bak gër bësëfan, ðal in këmun felënd, ašot ko šot amašën andexëm a'j.»

End bësëfan bër Ša'j Batis e'j

11 ¹ And ĥata ko *Yesu ðapela ðand ðabi yëlënd bësëfan epëxw gë bëxi a'j, xani ko do kwël y'e ko. Ebi tÿ'alirax do exo pemërax end Kaxanu e'j gë angol, gë angol ebar ed *Galile el ýandi ba'jo. ² Xarak amëd a'jo *Ša'j Batis gër epëra hi baxo. Ga wël ko ðecarax ðend baxo rind *Kërisët ðe'j, la'wën këbi bësëfan bërexëm bën. ³ And ĥat këni a'j, wëka këno *Yesu: «Wëj nde ex Afexën ar këmo šënind an? Angëmëne ax gi ex na wëj, ba mo cëni nde ašëxen?» ⁴ *Yesu yaka këbi: «Yeyin eno tÿfëtanëx *Ša'j Batis er kën wëlënd do kën watënd in: ⁵ në eci'wëta exëni bëšiwëk bën, në epak exëni bëseyik bën, në emën exëni bër gë amey' bën. Ñëte në ewëlëra exëni bër abax wëlëra na bën. Ñëte në ekani exëni gër ecës bëšësëk bën do Atÿfëtan a'j në enangën exëni bëxa'ýanaxik bën. ⁶ Awa, nëngandërale'jo ar a'jo ñepëgënanand na endam an.» ⁷ Ata ga ðaka këni bërola'wën bën, *Yesu këbi wëkand bela bën end *Ša'j Batis e'j: «Ine'wa watëgu kën gër ladawe? Andës and kë lÿfërirand ekoc nde? ⁸ Mondake hi ko ar y'e ban eno watëgu an? Ar šudak ðanjëm ðanjekax nde ex? Ax gi ex na nde bër gë ðanjëm ðanjekax bën gër eyang ed emun hi këni? ⁹ Do ine'wa y'e ban gër ladawe? Eno watëgu ala'wënel ar Kaxanu nde? Ga re këme, ar watëgu këno an nëmëc ala'wënel exo. ¹⁰ End Ša'j ijo e'j

ÿëgw këni mëne Kaxanu rek: “Awa në edëngwalilemo arolawën an exi ñacan fëña in.”

¹¹ «Dal in këmun felënd, ala ax gi ex na ar rëw këno mondëw do xuca këjo *Ŝaṅ Batis or gapak ol. ʔarikan, ar xurik ex ba gër owun or gër orën an xuca këjo. ¹² Elod ga ʔow ko *Ŝaṅ Batis xali doro, bela bën në enëyëtëra exëni eni dil gër owun or gër orën. ¹³ Gayikwa dek okayëta od bëlawënel ok do gë acariya aṅ areʔa reyʔak end owun or gër orën eṅ xali gër *Ŝaṅ Batis. ¹⁴ Do angëmëne aṽa ṽa kën er këmun felënd in, Ŝaṅ ijo ex wa alaṽënel Eli ir ebax exo bakaw in. ¹⁵ Ax gi ex na nde dek fo wël kën? Awa!

¹⁶ «Gë nobën këmëni wätinali bela bër gë okey oko bën? Ata ang obaš or kë wëkëñarand në yangana ir angol fo hi këni. Mondako kënebi rend bëcandaṽ beṅ: ¹⁷ “Farixën këmun acëroti aṅ, an man ex na. ʔëte ʔëwën këmun ojëkan od oṽaṽ, an tes ex na.”

¹⁸ Ga ʔow ko *Ŝaṅ Batis, abaxo ʔamb na eceмар, abaxo šëb na ngoʔ, wën re kën mëne gë bëyël exo. ¹⁹ Ga ʔow këme wëno Asëniw ar ala an, këme ʔambërand do këme šëbërand, do këne rend: “Ajo ñambëran gë ošëb fo xwënda ko. ʔëte lawo ir *bësëf bër šagale do gë bëwendëran fo hi ko!” ʔarikan, orenik or Kaxanu ol gë er ko rind ala arexëm in kë šanayand er šënene.»

End eṅëp ed end Yesu eṅ

²⁰ Ga xucak eṅo, *Yesu këbi rexërand bela bër gër bangol band gër ed ri baxo becarax bendanjëm bën gayik ano kwëta bana, bëte ani nëngwët bana ola orebën ol. ²¹ Er baxo rend: «Wën bër gër bangol band Koraseṅ do gë Betësayida bën, mbaṅ ṽe këṅun! Kido becarax bend wateli këne wën beṅ bër gër angol and Tir do gand Sidoṅ bën wat bax, aṽa ṽa doni endam eṅ, bëte anëngwët nëngwët doni ola orebën ol. Ado gë ojabote doni labayand, eni kaṽëninand do eni panayand eyëwën el. ²² Ga re këme, yatir kiti, bër lëgëk gër Tir do gë Sidoṅ bën këbi sax gë wën. ²³ Do wën bër gër angol and Kafarënowum bën cëṅ, yëla kën Kaxanu xali ʔaṅ gër orën nde këṅun fela? ʔëtëdëṅ, gëd gër wur ir bëšëšëk këṅun lat. Kido becarax bend wateli këne wën beṅ bër gër angol and Sodom bën wat bax, xali doro bayi doni. ²⁴ Ga re këme, yatir kiti, bër lëgëk gër ebar ed Sodom bën këbi sax gë wën.»

²⁵ Ga ḥata ko eṅo, *Yesu re ko: «Faba, wëj Axwën ar orën gë ebar an, aye ri këy. Aye ri këy ga sana këyëbi obaš eni nang bend šon këyëbi bëxarëk do bër gë orenik beṅ. ²⁶ Eyo Faba aye ri këy gayik mondako ʔandi ki ex gi.

²⁷ «Beŷ bën dek sebënan ke Faba, bari ala axe nang ex na wëno Asëñiŷ, Faba fo nang ke. Bëte ala aņo nang ex na Faba ang ax gi ex na wëno Asëñiŷ do gë ar ŷandi ke mo nangën an.»

²⁸ Ata *Yesu fel këbi bela bër hi bax na bën: «Tëkawëne wën dek bër sëkwërak do šëmura këņun bën, ata këmum rëca en teyëta. ²⁹ Mayin oxadac oram ol, mayin mun tëŷali, gayikwa mbaņ liki këme, bëte mbaņ nëngak emëkw edam el, ata fo kën seyëтали benjëŷ bendewën beņ. ³⁰ Oxadac oram ol onëngax ex, bëte er këmum lëbin in ax tiċ ex na.»

End akey and eteyëta eņ

12 ¹ *Yesu gë bësëfan bërexëm bën bax xucand në ocënga od bële, yatir akey and eteyëta. Ata Bësëfan bën ga xor këbi enjo eņ, këni ŷišand baņjëra baņ do këni ŷakënd. ² Ofariseņ ok ga wat kënebi na, re këni: «Er këni rind bësëfan bërey in, ax ñap ex na de yatir akey and eteyëta ang rek acariya ak.» ³ Barikan *Yesu yaka këbi: «Wën an pën ex na nde er ri baxo *Dafid in and bot babi enjo aņ mëņ gë bër engä endexëm bën? ⁴ Ax gi ex na nde alilën lilën baxo gër Aciŷ and Kaxanu mburu icëbax in? Do ax gi ex na nde aŷamb ŷamb bani xarak abi ñap ex na mëņ gë bër engä endexëm bën gayik ani gi bana bësädaxan? ⁵ Bëte an pën ex na nde gër *acariya and Moyis mëne gë bakey band eteyëta baņ bësädaxan bën aŷepën këni ŷepënenđ ošëba or akey and eteyëta ol, lëf gër Aciŷ and Kaxanu, xarak ani menënd na? ⁶ Ga re këme, wëno nëmëca këbi or gapak ol bësädaxan bën, bëte wëno nëmëcak oxwëbën ol Aciŷ and Kaxanu aņ. ⁷ Er ŷëka këņun Kaxanu: en gi gë axaŷënan do eņun balërenđ andewën rewën aņ, ax gi ex na en dind ocađaxa fo^p. Kido afëni fëni baņun eyëfan elo, adonëbi nëp na bësëfan bëram bën. ⁸ Enimin wëno Asëñiŷ ar ala an ex axwën ar akey and eteyëta an.»

End ar gë ataxan ateŷik eņ

⁹ *Yesu ga xani ko na, ŷe ko gër aciŷ acaleya and Bëšëwif. ¹⁰ Yatijo ar gë ataxan ateŷik ŷow baxëna gër cale. Ata bësälën bën do gë Ofariseņ ok ga këni šala end këno nagašanaxën *Yesu eņ, ŷëka këno mama dëņ: «Aŷap nde ŷapëk paċ gë acariya aņ epakën ed ašëxwëra gë akey and eteyëta el?» ¹¹ *Yesu yaka këbi: «Wën bëte mun mëka đamana mun yakaxën. Ar šot këņo ifeŷ ibat fo an, aseċ nde këņo seċ and lati ko polo në ambëxw gë akey and eteyëta aņ? Aņo cëpët na nde mondako dëņ? ¹² Xarak

ala an wa xəbənək nēmēc ejel ed ex yo, mēj ex aŷap ŷapək edi ed enjekax el gë akey and eteyëta aŷ.»¹³ And ħata ko aŷ, *Yesu fel këŷo aseŷik an: «Yënəl ataxan aŷ!» Ga yën ko, ataŷ bəngwək ataxan aŷ.¹⁴ Ataŷ ŷan këni ofariseŷ ok eni wələrəx ang këni ri eno daŷaxən *Yesu ak.

¹⁵ Ga wata ko *Yesu, facana ko na, ata sëfa këno bəranjəm. Fakëndëra këbi dek bër šëxwëra bax bën. ¹⁶ Barikan axëŷa babi xəŷand eni cəsinali endexëm eŷ ¹⁷ ex ŷataxən er ŷëgw ko alaŷënel Esayi endexëm in mäne Kaxanu rek: ¹⁸ «Nëkođo ariyenin aram an, mēj ex ar sana këmo gë onënga an, mēj ex ar pëlot gër yomb iram an. Bëte mēj këmo yəl Angoc andam aŷ, ebi nangənaxən or ŷenene ol dek benëng bənd bəla bəŷ. ¹⁹ Ani campëre na gë ala, oniŷ orexëm ax wəli na xali fac gër opëña od gër angol, ala aŷo keŷənaxən na.

²⁰ Axo bac na eŷamb engëbik eŷ,

Enjeb end riŷak eŷ axo đomin na, xali ebi kor bəla bən gë or ŷenene ol. ²¹ Do benëng becëxe bəŷ endexëm këni ŷana eni yarëndʳ.»

End aŷiŷëk eŷ

²² Ga xucak eŷo, ŷəlagu këno gër *Yesu ala ar ŷiŷ bax, ar gë oniŷ këm. Ga hi bax ar gë bəyəl šëxwəraxən baxo mondako. *Yesu ga fakən këŷo, ala ajo ko yeyʳandərənd aye bëte ko watërand këri-këri. ²³ Ata dek amëxwər aŷ ŷaran këbi xali do këni wëkarënd end *Yesu eŷ ba mēj ex Asëniŷ ar *Dafid an. ²⁴ Barikan ofariseŷ ok ga wəl këni eŷo këni rend: «Yama gë panga ind ŷëngëtir iŷ, emun end bəyəl eŷ, ga këbi nəcëtënd nde bəyəl bən gër bəla.» ²⁵ *Yesu ga nang ko ang bani yələnd ak, re ko: «Angëmëne bəla bër owun obət eni merënd, owun olo ala ti kə lati. Bëte, angëmëne bəla bër ekun ebət eni merënd, ekun elo aŷapër kə ŷapër. Do bëte bër angol amat eni merënd, angol aŷo aŷapër kə ŷapër. ²⁶ Angëmëne Sindan eŷo ŷŷayënd Sindan, nē emer exo gabat, ax bəyi na owun orexëm ol. ²⁷ Do angëmëne wəno gë panga ind ŷëngëtir iŷ këməni nəcëtënd bəyəl bən gër bəla, obaŷ orewən ol cəŷ, gë panga ind noŷo kënëbi nəcëtënd? Mēj ex, bən dëŷ kə hi bəxiti bərəwən bën. ²⁸ Barikan angëmëne gë panga ind Angoc and Kaxanu iŷ këməni nəcëtënd bəyəl bən, awa owun or Kaxanu ol anëka ħatënëgu këŷun. ²⁹ Ax gi ex na nde ala ax kor na exo đil nē iciŷ ind ar gë ojaŷ eŷo kandëra dek xarak aŷo bon ex na? Ax gi ex na nde afo eŷo bon pere do eŷo

kap aye exo medëraxën? ³⁰Ar ax ma ex na endam an, arangoÿëra andam hi ko. Bëte, ar axe dëcand na ebar an, në eyëc exo.

³¹Mëñ këmun felaxënënd amena and ex yo ado ex gido ocir od Kaxanu, gë eteban ex. Bari emëšen ed Angoc Amënek el, ax gi ex na gë eteban. ³²Ar ke yeyanan eññënax wëno Asëniïw ar ala an, Kaxanu aseban këño seban. Bari ar këño yeyanan eññënax Angoc Amënek an, Kaxanu año teban na gër ngwën ind doro bëte año teban na gër ind ecan.

³³«Ax gi ex na nde atëx anjekax añ kë rëwënd odëwërëwën ojekax ok do aññënax añ odëwërëwën oññënax ok? Ax gi ex na nde paß gë odëwërëwën ok kë hind monang atëx añ?

³⁴Wën bandën baño, mondake kën xor en yeyan benjekax, wën bëÿyënax bëjo? Gayikwa er lëbëk gër oÿëkw orewën in kë şanënd gër osëÿ orewën. ³⁵Ala ar gë emëkw ejekax an, benjekax kë şanënd gër etëÿ edexëm. Barikan ar gë emëkw eññënax an, beññënax kë şanënd gër etëÿ edexëm. ³⁶Ga re këme, yatir kiti, bela bën ayëka këbi yëka në end bonjeyan bond gë ofëcak këm bond bani yeyandërand eñ. ³⁷Gayikwa gë eyeyan edey el këÿ hi ar şenene, do eyeyan edey el ki nëp.»

³⁸Ata bëşalen do gë ofariseñ wëka këno bëte *Yesu: «Asëÿali, biyi ecarax ŷandi këbo ey di mi wat.» ³⁹*Yesu yaka këbi: «Wën anjex aññënax do and kë rind orekar año nde ke wëkand mun masin ecarax? Ecarax an wat na, ang ax gi ex na end alaÿwënel Yonas eñ. ⁴⁰Ang ri baxo Yonas bakey batas gër acël and angan and hël baño ak, mondako fo këme ri wëno Asëniïw ar ala an bakey batas lëf gër emëkw ed ebar. ⁴¹Bëninif bën axani këni xanið, yatir kiti do enëbi nëp bela bër gë okey oko bën gayik anëngwët nëngwët bani ola orebën ol and baxët këni epemëra ed Yonas añ. ⁴²Emun etoxari end hi bax gër ebar ed Saba eñ, caw xaniw baxo eño baxët Salomoñ, emun end gë orenik osëm eñ. Barikan wëno xuca këño or gapak ol Salomoñ. Awa yatir kiti, emun etoxari eño kë xani eñun nëp.»

⁴³Re ko bëte *Yesu: «And ko şan angoc aññënax në ala ar lil baño añ, gër apuÿ ko ŷend, gër ed timëriñ, exo calarax në er ko seyëta, bari axo cot na. ⁴⁴Ata exo de: “Bakaleme tan gër ed şanëgu këme, gër aciïw andam.” And ko ŷat añ exo tək wafërëlun, ga fat këni aye do gë ŷañën aye. ⁴⁵Ata ebi ŷen bangoc baññënax banjongëbaki, band xuca këño oxey do eni ðil bën ðek gër ala ajo. Awa ala ajo amëd año ko soro nëmëc gand lil baño angoc amat fo añ. Eño këñun bët wën bësëmbak bër gë okey oko bën.»

End bobinëm bor Yesu do gë nëm eņ

⁴⁶*Yesu, ga këbi felëra mondako amëxwër aņ, ĥatëgu këni nëm gë bobinëm. Ga ŝëni këno fac, ŷandi këbi eni kanar gë mën. ⁴⁷Ata re ko ala gër amëxwër: «Axwën, yakalëbi fac norix gë bobinëx.» ⁴⁸*Yesu yaka këņo: «Noņo ex nëma do nobën ex bëmaņe bëndam?» ⁴⁹Ga wəsi këbi bësëfan bërëxëm bën, re ko: «Bëjjo ex nëma do gë bëmaņe bëndam bëņ. ⁵⁰Enimin, ar kë rind yo oņandi od Faba ok, mën ar ŷaņ gër orën an, ajo ex abaņe, do nëma.»

End apënëtal and ar oned eņ

13 ¹Kwël yatijo fo, *Yesu ŝan ko gër iciw do ŷe ko ŷëpax ko gër bëņa ir anjer and *Galile. ²Ga barëregu këni bela bën amëxwër atëm, xeta këno. Ata mën rëfa ko në ikuluņ ind hi bax polo gër anjer do ŷëpax ko, xwëšara këni dek gër bëņa. ³*Yesu ŷana ko këbi sëŷalind gë bapënëtal bandanjëm ko rend: ⁴«Mondako ri baxo ar oned ga nëca ko gër ošënga. Ga fan ko eneda aņ, mar lapak tar fëņa in, ata ošël ol lapara këni, wëdara këni dek. ⁵Mar lapak gër ebar ed gë aparëfac. Ata gogo nde ga lëgëk gayik obar ok ax nëmb bana. ⁶Ga fëtëk eņan eņ, ŝorëk do ĥaņek dek gayik odëmbët ok ax tiw bana. ⁷Mar lapak bëte ŝit në acëc and gë odëmbën ata lëgëk. Ga kë raf eneda aņ, odëmbën ok xëšak tēc. ⁸Mar lapak bëte gër ebar ejekax. Ga lëgëk, rafëk aye do rëwëk mbaņ: anjëra amat keme, aņo ofëxw ocongebat do aņo ofëxw osas. ⁹Ax gi ex na nde dek fo wël kën apënëtal aņo? Awa baxëtin angëmëne gë banëf en!»

¹⁰Ata bësëfan bën xeta këno *Yesu ga ĥata ko apënëtal aņo. Wëka këno: «Inecëņ këŷëbi sëŷalixënënd bela bën gë bapënëtal?» ¹¹*Yesu yaka këbi: «Bend owun or gër orën bëņ, wën bësëfan bëräm bën fo ŷapëk en nang, eņo abi ŷël ex na bën. ¹²Kaxanu abaš këņo baš ar ŝotërak an exo cotëra nëmęc. Bari ar ax cot ex na an, axan këno xan er xaņ këņo in dëņ. ¹³Mën këmëni sëŷalixënënd gë bapënëtal gayik bën ado eni nëkonënd ani watënd na, ado eni baxëtënd gë təkërak abi pëninđ na.

¹⁴Mondako kë ĥatand er ŷëgw ko alawënel Esayi in:

“Ado en wëlënd awël dëņ, din aņun pëni na,
ado en nëkonënd anëkon dëņ,
din an wat na.

¹⁵Gayikwa owëkw or bulunda ijo oņ, mbaņ farëdädik,
banëf baņ ŝoya këni,
do afëd fëd këni bangës baņ,

këdi këni wat gë bangës bandebën baṅ,
 këdi këni wël gë banëf bandebën baṅ
 këdi këbi fëni gë oṽëkw orebën oṅ
 do eni nëngwët ola orebën ol do wëno mëni teban.”

¹⁶ «Barikan, wën nëngandëralenṅun gayik në ewat en gë bangës bandewën baṅ do në ewël en gë banëf bandewën baṅ. ¹⁷ Dal in këmün felënd, bëlaṽënel bëranjëm do gë bër šenene bëranjëm ṽandi babi eni wat er kën watënd in, bari ani wat ex na. Aṽandi ṽandi babi bëte eni wël er kën wëlënd in, bari ani wël ex na.

¹⁸ Awa baxëtin mun paṽën apënëtal and ar oned aṅ: ¹⁹ Bër kë wëlënd eyeyan ed owun or Kaxanu do abi pënind na bën er hi këni ang eneda end lapak tar fëña eṅ. Šabucara in kë ṽowënd exo dëxët er ned këni gër oṽëkw orebën in. ²⁰ Bëjo bëte er hi këni ang ebar ed gë aparëfac ed gër ed lapak eneda fo. Bën and këni wël eyeyan aṅ, eni kwëta gë onënga fo. ²¹ Bari ani tebënd na ex gi gë odëmbët gër oṽëkw orebën, ani dëkayand na eyeyan elo. And këni sorond ba eni cënd në end eyeyan elo aṅ, gogo nde ebi cena do eni đap caw ekwëta ed Kaxanu el. ²² Bëjo bëte er hi këni ang eneda end lapak šit në acëc and gë odëmbën. Awël wël këni eyeyan el barikan ocëmu od ro gër aniyan ok, gë aṅana and napul aṅ kë xëšand eyeyan el xali ex tëkwan ecënar el. ²³ Bëjo bëte er hi këni ang eneda end lapak gër ebar ejakax. Ga wël këni eyeyan ed Kaxanu el, fëni këbi, ata šënarëk gër oṽëkw orebën: keme, ofëxw ocongëbat, ofëxw osas.»

End apënëtal and ṽalu-ṽalu eṅ

²⁴ *Yesu ga ḥata ko eṅo, fel këbi bëte apënëtal acëxe: «Ako ex end owun or gër orën eṅ. Ar oned nëca baxëna gër eden gë eneda emënëk. ²⁵ Ga fandëra ko ciš malu^s bëtëgu ko gëmëd arangoṽëra, fan ko wec ṽalu-ṽalu, do kwël ṽe ko. ²⁶ And lëgëk malu aṅ lëgëk bëte ṽalu-ṽalu in, rafëk andamat xali šanëk do rëwëk. ²⁷ Ata okađëp ok ṽëka këno axwën edën: “Faba, ax gi ex na nde eneda emënëk dëṅ fan këy gër eden? Do feye wa šanëguk ṽalu-ṽalu ijo?” ²⁸ Yaka këbi: “Arangoṽëra fanëk.” ṽëka këno bëte okađëp ok: “ṽandi ki nde mi bic ṽalu-ṽalu in?” ²⁹ Yaka këbi: “Ali, këren bic na këdi kën wiceli bële in. ³⁰ Tebëxën ako xali gë ekol, xali ex ṅat eṅaš el. Bër eṅaš bën afel këmëni felëd eni ṅana ṽalu-ṽalu in do eni kap olaṅ olaṅ me coraxën. Barikan malu in, afel këmëni felëd ene mëlan gër acac andam.”»

^s13.25 Gër Gërek «Bële» ṽëgw këni.

End amatinali and enedā etil eŋ

³¹ *Yesu fel kēbi bēte apēnētal acēxe: «Mondako ex end owun or gēr orēn eŋ. Ang enjēlir end mutarēd end ned ko ala gēr andēda andexēm fo ex. ³² Enedā eŋo xurik ex ba dek benedā beŋ. ʔarikan and kē lēg aŋ, ata kē nēmēcand dek bebēlēg bēr gēr andēda bēn xali ošēl or gēr orēn ol eni yēlēra gēr benini bendexēm.»

End amatinali and lewir eŋ

³³ *Yesu fel kēbi bēte apēnētal acēxe: «Ako ex end owun or gēr orēn eŋ. Ang lewir ir negali ko asoxari gē pix nē bēndeb bētas fo hik, ata fufēk dek pix in.» ³⁴ ʔeŋo dek sēyalira babi *Yesu gē bapēnētal. ³⁵ ʔoweŷ ababi sēyali na bela bēn gē apēnētal kēm, ex ŋataxēn er ʔēgw baxo alaŷēnel in^t: «Gē bapēnētal kēmēni ʔana mēni tēyalind. Afut kēme ʔana me putēnd bend šonayak elod ga ʔanak ngwēn beŋ.»

End epaŷēn ed apēnētal and ŷalu-ŷalu eŋ

³⁶ *Yesu ga ŧata ko end babi sēyalind eŋ, seb kēbi amēxwēr aŋ baka ko gēr iciŷ. Ata ga xeta kēno bēsēfan bēn re kēni: «Paŷēnlēlbo biyi apēnētal and ŷalu-ŷalu aŋ, aŋo pēni ex na.» ³⁷ *Yesu yaka kēbi: «Ar kē fanēnd enedā emēnēk an, wēno Asēniŷ ar ala an ex. ³⁸ Eŋen el, ngwēn in ex. Enedā emēnēk eŋ ex obaš or Owun or Kaxanu ol. ŷalu-ŷalu in ex bēr kēŋo baxētēnd šabucara bēn. ³⁹ Arangoŷēra ar fanēk ŷalu-ŷalu an, exo šabucara in. Eŋaš el ex ekwēt ed ngwēn el, do bēŧaš bēn exēni omeleka ok. ⁴⁰ Awa, ang kē hi moŋaš pere ŷalu-ŷalu ak eni coraxēn, yatir ekwēt ed ngwēn, ⁴¹ wēno Asēniŷ ar ala an kēbi laŷēnēgu omeleka odam ok eni dēxēt gēr owun oram bebēr kē lēnanēnd eŋēŋēnax bēn, do enēbi ʔar dek bēwēndēran bēn. ⁴² And kēnēbi ʔarēra dek aŋ, enēbi ʔap bēngēnj gēr angodux do bēn fēn kēni ʔana eni denitarand do eni ŋatēnd ebaŷa el. ⁴³ Xarak amēd aŋo, bērēwāk end Kaxanu bēn, ang eŋan fo kēni ʔana eni watind jing-jing gēr owun or Sēm irebēn Kaxanu. Ax gi ex na nde dek fo wēl kēn? Awa!»

End bamatinali band oŷeri do gē napul eŋ

⁴⁴ *Yesu šom ko bēte: «Owun or gēr orēn ol er wēndērēk gē endey end napul ir wēg kēni nē ošēnga fo. Ar šananēk an wēg ko

gašëxe. Ye ko gë onënga fo fan ko dek acota andexëm aŋ do yëc ko ošënga olo. ⁴⁵ Bëte owun or gër orën ol er ex ang y'ula ir kë šaland oŷeri od xemëk akanji fo. ⁴⁶ Ga sëk ko, y'e ko fan ko dek acota andexëm aŋ do yëc ko oŷeri oko.»

End amatinali and ebën ed oxan eŋ

⁴⁷ «Owun or gër orën ol er hik ang ebën ed lap këni në anjer fo, ebën ed sëra këbi oxan or ex yo. ⁴⁸ Ata ga fëxw këni, šëpët këñëbi gër bëŋa. Ga sana këñëbi oyekax ol, xwët këñëbi në bakange do lap këñëbi oŷëŋenax ol. ⁴⁹ Mondako kë hi yatir ekwët ed ngwën. Omeleka ok kë y'ow enëbi cëfëyët bëwëndëran bën gër bamara band bërëwäk end Kaxanu, ⁵⁰ ata enëbi dapëx bëngënj gër angodux do bën fën këni y'ana eni denitarand do eni ŋatënd ebasa el.» ⁵¹ Ga ħata ko *Yesu, wëka këbi bësëfan bën: «Dodo dek nde fëni këŋun?» Yaka këno: «Iyo.» ⁵² Ata re ko: «Mëŋ ex, ašalen ar fëni këŋo aye end owun or gër orën an, ang ar šotërak bon napul fo hi ko. Er këbi sëy'alind bela in ko wëdëgund gër emëkw edexëm: bengasax do gë bekarëk.»

End Yesu gë Bënasaret eŋ

⁵³ And ħata ko bapënëtal baŋo aŋ, *Yesu xani ko na do y'e ko. ⁵⁴ Wãyi ko gër ndebën gër Nasaret, ata yatir akey and eteyëta këbi sëy'aliraxënd bela bën gër aciw acaleya. Dek babi šaranënd osëy'ali orexëm ol, ata këni wëkarënd: «Feye wa sëy'aw ko nangëraxën ko go? Mondake ko xamënënd exo di becarax beŋo? ⁵⁵ Ax gi ex na nde mëŋ dëŋ ex asëñiw ar Yosef, afës ar otëx an? Ax gi ex na Mari ex nde wa nëm irexëm? Bōbinëm bëtošan bëŋ ga ex wa Šak, gë Yosef, gë Simoŋ do gë Yud. ⁵⁶ Bëmaŷe bëtoxari bëŋ dek ro ga hi këni wa. Do fe wa sëy'aw ko dek beŋo?» ⁵⁷ Bënasaret bën, ga wër bano babi ħëpëgënanaxënënd endexëm eŋ. Ata re ko *Yesu: «Alawënel an gër ebar edexëm fo këno yafënd, dek dek in gër bër ekun ebat gë mëŋ.» ⁵⁸ Ata axo di bana becarax bëndanjëm në end oŋëpëgënan odebën eŋ. Bëngol bënd ler ler gër Nasaret bëŋ baxo sëfërand ebi tëy'alirax.

End ecës ed Šaŋ Batis eŋ

14 ¹ Amëd aŋo, Erod emun end gër ebar ed *Galile eŋ awël babi wëlënd bela bën ga këni yey'andërand end *Yesu eŋ. ² Ata fel këbi bër gër eyang edexëm bën: «Yama *Šaŋ Batis ga xaniwëk nde gër ecës, mëŋ šotaxën ko ojaw od ko xoraxënënd exo di becarax ok.» ³ Enimin mëŋ dëŋ sëra baŋo *Šaŋ Batis, fëra këŋo do fokëra këŋo gë ogwey'ele-gwey'ele, ga baŋo nöpënd në

end Erojad, alindaŵ ar abinëm Filip eŋ. ⁴ Enimin, *Ŝaŋ Batis afel baŋo felënd: «Ax ñap ex na eyo ñër asoxari ar abinëx Filip an.» ⁵ Ata mënŋ ŷandixën baŋo Erod eŋo ðaŵ Ŝaŋ. Barikan, ayëda babi yëdand bela bën gayik alaŵënel ar Kaxanu xwët bano. ⁶ Xarak, ga hatëguk akey and rëŵ këno aŋ, Erod ri ko ofëna. Ata abiŵ ar Erojad ko wandërand mërëxand ir bëliyer, ata nëngan këŋo Erod. ⁷ Mokamën xamën baxo anjar aŋ xali Erod yaŝar ko mëne er këŋo xara yo ayël këŋo yël. ⁸ Ata endënaŵ eŋ ga wëlërëgu këni gë nëm, re ko: «Awa yëluye gaf ir *Ŝaŋ Batis in në inëp.» ⁹ Ata emun eŋ ŝënd ko, ŝena këŋo ba ine yaŝaraxën baxo xali wël këno bëliyer bën. Barikan ako dëŋ re ko eno yël endënaŵ eŋ er wëka këŋo in. ¹⁰ Na laŵën këŋo ŝoroda fodëtëgu ko gaf ir *Ŝaŋ Batis in lëf gër epëra. ¹¹ Ga wëlaw ko gaf in në inëp, fëxwën këŋo endënaŵ eŋ. Ata mënŋ ŵara ko yëlëx këŋo nëm. ¹² Bësëfan bër Ŝaŋ bën y'en këni eman eŋ do wëxëta këno. Ata y'e këni eno pelëx *Yesu.

End ecemar ed bela owëli oco eŋ

¹³ Ga wël ko endey' eŋo, *Yesu xani ko na gër ed ebaxo do ko xegëtand gë ikuluŋ iŋ anjer and *Galile aŋ exo nacëtaxën në er tëb. And nangëra këni amëxwër aŋ, xanira këni gër bëngol do ŝëf këno gë osapar. ¹⁴ And baxo ŝëpëtand gër ikuluŋ aŋ, wat këbi amëxwër aŋ. Ata ga këŋo xaŷënan, fakëndëra këbi bësëxwëra bërebën bën. ¹⁵ Apenëka aŋ, sëka këno bësëfan bën do re këni: «Asëy'ali, ro në er tëb hi këne do në emëd ex. Pelalëbi bela bën eni capër gër bëngol eni yëcërax er këni y'amb.» ¹⁶ *Yesu yaka këbi: «Eyo, bari ax ñap na eni y'e mondako fo. Yëlinëbi wën dëŋ er këni y'amb.» ¹⁷ Ata yaka këno: «Bamburu banjo do gë oxan oxi fo lëkaya këmi.» ¹⁸ Aŋo re ko Yesu: «Mëlawën tan ro», ata wëlanëgu këno. ¹⁹ Ga fel këbi amëxwër aŋ eni ñëpara gër ondës, wëd ko bamburu banjo baŋ do gë oxan oxi ol, xeŋa ko orën ol do ŝëkwa këŋo Kaxanu. Ata hëbëndër ko, yël këbi bësëfan bën eni cet. ²⁰ Na y'ambëra këni, wëd këni bën dëk xali wëlali këni bakange epëxw gë baki gë bacaxaken band bayitara babi baŋ. ²¹ Bër lëba babi *Yesu bën, er hi bani në owëli oco bësöŝan bën fo, ala abi pën bana bësöxari bën gë obaŝ ol.

End Yesu gër anjer and Galile eŋ

²² Ga xucak eŋo, *Yesu nëy'ali këbi bësëfan bën eni dëngwa ekeg elo gë ikuluŋ iŋ, eni pelaraxën mënŋ gë amëxwër aŋ. ²³ And fela këbi amëxwër aŋ, y'e ko y'aŋ gër etënd exo calex në er nacët. Ga kë xwëyar, bayi ko na gabat. ²⁴ Amëd aŋo hat këni bësëfan bën gër ngu, ga hawëta këni ebar el, ata men oŋ ga kë xani bomeŋ

bomej kë lëfërirand ikuluŋ iŋ ga fed këni gë ekoc etëm. ²⁵ Ata gand oxeya, *Yesu sëf këbi do ko y'end y'aŋ gër men ang gër ebar fo. ²⁶ Wat këno bësëfan bën ga ko wëñët gër men. Wëlandëra këbi do ga šëg këbi benjëw bër këni xeÿënd šor: «Oñeÿ ex, oñeÿ ex!» ²⁷ Ata re ko *Yesu: «Wëno ex, wëno ex! Kapinayin, këren yëdara na!» ²⁸ Piyer yaka këŋo: «Axwën, angëmëne enimin wëj ex, pelële me eyeli y'aŋ gër men!» ²⁹ Re ko *Yesu: «Yow!» Ata Piyer cëpëšëpët gër ikuluŋ, ko y'end y'aŋ gër men end *Yesu eŋ. ³⁰ Barikan, ga nëkon ko ekoc el, yëdara ko. Ata ga këŋo noÿeli, xeÿ ko: «Axwën, Axwën, pexënele!» ³¹ Ataŋ *Yesu yënën këŋo ataxan aŋ, sëra këŋo do re ko: «Oko Piyer, ineŵa ekwëta etil elo! Ineŵa hëpëgënaŋen ki?» ³² And fëra këni gër ikuluŋ aŋ, xucak ekoc el. ³³ Bësëfan bër ebax polo gër ikuluŋ bën foxi këni, gër osapar or *Yesu do këni rend: «Wëj ex enimin Asëniŵ ar Kaxanu an!»

End Yesu gër Genesaret eŋ

³⁴ Ga xegëta këni anjer aŋ, hat këni gër ebar ed bani wacënd Genesaret. ³⁵ Bër sək banëbi na gër ed hat bani bën, ga xwita këno *Yesu, sëfëtëra këni eŋo dek Genesaret in. Ata wëlaraw kënebi dek bësëxwëra bën. ³⁶ Axara bano xarand *Yesu ebi tebënd eni kwixwëta ndakaŋ ambana and acud andexëm aŋ. Do dek bër bax xwixwëtand bën bax fakënd.

End bapela band ofariseŋ eŋ

15 ¹ Ata akey amat, ofariseŋ do gë bësälän xaniw këni gër Yerusalem yow këni xali gër ed ebaxo *Yesu. Wëka këno: ² «Bësëfan bërey bën, ine cëŋ këni y'epënaŋenënd bapela band bëxarëk baŋ? Ine këni y'ambëraŋenënd nebarëxe otaxan ok?» ³ *Yesu yaka këbi: «Do wën cëŋ, ine kën y'epënaŋenënd apela and Kaxanu aŋ do kën sëfënd and bëxarëk bërewën aŋ? ⁴ Kaxanu ga re ko: “Pëbindëbi norix gë sorix. Do ar këbi xare yo nëm gë sëm, ar eðaŵ ex.” ⁵ Bari wën kën rend: “Ar këbi fel nëm gë sëm mëne er hi bax ebi dëcaxën in, Kaxanu yël këŋo, axor xor ko ebi dëc.” ⁶ Awa mondako kën y'epënënd er re ko Kaxanu in në end apela and bëxarëk bërewën. ⁷ Wën bëÿëŋënaŋ bër kë labayand hi kën! Dal in yëgw ko alaŵënel Esayi mëne Kaxanu rek: ⁸ “Bela bëjo gë etëÿ el fo këne šalend. Oŵëkw orebën oŋ caw hawëta ke. ⁹ Ado këne šalend, asoro fo këni sorond gayikako bend këni yerëtënd bër kënebi sëyalind bela bën.” ¹⁰ Ata *Yesu wac këbi bër gër amëxwër bën do re ko: ¹¹ «Baxëtin aye eŋun pënixën eŋo: er kë šanënd gër etëÿ ed ala in këŋo buyarënënd, ax gi ex na er ko

nënanand in.» ¹² Bësëfan bën, and xeta këno aŋ re këni: «Anang nde nang këy mëne ofariseŋ ok axoŷën xoŷën këni gë eyeyan elo?» ¹³ *Yesu yaka ko: «Atëx and axo dëd ex na yo Faba, mëŋ ar ex ŷaŋ gër orën an, and edët ex. ¹⁴ Tebëxënëbi, bëšiwëk bër kë lasërënd exëni. Ašiwëk eŋo dāsënd ašiwëk ašandaŷ, bën tak kë lati në ambëxw.» ¹⁵ Ata Piyer re ko: «Asëŷali, paŷanëlëbo tan apënëtal aŋo.» ¹⁶ Yaka këŋo: «Oko wën, ba an yëlarand na nde? ¹⁷ Ax gi ex na nde er ko nënanand ala in gër acël kë hatënd do ex paŷërax gër apuŷ? ¹⁸ Barikan, er kë šanënd gër etëŷ in, gër emëkw kë xaniwënd. Ejo këŋo buyarënënd ala an. ¹⁹ Gër emëkw kë xaniwënd banjëlan bañëŋënaŷ baŋ: olaŷër, orekar, eñac, orek, enëgwëš, ocir. ²⁰ Beñëŋënaŷ beŋo këŋo buyarënënd ala an. Bari eyambëra ed nebarëxe otaxan el ax buyarënënd na.»

End Yesu do gë asoxari aliyer eŋ

²¹ Ga xucak eŋo, *Yesu ŷe ko gër ebar ed Tir gë Sidonŋ.
²² Ata asoxari abëkanahaŋ, ar lëg bax na gër ebar elo, ŷow ko gër ed hi ko *Yesu do këŋo xarand: «Axwën, wëj Ašëniŷ ar *Dafid, kaŷënanëlexi wëno! Abiwën gë bëyël exo, do mbaŋ këno narëndërand.» ²³ Bari *Yesu xor ko, ado gë təkër ak aŋo yaka ex na. Ga xeta këno bësëfan bërëxëm bën, wëka këni: «Aŷo ŋŷay na nde ajo? Biyi dek šëšësan këbo ang ko xeŷërand gër ofoŷ orebi ak!» ²⁴ Ata *Yesu yaka këŋo asoxari an: «Wëno, Bëŷisërayel bër nambërak ang opeŷ bën fo ŷow këme mëni cala.» ²⁵ Barikan, asoxari an ga sëka këŋo, foxi ko gër lëngw irexëm do re ko: «Axwën, dëcale ako dëŋ.» ²⁶ *Yesu yaka këŋo: «Ax ye ex na enaŷët ed er këni ŷambënd obaš el eyëbi dāpën bëkwërëkwër.» ²⁷ Ata re ko asoxari an: «Eyo dal ex Axwën, barikan bëkwërëkwër bëŋ aŷedara këni wëdarand bebër kë wëcënd gër ed këni ŷambërand bër xwën këbi bën.» ²⁸ Aŋo re ko *Yesu: «Awa abiwën, wëj mbaŋ xwëta këŷe. Gilex ang ŷandi ki ak.» Ata në amëd aŋo dëŋ fak ko abiw.

End Yesu do gë bësëxwëra bëranjëm eŋ

²⁹ *Yesu ga xani ko na gër ebar ed Tir gë Sidonŋ, sëfa ko anjer and gër *Galile aŋ, hat ko ŷaŋ në etënd do ŷëpax ko. ³⁰ Na barëřëgu këni bela bën bamëxwër bamëxwër. Wëlanëgu këno na: bëseŷik, bëšiwëk, bamuma, bër gobo do gë bësëxwëra bëranjëm. Xwëtëra kënëbi gër lëngw irexëm, ata mëŋ fakën këbi. ³¹ Ata bamuma baŋ këni yeyandërand pot-pot; bër gobo bën do gë bëseŷik bën këni ŷexërand aye, bëšiwëk bën këni watërand

šenene. Ga wat këñbi, bela bën šaran këbi xali xurik do këno šëkwënd Kaxanu, mëñ ar xwënëk bulunda ir Isërayel an.

End eceмар ed bela owëli onax el

³² Ata *Yesu wac këbi bësëfan bën do re ko: «Dek ke xayënanënd bela bëjo. Elod bakey batas këne sëfarand do ani yambëra ex na. Axe ñandi ex na mëni pela, eni mañira gë enjo eñ, bon këni sorox gër fëña.» ³³ Na re këni bësëfan bën: «Mondake këñbe lëbaye dek bela bëjo tëb ro gër apuñ?» ³⁴ *Yesu yaka këbi: «Bamburu banjëgwe wa lëkaya këñ?» Re këni: «Banjongëbaki do gë bëngan bëpënëfëne.» ³⁵ Na fel këbi bela bën eni ñëpara gër ebar. ³⁶ Ata wëd ko bamburu banjongëbaki bañ do gë bëngan bëñ. Ga šëkwa këño Kaxanu, hëbëndër ko do yël këbi bësëfan bën enëbi cetëra bela bën. ³⁷ Ang ebani ak, yambëra këni dek xali wëd këni. Er bayitara babi in, fëxwëk bakange banjongëbaki. Ata bësëfan bën wëlali këni kwël. ³⁸ Bër yambëra bax bën er ebani, bësošan bën fo owëli onax. ³⁹ Ata *Yesu ga fela këbi bela bën eni mañira, mëñ wارا ko polo gër ikuluñ do ye ko gër ebar ed Magadañ.

End amatinali and gër orën eñ

16 ¹ Akey amat, ofariseñ do gë Osaduseñ yow bax gër *Yesu eno di atëy. Wëka këno ebi din ecarax eni nangaxën mëne gër orën xaniw ko. ² Ata *Yesu yaka këbi: «And kë war orën apenëka añ, ax gi ex na nde anang këñ nangënd mëne wur in xërikërak? ³ Bëte gëbër and kë hi orën dëmbëndëruñ añ, ax gi ex na nde anang këñ nangënd mëne asëb kë sëb? Aye këñ fitëndërend er kë hi in and këñ wat ang ex orën añ do këñ sëkwanënd en pitëndër bend gë okey oko beñ. ⁴ Ata wën anjex añëñenax do and kë rind orekar año nde ke wëkand mun masin ecarax. Ecarax end rin baño Kaxanu Yonas eñ fo këmun wasin.» *Yesu, ga yaka këbi na mondako, kwël ye ko.

End lewir ir Ofariseñ do gë Osaduseñ eñ

⁵ Ga xegëta këni anjer añ, bësëfan bën xwita këni mëne eyamb yamb ani penaw ex na. ⁶ Ata re ko *Yesu: «Kwëyëtayindën lewir ir ofariseñ in do gë ir Osaduseñ in.» ⁷ Na bësëfan bën yëla këni mëne ga xwëyaw këni bamburu bañ ko yeyanaxënënd mondako. ⁸ Gogo nde ga nang ko *Yesu, ata wëka këbi: «Wën bela bër gë ekwëta etil bëjo, inewa këñ yëlahënënd mëne end eyamb yamb ed bayik an mëlaw ex na këme yeyanënd? Awa wën mbañ bak ðe ang xwëta këne ak! ⁹ Ata wën xali gërëgako añun pëni ex

na endam enj. An kwitand na nde ang lëba bamëni bela owëli oco gë bamburu banjo ak? 'Bakange banjégwe wa wëlali ban gë er bayitara babi in? ¹⁰ 'Bëte and lëba bamëni bela owëli onax gë bamburu banjongëbaki aŋ, bakange banjégwe wëlali ban? ¹¹ Mondake wa bayik aŋun pëni ex na mëne ax gi ex na end ey'amb-y'amb këme yey'anënd? Ga re këme, kwëyëtaŋyindën lewir ir ofarisenj in do gë ir Osadusenj in.» ¹² Aŋo fëni këbi bësëfan bën mëne ababi fel na end ey'amb-y'amb, barikan eni titinalind osëyali or ofarisenj do gë Osadusenj ol baxo rend.

End ola or Yesu enj

¹³ Akey amat, *Yesu ye ko gër ebar ed Sesare ir Filip. Ata ga hat ko, wëka këbi bësëfan bërexëm bën: «Gër onang or bela, noyo këni rend hi këme wëno Asëniw ar ala an?» ¹⁴ Yaka këno: «Na fo exëni bër kë rend mëne wëj ex *Şaŋ Batis. Bëjo, wëj ex ala wënel Eli, bëjo, wëj ex ala wënel Yeremi. Na fo exëni bëte bër kë rend mëne wëj ala wënel aşëxe ar Kaxanu hi këy.» ¹⁵ «Do wën cëŋ, noyo kën yëland hi këme?» ¹⁶ Ata yaka këŋo Simonj Piyer: «Wëj ex Afexën an, Asëniw ar Kaxanu, mëŋ ar gë aniyän an!» ¹⁷ Ata re ko bëte *Yesu: «Awa nëngandëralëxi, Simonj, wëj asëniw ar Yonas an. Faba Kaxanu, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an, nangën ki eŋo, ax gi ex na ala. ¹⁸ Ga re këme, Piyer, wëj ang aparëfac fo hi këy. Do wëno gër aparëfac aŋo këme rëd Amara andam aŋ, do owët or wur ir bësësëk oŋ yoweÿ aŋo koran na. ¹⁹ Wëj këmi fëxwën bacoketaya band owun or gër orën baŋ. Ar këyo seban yo gër ebar ro, Kaxanu aseban këŋo seban gër orën. 'Bëte er ki yapan yo gër ebar ro, Kaxanu aŋapan këŋo yapan gër orën.» ²⁰ Ga hata eŋo, *Yesu xëŋa këbi xali bësëfan bën eni cësinali mëne mëŋ ex Afexën an.

End ecës ed Yesu enj

²¹ Ata amëd aŋo yana baxo *Yesu këbi nangënënd bësëfan bën mëne afo exo ye gër Yerusalem exo torox. Gër otaxan od bësadaŋan bëlëngw, gër od bësälen do gër od bëxarëk bër 'Bësëwif ebax exo toro. 'Bën ebax eno tëra, eno narën xali eno da w. 'Barikan, yatir akey atasën exo kani gër ecës. ²² Ata Piyer nacët këŋo *Yesu do këŋo rexërand: «Ali Axwën, Kaxanu axo ma na eŋo! Endako rako enj axi gi na!» ²³ Ata ga ri ko wërëşët *Yesu, yaka këŋo Piyer: «Beditale fa Sindan! Wëj ang ar ke lënanënd eñëŋenax fo hi këy! 'Banjëlan bandey baŋ, band bela fo ex, ax gi ex na band Kaxanu.»

²⁴Ata ga ĥata ko, fel këbi bête bësëfan bën: «Ar ĳandi këņo exe tēf an, tebëlexo ebal ed gaf irexëm fo el. Yëxwëlexo toro in ado ex gi alaŵ këno laŵ, exe tēfaxën. ²⁵Ar këņo balënd end gaf irexëm fo an, anemi ko nemi. Barikan, ar kë nemin anijan andexëm aņ nē end oŵac oram an, afex ko fex. ²⁶Ineŵa këņo fecä ar kë šotëra beŷ dek gër ngwën ro an, angëmëne anemin nemin ko enjëŵ endexëm eņ? Er xëbënëk ang enjëŵ ak ax gi ex na. Do gë ine ko nëmb ala an? ²⁷Wëno Asëñiŵ ar ala an and këme y'e aņ, abaka këme bakaw gër ngwën gë enjaran end Faba eņ, do gë omeleka odexëm ok. Yatijo, këmo ŵaš ala kala er ĳapëk exo cot in ang ko ŵëlaya anijan andexëm ak. ²⁸Dal in këmun felënd, ang xwëšara kën ro mondako, bërëmar ani cësëra na xarak ane wat ex na wëno Asëñiŵ ar ala an, ga këme yow gë owun oram ol.»

End enjaran end Yesu eņ

17¹ Ga xucak bakey banjongamat elod ga felëra këbi end ecës edexëm eņ, *Yesu ŵac këbi Piyer, gë Šak do gë Šaņ, abinëm ar Šak. Nacët këbi y'aņ nē etënd etëm. ²Y'aņ gër etënd elo na, ogës odebën dëņ nëngwët baxo *Yesu ang baxo watind ak. Ata dëxas irexëm in kë ĳegënd ang eñan fo do banjëm baņ kë watind jing-jing ang bëmäl fo. ³Ata na bërëxadët, šanayaw këni Moyis do gë Eli ga këni xanar gë *Yesu. ⁴Piyer fel këņo Yesu: «Axwën, bon yedox de ene bayiye ro. Ga ĳandi ĳandi ki, wëno ata këme ri baner batas: amat andeŷ, aņo and Moyis, aņo and Eli.» ⁵Ga ko yey'an Piyer mondako, fedawëk aņar and gë okodux, lab këbi kwëc. Ata wëliwëk oniŵ ga re: «Awa ajo ex Asëñiŵën ar pëlot gër yomb iram an. Wëno bon ke balënd endexëm eņ, baxëtindëno aye.» ⁶Ga wël këni oniŵ olo, anjiŷ aņ foxin këbi bësëfan bësas bën oyĩ oņ ñëš gër ebar. ⁷Barikan, and sëka këbi *Yesu aņ, ĥëmba këbi do re ko: «Këren yëdara na, kaniyin!» ⁸Ga rënëta këni, wat këno *Yesu gabat. ⁹And bani šëland etënd aņ, *Yesu fel këbi: «Ala këreno pel na de er wat kën in xali wëno Asëñiŵ ar ala an me kani gër ecës.» ¹⁰Ata bësëfan bën ŵëka këno: «Inecëņ këni rexënënd bëšalen bën mëne afo exo yow pere Eli?» ¹¹Yaka këbi: «Dal ex mëne afo exo yow pere Eli, do exo mëxwëtëra beŷ dek gër bandëŵëra band *Yakob. ¹²Barikan ga re këme, Eli anëka yow ko, bela bën fo bayik ano kwita ex na mëņ lëkayaxën këno ang ĳandi këbi ak. Bëte mondako fo këne soron wëno Asëñiŵ ar ala an.» ¹³Ata bësëfan bën fëni këbi mëne *Šaņ Batis, baņo rend.

End Yesu do gë lëmëta ir gë bëyël en

¹⁴ And hat këni gëf gër etënd aŋ, gër ed barërëgu bani bela bërannjëm, šanayaw ko pëlët asošan, foxi ko gër lëngw ir *Yesu do ko rend: ¹⁵ «E Axwën, kaŷënanëlexi lëmëta iram, šënan lëk kërjo do mbarŋ ko sorond. Laŋ kërjo rebërand: bandëmar gër xodux, baŋo gër men. ¹⁶ Ga wëlaw këmo ro gër bësëfan bëreyf, bën ani kor ex na eno pakën.» ¹⁷ Ata yaka kërjo *Yesu: «Ata wën anjex and bela bër gë oŋëpëgënan, do bësëmbak hi kën! Xali niŷe wa këme bayi gë wën? Xali niŷe këmun buŋan? Mëlanëgune ro itox iŋ.» ¹⁸ *Yesu ga xeŷan këbi na bëyël bën, šan këni atarŋ gër lëmëta, ata fak ko kwël na fo. ¹⁹ And bayi këni bën fo aŋ, bësëfan bën ga xeta këno *Yesu, wëka këno: «Ineŷa sëkwanaxën këmi mëni nęcët bëyël bën gër itox iŋo?» ²⁰ *Yesu yaka këbi: «Ga bak ekwëta ed xwëta këno Kaxanu el sëkwanaxën kënebi. Dal in këmun felënd, ekwëta edewën el ado ex ba gwër gë enjëlir end mutarëd, axor xorëdon en de etënd elo: “Wëj etënd nacëtal fa ro!” Ata nacëtadox. Bëte ŷoŷeŷ adon sëkwan na en di. ²¹ Bëyël bërako rako bën, cale ind gë etiwi fo këbi nęcëtënd.» ²² And bani Ʒexërand *Yesu gë bësëfan bërëxëm aŋ gë angol gë angol, đek ebar ed *Galile el, afel babi felënd mëne mëŋ Asëniŷ ar ala an, alëxw këno lëxw gër otaxan od bela bëxeŷax. ²³ Afel babi felënd bëte mëne alaŷ këno laŷ, bari yatir akey atasën axani ko xani gër ecës. Ata ga wël këni beŋo đek bësëfan bën šamina këni.

End amarënen and Aciŷ and Kaxanu en

²⁴ And hat këni gër Kafarënowum aŋ, *Yesu gë bësëfan bërëxëm bën fed këni gë *bësëf bër šagale bën. Ata wëka këno Piyer: «Asëŷali arewën an, aŷed nde ko wëdënd šagale ir Aciŷ and Kaxanu in?» ²⁵ Yaka ko: «Iyo, aŷed ko wëdënd đe!» And lil ko Piyer gër iciŷ aŋ, đamana exo yeyan, *Yesu wëka kërjo: «Simon, bëmün bend gër ngwën ro beŋ gër nobën këni xanand šagale in? Gër bër lëgëk gër ebar edebën nde, ba gër bëliyer nde?» ²⁶ Yaka kërjo: «Gër bëliyer.» Ata re ko bëte *Yesu: «Bër lëgëk gër ebar edebën bën ani medënd na šagale in. ²⁷ Barikan, këdi kënebo xoŷën, maral gër anjer eŷ đap engërëxato eŋ. Ekan eñanar ed kë lëk el, cëpëtëlo, do polo gër etëŷ edexëm këŷ sëk atama and kodi. Mëlaw eyëbi pëxwën *bësëf bër šagale bën. Atama aŋo gwac kë hi šagale ir biŷi bëxi in.»

End alëngw enj

18 ¹ Ata amëd aņo, bësëfan bën ga xeta këno *Yesu, wëka këno: «Pelëlëbo noỹo hik alëngw an gër owun or gër orën?»
² *Yesu wăcëgu këņo itox, fela këno, xwët këņo mërëxand, re ko:
³ «Dal in këmun felënd ar ax nëngwët ex na ola orexëm do exo gi ang itox ino an, din axo dil na gër owun or gër orën. ⁴ Mëņ ex ar kë bana yo gër ola orexëm ang itox ino ak, alëngw ko hi gër owun or gër orën. ⁵ Bëte ar këņo xwëtaya yo itox ind ako në end oŵac oram, wëno dëņ xwëtaya ke.»

End ambesa atibax enj

⁶ «Barikan ar këņo lënan eņëņenax ar wăk endam an, kiti ind sax doņo inj ex eno dëxën angaỹ aņoxixën and ey'amb, do eno đap gër anjer eņo noỹilexën. ⁷ Kata fo hik gër ngwën ro gayik bon ex bebër kë lënanënd eņëņenax bën. Ekwëyëta ed eņëņenax el ax mënd ex na. Barikan, bon wë këņo ar këbi lënanënd eņëņenax bela an. ⁸ Angëmëne ataxan andey' aņ ba sapar irey' in ki lënanënd eņëņenax enj, kacal ey' đap caw. Pecanëlexi ey' dil gër aniyān and din ir din gë wal ibat gë exi bayi osapar oxi, ba otaxan oki do exi đëxw Kaxanu gër xođux or din ir din. ⁹ Angëmëne angës andey' aņ ki lënanënd eņëņenax enj, nongoloy'ëtël ey' đap caw. Pecanëlexi ey' dil gë angës amat gër aniyān and din in din gë exi bayi tak baki, do Kaxanu exi đap gër anjer and xođux.»

End amatinali and ifeỹ enj

¹⁰ «Kërenëbi yafënd na bërëwăk endam bën. Omeleka od këbi nëkonand ok din këno sëkand Faba ŷaņ gër orën. ¹¹ Wëno Asëņiĩw ar ala an, bër nambërak ŷow këme mēni pexën. ¹² Baxëtīn amatinali aņo, en yëlaraxën: Ax gi ex na nde ala ar šot këbi opeỹ keme an, eņo nemënd ibat, aseb këbi seb ofëxw ocongonax gë ocongonax ok gër kece exo ŷexën gër ocal od ir nem këņo? ¹³ Dal in këmun felënd, angëmëne awat wat këņo ifeỹ ir nem baņo in, aņo fo këņo nëngandëra nëmëc, bari ax gi ex na në end ofëxw ocongonax gë ocongonax od gër kece enj. ¹⁴ Mondako fo ex end bërëwăk endam enj, gër Faba mëņ ar gër orën an. Ala gabatak aņo ñandi ex na exo nambëra.

¹⁵ «Angëmëne abinëx wënan ki, macëlo ey'o pelëra wën bëxi fo. Angëmëne abaxët baxët ki anëka xana këỹo abaỹe irey'.
¹⁶ Bari angëmëne axi baxët ex na, calalëbi otede oki ba otas eno pelëraxën. ¹⁷ Angëmëne aņëp hëp ko eņun baxët in, mëlal endey' enj gër bëlëngw bër Amara andewën. Bëte ga hëp hëp ko ebi

baxët in, nangël mëne ala ar aŋo nang ex na Kaxanu hi ko. Ata ado beŋindo, asëmbak ex! ¹⁸ Dal in këmun felënd, er kën šëban yo gër ebar ro, Kaxanu ašëban ko šëban yaŋ gër orën. Bëte er kënjun ŷapan yo gër ebar ro, Kaxanu aŷapan këŋo ŷapan yaŋ gër orën. ¹⁹ Dal in këmun felënd, angëmëne bela bëxi ebi ket gër ebar eno kara ŷeŷ gër cale, Faba, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an, ayël këbi yël. ²⁰ Mëŋ ex, gër ed këni barër yo bela bëxi ba bësas në end oŷac oram, wëno mërëxand irebën këme hi.»

End apënëtal and ar okadëp okeŷax er

²¹ Ata Piyer ga sëka këŋo *Yesu, wëka këŋo: «Axwën, banjögwe wa ŷapëk mo tebanënd abaŷe and ke wënan aŋ? Ba banjongëbaki nde?» ²² *Yesu yaka këŋo: «Ame de ex na de banjongëbaki, barikan ofëxw ocongoxi bakëlëbëd banjongëbaki. ²³ Mëŋ ex, owun or gër orën ol er wëndërëk gë endey' end emun end bar babi okadëp odexëm ebi mëkëra ba mondake lëkaya këni napul irexëm in. ²⁴ Ga ko fën kodî in, wëlanëgu këno xadëp ir bayir bani aŋomëx atëm. ²⁵ Xarak xadëp ijo axo gi bana gë er këŋo wšašën. Ata axwën arexëm an re ko enëbi pan mëŋ, gë alindaŵ, gë obaš ol do gë dek er šot baxo gër ekun edexëm in, exo kanaxën aŋomëx aŋ. ²⁶ Ata xadëp ijo lapaya ko mopoxi gër osapar or axwën arexëm ko renitand: “Këla buŋanële pere, dek këmi wšašën.” ²⁷ Ga xaŷënan këŋo, axwën ar xadëp an, sebën këŋo aŋomëx aŋ do kwël sebët këŋo exo maŷi. ²⁸ And šan ko xadëp ijo aŋ, fed këni gë ašandaŵ ar ŷomëxa baŋo təkër kodî. Ga wëlën këŋo, xër këŋo lëy, do ko rend: “Doro afo eŷe maš kodî iram in! Mašële kodî iram in!” ²⁹ Ašandaŵ ga šana këŋo na, lapaya ko gër osapar orexëm do këŋo xarand: “Këla buŋanële pere, aŷašën këmi wšašën!” ³⁰ Bari mëŋ hëp ko kweŋ, wëla këŋo gër epëra xali yatir këŋo wšašën er ŷomëxa ko in. ³¹ Bošandaŵ ga wat këni ang ri baxo ak, ŷambën këbi xali gër oŷëkw. Wëra këni reyax këni dek gër axwën arebën. ³² Ata axwën an wac këŋo xadëp ijo, re këŋo: “Wëj ata mbaŋ xeŷ këŷ de! Ax gi ex na nde wëno ro seban këmi aŋomëx andey' aŋ ga xara këŷe? ³³ Wëj bëte ine bayik axi kaŷënan ex na ašandax ang wëno ak?” ³⁴ Na ga logën këŋo axwën an, fel këbi eno pëxwën andiyen atibax exo mašaxën er ŷomëxa ko in. ³⁵ Ata Faba, mëŋ ar ex yaŋ gër orën an, mondako kënjun ri angëmëne ang hi kën ak, ala kala aŋo tebanënd na abaŷe irexëm gë emëkw el dek.»

End ecapër ed eñër er

19 ¹ Ga ĥata ko *Yesu er babi sëyalind in na gër ebar ed *Galile, xani ko xwiriš do kwël ye ko gër ed *Yude,

ekeg *Yurëdenj in. ² Ata bela bën sëfa këno bengä, bengä. Fën fakëndërax babi bër šëxwëra bax bën. ³ Ata ĥatëgu këni ofarisenj eno di atëy. Wëka këno: «Aÿap nde ÿapëk asošan an ejo pela alindañ nand këño ÿandi yo?» ⁴ *Yesu yaka këbi: «Wën an pën ex na nde gër Akayëta and Kaxanu mëne nand ÿanak aniyän na asošan gë asoxari bay këbi Kaxanu. ⁵ Mëñ ex, asošan an afo ebi ħawëta nëm gë sëm, eni baraxën gë alindañ do eni gi eman emat^u. ⁶ Awa ani bayi na gë nëng gë nëng, šapar ibat këni hi. Mëñ ex, ala an kërebi capëreli na bër bar këbi Kaxanu bën.» ⁷ Ata re këni ofarisenj ok: «Do ine cëñ felaxën këbo Moyis mëne asošan an ejo pelaxën alindañ ñëgwënëleño kayëta ir acapëra?»

⁸ *Yesu yaka këbi: «Në end emëš endewën rexën baxo Moyis enëbi peland bolindañ borewën. Bari ax gi bana mondako nand ÿanak aniyän na. ⁹ Wëno ga re këme, ar këño fela yo alindañ, xarak ax gi ex na në end orekar do ejo ñër ašëxe, në emenan ejo asoxari ayanar an. Ado orekar këni rind gë axinëm an.» ¹⁰ Ata re këni bësëfan bërexëm bën: «Angëmëne mondako ex emëlayan ed asoxari el, ofëcak ax gi ex na gër eñër.» ¹¹ *Yesu yaka këbi: «Afo bër yël këbi Kaxanu bën kë xor ejo, ax gi ex na bela dek. ¹² Gër aniyän año, bësöšan exëna bër ani kor na eni daki gë asoxari. Bëremar mondëweli kënëbi rëwëwind, bëjo bela bën dëñ këbi rind eni gi mondako. Bëjo bëte në end owun or gër orën këni bayixënënd ñërërexe. Ar kë xor ejo an, tëfëlexo.»

End Yesu do gë obaš enj

¹³ Ata ĥatëgu këni bela na gër ed baxo yeyänënd *Yesu ga wëlanëgu këno obaš orebën ol ebi calen mokwëtan otaxan ok. Bari bësëfan bën xeñenaxën kënëbi. ¹⁴ Ata re ko *Yesu: «Tebinëbi obaš ol ene tëka, bër ang obaš bën xwënëk owun or gër orën ol, kërenëbi ħwañënd na!» ¹⁵ And šalen këbi mokwëtan otaxan añ, yë ko kwël.

Endey end ar gë napul enj

¹⁶ Ga xucak ejo, ĥatëgu ko šambenjar, wëka këño *Yesu: «Asëyali, enjekax end fe wa ÿapëk me di me cotaxën aniyän and dïn añ?» ¹⁷ *Yesu yaka këño: «Ine këye wëkaxënënd end enjekax? Abat fo ex ayekax an. Angëmëne ayanandi ÿandi ki ey dïl gër aniyän and dïn, tëfël bapela bañ.» Ata wëka ko ala ajo: «Band fe wa?» ¹⁸ *Yesu yaka këño: «Ax gi ex na monañ ala, ax gi ex na mondi orekar, ax gi ex na monëgwëšan ala, ax gi ex

na mondeka. ¹⁹ Pëbëlëbi norix gë sorix, balindëlexi end ašandax eḡ ang ki balënd end gaf irey ak.» ²⁰ Ata šambenjar in re ko: «Aye sëf këme đek bapela baḡo, bëte and fe bayik?» ²¹ Yaka ko *Yesu: «Angëmëne aḡandi ḡandi ki ey gi ar ŝenene, ye ey panëx acota andey aḡ do kodi ey yëlëra bëxaḡëanaxik bën. Ata këy ŝot napul isëm yaḡ gër orën. And këy ri mondako aḡ, yow eye tëf wëno.» ²² Ga wël ko eyeyan elo, šambenjar in beđi ko, ye ko kwël gayikwa ar gë napul isëm hi baxo. ²³ Ata *Yesu fel këbi bësëfan bërexëm bën: «Dal in këmün felënd, bon këḡo yëka ar gë napul an exo dilaxën gër owün or gër orën. ²⁴ Ga re këme, gelemba saxëk exo kuca në imëd ind icëkwër gë exo dil ar gë napul an gër owün or gër orën.» ²⁵ Bësëfan bën, ga wël këni eḡo, šaran këbi xali. Ata re këni: «Do noḡo ngwa kë fex?» ²⁶ Ga nëkon këbi *Yesu ang xeta bano ak, re ko: «Gër bela eḡo ax mënd ex na. Barikan gër Kaxanu beḡ đek wëndëk.» ²⁷ Aḡo re ko Piyer: «Biyi cëḡ beḡ đek sebëraw këmi, do sëf këmi wëḡ. Ine këbo hi?» ²⁸ *Yesu yaka këbi: «Dal in këmün felënd, and kë hat enëḡwët ed beḡ đek aḡ, wëno Asëniw ar ala an aḡëpa këme yëpa gër aḡëpara and owün gë enjaran endam eḡ. Ata wën bësëfan bëram bën ke xetëna në baḡëpara band owün epëxw gë baki enëbi kitixën Bëyisërayel bën ang exëni bandëwëra epëxw gë baki ak. ²⁹ Angëmëne në end oḡac oram seb këbi ala: bobinëm, nëm gë sëm, alindaḡ gë obaš orexëm, bëciw, ošënga, nëmëc ko ŝotëra, bëte ecan ecan exo tëndä aniyan and din aḡ. ³⁰ Bëyanar bëranjëm kë hi bemban do bemban bëranjëm bëyanar.»

End apënëtal and bëxwëc eḡ

20 ¹ «Nëkod owün or gër orën ol gë er wëndërek in. Ala ye bax mopëđ ebi calaraw bërandiyen eno kwëcën *resen in gër andëđa andexëm. ² Bërandiyen bëyanar bër sëk këbi bën wëlër këni ebi cos atama and kodi amat, ang rëp bax gër amëđëna ak. Ata re ko eni ye gër andëđa and resen andexëm. ³ Ye ko gër angol ebi calaw bërandiyen bësëxe and yatënak aḡ. Sëk këbi ga yëpara këni aḡëpa fo. ⁴ Ata re ko: “Yeyin wën bëte gër andëđa andam, ang yäpëk ak këmun ŝos.” ⁵ Bela bëḡo ga wä këni ye këni. Ye ko bëte gër angol and hatëk eñan keḡ gër gaf aḡ. Baka ko and hik eñan poxoš gaf aḡ, wëlawa këbi bëte bësëxe. ⁶ Baka ko bëte gër angol đam ex cëla eñan eḡ. Sëk këbi bela bësëxe ga yëpara këni. Ata fel këbi: “Wën ine bayixën kën ro ciš aḡëparand fo?” ⁷ Yaka këno: “Ala ađo međ ex na andiyen.” ⁸ Ga xwëyarëk, axwën andëđa and resen an fel këḡo aḡëxëta

ar kodi irexëm an: “Macëlëbi bërandiyen bën ey'ëbi cosëra, do ñanalëbi bemban bën.” ⁹ Ga sëka këno bër wëlaw babi ðam ex cëla eñan bën, şot këni ala kala atama amat and kodi ang rëp bax gër amëdëna ak. ¹⁰ Felata këni bër wëlaw babi elod mopëd gëbër bën ga këni yëla mëne nëmëc këbi şos. Barikan, şos këbi ala kala atama amat ang rëpëc gër amëdëna ak. ¹¹ Ala kala, and ko xana aŋ, exo ɲunëɲuna end axwën andëd'a eɲ. ¹² Ata abat re ko: “Okò ine cëɲ şosaxën këy'ëbo biyi gwër fo gë bër riyenik apëxëd amat fo bën, xarak biyi buɲak oyat ok d'ek amëdëna aŋ?” ¹³ Yaka kërjo: “Lawo, wëno ýoweý ami menan ex na d'e! Ax gi ex na nde atama amat wëlër baxe, ang rëpëc gër amëdëna ak?” ¹⁴ Kanal kodi irey' in ey' maýi! Wëno wa ýandi ke mo cos arandiyen afelatar an gwër fo gë wëj. ¹⁵ Ba ame kor na nde me di ang ýandi ke ak gë napul iram in? ‘Bëte ba ga nënga këme nde ki y'akëraxind wëj?” ¹⁶ Ata *Yesu hata ko: «Mëŋ ex bemban bën kë hi bëýanar do bëýanar bën bemban.»

End ecës ed Yesu eɲ

¹⁷ And hi këni ðam gër Yerusalem aŋ, *Yesu nacët këbi bësëfan epëxw gë bëxi bën, re ko: ¹⁸ «Ga këne ýende ako y'aŋ gër Yerusalem, nangin mëne bela ke lëxw na wëno Asëñiw ar ala an gër bëşadaxan bëlëngw do gër bëşalen. Do bën and këne xiti aŋ ebi ketan ene d'aw. ¹⁹ Bën fo ke lëxw gër bela bër benëng becëxe. Ata and këne lëşëra do ene këmëra aŋ, ene d'aw mo pika në osëx. ‘Bari, wëno yatir akey atasën axani këme xani gër ecës.»

End Şak do gë Şaŋ eɲ

²⁰ Ga xucac eɲo, alindaŋ ar Sebede, gë bosëñiw sëka këno *Yesu. Ata foxi ko eɲo kara ýeý. ²¹ *Yesu wëka kërjo: «Ineŋa ýandi ki.» Yaka ko: «Këla tanalëbi wa bosëñiwën boram bëjo eni ketëna gër owun oreý: abat gand liŋ, ajo gand şame.» ²² Na, re ko *Yesu: «Wën, an nang ex na er këne xarand in. Axor nde kën xor en toro ang wëno ak?» Yaka këni: «Iyo, axor këmi xor.» ²³ Ata re ko bëte *Yesu: «Dal ex, axor kën xor en toro ang wëno ak. Barikan, end ene ketëna abat gand liŋ, ajo gand şame eɲ, ax gi ex na wëno kë sanand. Bër xëñënan këbi Faba bën xwënëc bañëpara baɲo.» ²⁴ Ga wël këni eɲo bësëfan epëxw bën xoýën kënëbi bër gë abinëm. ²⁵ Ata *Yesu wac këbi, re ko: «Anang nang kën mëne bëlëngw bër benëng becëxe bën awun këni wunënd gë mbëna gër bela bër gër owar orebën, do bësëm bën aŋasin kënëbi wësinënd or gapak orebën ol. ²⁶ Bari gër enga endewën, kërex gi na mondako. Ar ýandi kërjo yo exo gi alëngw an, gilexo

ariyenin ar bela ďek. ²⁷ Do ar ĵandi kęno yo exo gi aĵanar gęr engu endewęn an, gilexo xadęp irewęn. ²⁸ Węno Asęniw ar ala an mondako ŷow kęme mun diyenin, ax gi ex na ene diyenin. Ado aniyān andam aĵ węd kęme ang acosa fo eni pexaxęn bela bęranjęm.»

End bęšiwek bęxi eĵ

²⁹ *Yesu gę bęsęfan bęn ga kęni řan angol and Yeriko aĵ, engu end bela babi sęfand na bura-bura. ³⁰ Xarak, bęšiwek bęxi ĵępa baxęna ler gęr fęna do kęni xararand. And wel kęni męne *Yesu kę ŷowęnd aĵ, kęni xeĵęnd: «Axwęn, kaĵęnanęlexi biyi! Kaĵęnanęlexi wa biyi Asęniw ar *Dafid!» ³¹ Ata bęranjęm kęnębi xexęnd eni cęsina. Barikan bęn aĵo xeĵ kęni kař-kař: «Axwęn, kaĵęnanęlexi biyi! Kaĵęnanęlexi wa biyi Asęniw ar *Dafid!» ³² Ata xwęřa ko *Yesu, wac kębi. Ga řat kęni, węka kębi: «Inęwa ĵandi kęĵun mun din?» ³³ Yaka kęno: «Axwęn, mi ciwęta ĵandi kębo.» ³⁴ Ga xaĵęnan kęno, *Yesu fęd kębi ala kala. And fędęt kębi aĵ, watęra kęni ataĵ do kwęl sęfa kęno.

21 ¹ And hi kęni *Yesu gę bęsęfan bęrexęm ďam gęr Yerusalem aĵ, řat kęni gęr ingol ind Betęfage, ler gęr etęnd ed gę bařareka. Aĵo lawęn kębi bęsęfan bęxi: ² «Yeyin gęr ingol ind gęr lęngw. And kęn řat aĵ, ata kęnębi sęk fali inęm mokap do gę ipali ler gęr ndexęm. Pętęgunębi ene męlanęgu. ³ Angęmęne ala węka kęĵun na, yakayidęn męne Axwęn an rek męni męla. Ata kęĵun sebęn enębi męlaw.» ⁴ Ata mondako bax ex řata er ĵęgw ko alawęnel in:

⁵ «Pelinębi bęr gęr angol and *Siyoĵ bęn,
Nękoyino wa emun endewęn eĵ ga ko ŷelind.

Gę onęnga fo ko ŷelind ŷaĵ nę fali inęm,

ŷaĵ nę ipali ind ręw kęno emacar end andiyen ĵępa ko^v.»

⁶ Ata bęsęfan bęn ŷe kęni, rix kęni ang fel babi *Yesu ak. ⁷ Ga węlaw kęnębi fali inęm in do gę ipali iĵ, labęra kęnębi gę banjęm. *Yesu ĵępaxęn kęno ibat. ⁸ Do ang baręręgu bani bela bęn moņęmb: mar rendęra kęni banjęm bandębęn baĵ gęr fęna; bęjo fongętęraw kęni opat gęr řatęx do lab kęni fęna in tar. ⁹ Ata ga kęno sęfa *Yesu, bęjo gand lęngw, bęjo gand epoy^f, kęno řękwęnd do kęni xeĵęnd:

«*Hosana, dafelexo Asęniw ar *Dafid,

Betalexo ga ko ŷowęnd ako gę ořac or Axwęn ol,

Węlilexo xali ŷaĵ gęr oręn!»

¹⁰ And ĥat ko *Yesu gër Yerusalem aŋ, angol aŋ dek fuli këni. Er bani wëkarënd: «Noÿo ngwa hi ko ala ajo?» ¹¹ Eni yaka bërëmar: «Yama alaŵënel ar këno wăcënd *Yesu an ga ex nde! Gër Nasaret xaniw ko, fëco gër ebar ed *Galile.»

End Aciw̄ and Kaxanu eŋ

¹² And ĥat ko gër Yerusalem aŋ, *Yesu lil ko gër yangana ir Aciw̄ and Kaxanu. Wăyëra këbi dek bër bax fandërand do gë bër bax yëcërand na bën. Yamëra ko bakwëtaya band bënëmb bër kodí baŋ do gë bañëpara band bëfan bër olëxwëte baŋ. ¹³ Ata fel këbi mëne Kaxanu rek: «Aciw̄ andam aŋ and cale ex barikan wën nëngwët kën emaÿi ed bërek^w.»

¹⁴ Na dëŋ gër yangana ir Aciw̄ and Kaxanu, ĥatëraw këni bëšiw̄ëk do gë bëseÿik, ata fakën këbi dek. ¹⁵ Bëšadfaxan bëlëngw bën do gë bëšalën bën wat këni dek becarax bend ri baxo na beŋ. Wël këñëbi bëte obaš ol ga këni xeÿ gër yangana ir Aciw̄ and Kaxanu: «Hosana, dafëlexo Asëñiw̄ ar *Dafid!» ¹⁶ Ata wëka këno *Yesu: «Këÿ wëlënd nde er këni rend obaš in?» Yaka këbi: «Iyo aye këme wëlënd! Do wën, ba elod an pën ex na nde gër ed ÿëgw këni endam mëne obaš ol dek gë bënd gër oyer ak ayas këne yasëd^x.» ¹⁷ Ga yaka ko mondako, seb këbi na, kwël šan ko angol and Yerusalem aŋ, ÿe ko gër ingol ind Betani, gër ed hi bax exo đakix.

End andan eŋ

¹⁸ Ga xeyëk, *Yesu fëdar këni enjo. Ata mopëđ gëbër, ga ko baka gër Yerusalem, ¹⁹ wat ko andan ler gër fëña. Ga šapan ko, sëk ko tudëŋ opat fo. Ata re ko: «Wëj atëx aŋo bëte din aÿ dëw̄ na!» Andan aŋ ĥayëk ataŋ! ²⁰ And wat këni bësëfan bën enjo aŋ, šarandëra këbi xali do këni wëkarënd: «Mondake wa ĥayëk andan aŋo ataŋ ataŋ?» ²¹ Ata re ko *Yesu: «Đal in këmün felënd, angëmëne axwëta xwëta këno Kaxanu gë oŋëpëgënan këm, ado etënd elo dëŋ ata kën fel: “Pacanal ro, eÿ đapayax gër anjer” ata facanadox etënd el, ax gi ex na eŋaÿën ed andan fo xorëdon. ²² Nangin mëne dek er kën xara yo gë ekwëta gër cale, ayakali këjun yakali Kaxanu.»

End or gapak or Yesu eŋ

²³ And ĥat ko gër Yerusalem aŋ, *Yesu lil ko gašëxe gër yangana ir Aciw̄ and Kaxanu. Ga këbi sëÿalira na bela bën, ĥatëgu këni

^w21.13 Esayi 56.7

^x21.16 Calemoñëw̄ 8.3

bêşadaxan bëlengw bën do gë bëxarëk bër Bëšëwif bën. Wëka këno: «Kërëš wëj gë or gapak or fe këyëbi sëyalixënënd bela bën? Noÿo wa yël ki or gapak olo?»²⁴ *Yesu yaka këbi: «Wëno bëte, emat fo këmun wëka wën. Angëmëne ayaka yaka këne, afel këmun fel gë or gapak or fe këme rixënënd beÿ bën.²⁵ Xobuyi or babi buyind bela *Şaŋ Batis ol, feye wa xaniw bax? Ba gër orën nde, ba gër bela nde?» Ata na bën këni nêkênêkêrand: «And këne yakaye “Gër orën”, ata këbo wëka: “Ineŵa bayik wën ano kwëta ex na?”²⁶ Bëte angëmëne ene yakaye: “Bela bën laŵênëgu baŋo”, awa yëdanëbene de amëxwër and bela aŋ gayik bën dek *Şaŋ Batis, alaŵënel ar Kaxanu xwët këno.»²⁷ Ata yaka këno *Yesu: «Biyi ami nang ex na ba noÿo laŵênëgu baŋo.» Yaka këbi mëŋ: «Wëno bëte amun pel na ba gë or gapak or fe këme rixënënd beŋo.»

End apënëtal and ocambenjar oki eŋ

²⁸ Ata *Yesu fel këbi bëte: «Baxët in mun pel end ar gë odëmëta oki eŋ. Ga ŵac këŋo iŷanar in fel ko: “Doro asëñiŵën yel ey diyenix gër andëda and reseŋ.”²⁹ Yaka ko: “Wëno axe ñandi ex na.” Bariŋan, şena këŋo ye ko aye dëŋ.³⁰ Fel këŋo bëte mondako fo lëmëta ixinëm in. Mëŋ yaka ko: “Oko ado aye këme ye Faba!” Bari axo ye ex na.³¹ Gërëgako, lëmëta ir fe wa ri bax er yandi baŋo sëm irebën in?» Yaka këni: «Iŷanar in!» Ata re ko *Yesu: «Dal in këmun felënd *bësëf bër ŷagale bën do gë bësoxari bëÿacaxik bën kë hatët gër owun or Kaxanu, wën en bayi emban eŋ.³² And yow ko *Şaŋ Batis eŋun masin fëña ir şenene aŋ, *bësëf bër ŷagale bën do gë bësoxari bëÿacaxik bën fo xwëta këŋo. Bariŋan wën ado ga nang kën aye fëña ijo, aŋun cena ex na end ola orewën eŋ gayik ano kwëta ex na.»

End apënëtal and bëÿan bëxeÿax eŋ

³³ «Baxët in mun pel apënëtal acëxe. Mondako ri baxo ala. Ga ri ko andëda and reseŋ, xece ko jey. Nac ko ambëxw akaraxën and omen od reseŋ do bay ko bëte aciŵ atëndëndër. Na sebënan këbi bëÿan eni cetërënd gë mëŋ er këni xana in. Do ye ko kwël damana.³⁴ And sëgëk reseŋ aŋ, axwën andëda an laŵênëgu këbi bëriyenin bërëxëm bën eno mëlan ošet orexëm ol.³⁵ Bariŋan bëÿan bën sëra këñëbi bëriyenin bëjo, şewëra këno abat, laŵ këno ajo do fëtëra këno aşëxen an.³⁶ Laŵênëgu këbi bëte bëriyenin bësëxe, nëmëc ang ebani bëÿanar ak, bëÿan bën narëndëra këñëbi bëte xali.³⁷ Mondake ko ri axwën andëda an, afo ga felata këŋo olaŵën ol asëñiŵ ga baxo yëland mëne afëb këno

fëb. ³⁸ Barikan, bën and watëgu këno ga ko y'ow aŋ, këni rend: “Mëŋ ex de ar kë bêteli andëda an, marawën enëŋo dāwë ebo bayixën.” ³⁹ Ga hatëgu ko lëf gër andëda and reseŋ, bëŋan bën šonjorëra këno fac-fac do lawëx këno.

⁴⁰ Awa gërëgako, and ko y'ow axwën andëda and reseŋ aŋ, mondake yëla kën këbi ri bëŋan bëjo?» ⁴¹ Yaka këni: «E gë oxoŋ osëm ko hatëgu ebi dāwëra bela bëxeŋax bëjo do ebi tebënan andëda and reseŋ aŋ bëŋan bëšëxe, bër këŋo ŋana eŋo cetënd ašet reseŋ in and kë sëg aŋ.» ⁴² Na rew ko *Yesu: «Awa do wën elod an pën ex na nde Oñëgw Omënëk od rek:

“Ekaŋ ed šus bani bëbaŋ bër aciŋ el,
Bakan ko Kaxanu xali hik ekël ed aciŋ el.
Gër Axwën xaniwëk eŋo,
Do biyi bon këbo šaranënd.”

⁴³ Mëŋ këmun felaxënënd mëne Kaxanu axan këŋun xan owun or gër orën ol wën Bëšëwif bën do ebi tebënan enëŋ end bër ax gi ex na Bëšëwif eni dëkaya ang ŋandi këŋo ak.

⁴⁴ Ekaŋ ed këme rend elo, ar këŋo wëcan an bënd-bënd ko hi,
Ar kë wëcan an, exo gi rongo-rongo
Bëte ar këŋo wëcan an, momot këŋo bot.»

⁴⁵ Ga wël këni bapënëtal baŋo, bëšadaxan bëlëngw bën do gë ofariseŋ ok fëni këbi mëne *Yesu bën dëŋ babi rend. ⁴⁶ Dek ŋandi babi eno tëra. Barikan amëxwër aŋ banëbi yëdand gayik bëranjëm alaŋwënel ar Kaxanu xwët bano *Yesu.

End apënëtal and eñër eŋ

22 ¹ Ga xucak eŋo, *Yesu këbi felërand bëte gë bapënëtal, ko rend: ² «Owun or gër orën ol er wëndërëk gë endey end emun end rin baŋo ekana asëniŋ fo. ³ Laŋwën këbi bëriyenin bën enëbi y'en bër fel babi eni y'owëraw gër ofëna bën. Bari bën hëp këni eni y'ow. ⁴ Laŋwën këbi bëte bëriyenin bëšëxe, enëbi pelëx: “Ogaš odam ok do gë opërac odam ok haš këmëni anëka ŋënëk ŋas eŋ, wën fo šëni këmun.” ⁵ Bari bër fel babi eni y'owëraw bën abi bal bana eŋo. Fecan këbi eni tëf bende bën, kwël šapër këni: ajo gër ošënga, ajo gër opane odexëm. ⁶ Bër bayi bax na bën sëra kënëbi bëriyenin bën, xëmëra kënëbi xali laŋwën këni. ⁷ Ga xoŋ ko emun eŋ, laŋwën këbi ocoroda odexëm ok enëbi dāwëra bela bëjo do eni cor angol andebën aŋ. ⁸ Ata emun eŋ fel këbi bëriyenin bën: “Ecemar ed ofëna ol, anëka feyëtëra këni, bari bër fel bamëni eni y'ow bën abi ñap bana. ⁹ Gërëgako yeyin gër angol, gër opëna od këni yëmbënd bela. Gë ar kën fed yo macëgudëno.” ¹⁰ Bëriyenin bën šapër këni gër angol, ed opëna el. Do gë ar fed

këni yo, hi ko asëmbak, hi ko ar šenene, wac kënëbi gër ofëna. Ata mondako fëxw bani gër aciw and ofëna. ¹¹ Ga lilëgu ko emun eñ ebi nëkon bër wacëgu kënëbi bën, wat këjo ar bayik ax cufa bana anjëm and ofëna. ¹² Wëka këjo: “Lawo, mondake wa lilëgu këy ro gë acud and ofëna këm.” Ata ala ajo šësinan këjo yem. ¹³ Emun eñ fel këbi bëriyenin bërexëm bën: “Kapin osapar oñ do gë otaxan ok eno yayaxën fac gër ecamëdan. Tesëxëlexo, ñatayaxëlexo ebasa el.”» ¹⁴ Ga hata ko *Yesu apënëtal año, re ko bête: «Enimin, bëranjëm exëni bër wac këbi Kaxanu bën. Barikan təkər fo exëni bër sana këbi bën.»

End šagale eñ

¹⁵ Ata ofariseñ ok wacër këni eni cala endey end këno wëka *Yesu eno bonaxën. ¹⁶ Ga šot këni, lawën kënëbi bësëfan bërebën bën do gë od Erod gër *Yesu. Ga hat këni re këni: «Asëyali, anang nang këmi mēne wēj end dal fo këy reyand. Enimin, fëña ir Kaxanu in këyëbi wasinënd bela bën. Ala ayo yëdand na, bête ayo nëkonënd na ala an ba noyo hi ko eyo pelëraxën. ¹⁷ Gërëgako, pelëlëbo er yëla këy gër endey eño in: Añap nde yapək šagale ir ko wëkand Sesar in? Mi medënd nde, ba mi teb emed el nde?» ¹⁸ Ga wata ko *Yesu osit orebën ol, yaka këbi: «Wën bëyëñenax bër kē labayand hi kën, inewa yandixën këjun ene bon? ¹⁹ Masinine kodi ir kën wëdaxënënd šagale in.» Ata fëxwën këno atama amat. ²⁰ Ga nëkon ko, wëka këbi bër xeta baño bën: «Dëxas in ir noyo wa ex?» Yaka këno: «Ir Sesar.» «Do oñwac ol cëñ?» ²¹ Yaka këno bête: «Orexëm fo ex.» Ata re ko: «Mašino Sesar erexëm in, do Kaxanu er xwën ko in.» ²² Ata ga šaran këbi ang yaka ko ak, kwël šapër këni abat abat.

End Yesu do gë Osaduseñ eñ

²³ Kwël yatijo fo, Osaduseñ yow këni bête gër *Yesu. Bën ex bër bax yëland mēne ekani ed gër ecës ax gi ex na. Ata re këni: ²⁴ «Asëyali, baxëtəl er fel këbo Moyis in. Angëmēne asošan exo cës tebëtarëxe obaš, abinëm këjo bëteli asoxari an, eño dëwëñaxën obaš ar nemik an. ²⁵ Xarak, gër ndebi ro ocambenjar ocongoki hi baxëna aminëmëra. Iyanar in yër ko, bari šës ko obaš këm. Abinëm bëteli këjo asoxari ar sebëta këjo an. ²⁶ Nemi ko mëñ bête obaš këm. Ako fo hi babi bën bëcongëbëxi bën dek. ²⁷ Ga fañëra këni bën dek, šës ko bête asoxari an. ²⁸ Do yatir ekani ed bëšësək cëñ, alindañ ar noyo wa ko hi gayikako bën dek bëcongëbëxi bën añër yër bano?» ²⁹ Yaka këbi *Yesu: «Wën ata and kën lifënd dëñ ex de. Anjun pëni ex na Oñëgw Omënëk ok,

bëte an nang ex na panga ind Kaxanu inj. ³⁰ An nang ex na nde mëne yatir ekani ed bësësëk, eñër ax gi na? Bësošan bën do gë bësoxari bën ang omeleka fo këni hi y'anj gër orën. ³¹ End ekani ed gër ecës eņ, elod an pën ex na nde er fel kějun Kaxanu in? Ga re ko: ³² “Wëno ex Kaxanu, ar yata kėjo *Abëraxam an, wëno ex Kaxanu, ar yata kėjo *Isak an, bëte wëno ex Kaxanu, ar yata kėjo *Yakob an.”» Ata re ko bëte *Yesu: «Awa eņo wäsindəoņun mëne Kaxanu, Kaxanu ir bëbëngw exo, axo gi ex na ir bësësëk.» ³³ Ata dek bër baņo baxët bën, šaran këbi end osëy'ali orexëm eņ.

End apela anëngw eņ

³⁴ And wël këni ofariseņ ok mëne *Yesu abon bon këbi bëte Osaduseņ ok, fedër këni. ³⁵ Ata ga y'andi këbi eno bon *Yesu sana këno asëy'ali ar *acariya and Moyis eņo mëkara. Ga sëka kėjo wëka kėjo: ³⁶ «Asëy'ali, apela and fe ex anëngw aņ gër *acariya and Moyis?» ³⁷ Yaka ko *Yesu: «“Ĵanëlo Kaxanu, Axwën arey' an, gë yomb irey' ak dek, gë enjëw endey' ak dek, gë anjëlan andey' ak dek.”» ³⁸ Apela aņo ex and xucak dek aņ, mëņ ex anëngw aņ. ³⁹ Baxëtël and bëtëk aņ: “Balindëlexi end ašandax eņ ang ki balënd end gaf irey' ak.” ⁴⁰ Acariya and Moyis aņ dek do gë osëy'ali or bëlawënel bër Kaxanu ol dek, gër bapela baki baņo ex.»

⁴¹ Gër ed barër bani ofariseņ, *Yesu wëka këbi endey' eņo: ⁴² «Ake yëla kën end Afexën eņ? Ar andëwëra and noy'o hi ko?» Yaka këno: «Oko, ar andëwëra and *Dafid!» ⁴³ Ata re ko bëte *Yesu: «Ga yëm ko gë panga ind Angoc Amënëk inj, *Dafid baņo wăcënd Afexën an, Axwën arexëm and baxo rend: ⁴⁴ “Axwën an fel kėjo Axwën aram an. Nëpal gand liw' iram ro, xali mi korën bërangoyëra and gë wěj bën xali ey'ëbi bëña.”» ⁴⁵ Gayikako *Dafid mëņ dëņ kėjo wăcënd Afexën an, Axwën arexëm, mondake cëņ hi ko Asëñiw' arexëm?» ⁴⁶ Bari gabatak ax kor bana eņo yaka. Ata elod yatijo ala bax yëxw na eņo mëka yëy'.

End bësälën do gë Ofariseņ eņ

23 ¹ Akey amat, *Yesu babi felërand amëxwër aņ gë bësëfan bërëxëm bën. ² Ata ko rend: «Bësälën bën gë ofariseņ ok bëtëk gër aņëpara and Moyis do kënëbi sëy'alind bela bën. ³ Mëņ ex, mayindën ang kënun sëy'alind ak. Bëte tëfindën er kënun felënd in. Bari kërenëbi tëfëtelind na ang këni rind ak. Bën ani dind na er këni sëy'alind in. ⁴ Ang bër këbi libënënd bonëb botibax bela fo hi këni xarak bën gë təkërak anëbi dëcand na. ⁵ Enëbi kwitaxënënd bela bën, imboto këni fugand gër ey'i'y, do

këni şudand bocud bond gë oñañen⁹. ⁶ Mbañ ãan këni eye ed në er hik ñambëran el do gë eketëna ed axwën ofëna el. Mbañ ãan këni bañëpara band gër lëngw bañ gër baciw bacaleya. Bëte gër ed këni yëpara mbañ këbi nënganënd enëbi cëmarand bela bën. ⁷ Bëte mbañ këbi nënganënd enëbi macënd “asëyali.” ⁸ Barikan wën këren mand na enun mac “asëyali.” Asëyali arewën an abat fo ex, do wën dek aminëmëra hi kën. ⁹ Do ala këreno macënd na “Faba” gër ebar, gayikwa abat fo ex Sorix irewën, Faba ir yañ gër orën in. ¹⁰ Këren mand na enun mac alëngw. Wëno Afexën an gabat fo hik alëngw arewën an. ¹¹ Alëngw arewën an gilexo ariyenin arewën. ¹² Ar kë rafëna an, Kaxanu alat këjo lat, do ar wak eno bëña an, Kaxanu arafën këjo rafën.» ¹³ *Yesu şom ko: «Wën bëşalen bën gë ofariseñ ok, bëyëñenax bër kë labayand hi kën, ata mbañ we këjun. Ebët ed owun or gër orën el kën wedind. Wën dëñ an dilënd na, bëte anëbi tebënd na eni dil bër yandi këbi bën. ¹⁴ Wën bëşalen bën gë Ofariseñ ok, bëyëñenax bër kë labayand hi kën, mbañ we këjun! Wën këbi yambarand bësoxari bësebëta sebëta bën. Bëte wën fo watak aşale, aşale, aşale, mëñ ex kiti indewën in gë pit fo kë yëka. ¹⁵ Awe we këjun wën bëşalen bën do gë ofariseñ ok, wën bër ex bëyëñenax bër kë labayand bën! Angwëngw and ex yo kën xegëtand, gër ed ex yo gër ebar kën hërënd eno dëñaxën ala gër cale indewën. Do ala ajo and ko hi aşalek añ, eno di bakëlëbëd baki ar gër xodux, ar wënak nëmëc wën.

¹⁶ «Ata mbañ we këjun wën bër këbi lëngwelind bela bën, xarak bëşiwëk en, bëyëñenax bër kë labayand hi kën! Wën këbi felënd bela bën mëne ala exo yaşaranënd Aciw and Kaxanu añ, xarak axo di ex na er re ko in, oşëba año dek na. Bari angëmëne exo yaşaranënd kañe ir lëf in, xarak axo di ex na er re ko in, alëk këjo lëk oşëba ol. ¹⁷ Ata and an yëlarand na ex de! Ineña xurik ex këbën: kañe in nde, ba Aciw and Kaxanu añ nde, mëñ ar kë wënënënd kañe an? ¹⁸ Wën këbi felënd bëte bela bën mëne ala exo yaşaranënd angëb añ xarak axo di ex na er re ko in, yowey año gi na. Bari exo yaşaranënd şadaxa ir ex yañ gër angëb in, xarak axo di ex na er re ko in, alëk këjo lëk oşëba ol. ¹⁹ Ata and an yëlarand na ex de! Ineña xucak ex këbën: ba şadaxa in nde? Ba angëb añ nde mëñ ar kë wënënënd şadaxa an? ²⁰ Ar kë yaşaran angëb an, anëka yaşaran ko dek gë er ex yañ gër angëb in. ²¹ Ar kë yaşaran Aciw and Kaxanu an, anëka yaşaran

këno Kaxanu mënj ar lëgëk na an. ²² Ar kë yaşaran orën an, anëka yaşaran ko aňëpara and owun or gër orën aņ do gë Kaxanu mënj ar yëpaxënëk an. ²³ Wën bëshalen bën, gë ofariseņ ok, bëyëjënax bër kë labayand hi kën, ata mbaņ wë kęjun! Emed ed *dim el aye yek: hik ir esëngëng, hik ir eymën, hik ir ongën. Barikan, ola or šenene ol, gë axaýënan in, do gë egi ed ala axwëta xwëta el lëngwëk gër *acariya and Moyis. Beņo doņun bal nëmëc xarak an teb ex na emed ed dim el. ²⁴ Wën bëlëngweli bëšiwëk hi kën! Mondake këno hëlënd yer gelemba in, do këno sëpënd eņonën eņ? ²⁵ Wën bëshalen bën gë Ofariseņ ok, bëyëjënax bër kë labayand hi kën, ata mbaņ wë kęjun! Odëyamb odewën ok kën wënëniënd fac fac in, xarak ed lëf lëf el đek buyarëk. Gër owwëk orewën er xëňëk: orek do gë oňandi oňëjënax. ²⁶ Wëj fariseņ ijo, ang ašiwëk fo hi këy! Nebël pere odëyamb ok ed lëf lëf el đamana ey mënëniënaxën ed fac fac el! ²⁷ Wën bëshalen bën, gë ofariseņ ok, bëyëjënax bër kë labayand hi kën, ata mbaņ wë kęjun! Ang oňeg od fešën këni fo fac fac in hi kën. Barikan, polo oşapar owërek do đek obuyaraxik fo fëxwëk. ²⁸ Ata wën, mondako hi kën: gër ogës od bela ang bër šenene fo xarak bëyëjënax bër kë labayand hi kën. Yer betëmbak fo hi kën. ²⁹ Wën bëshalen bën, gë ofariseņ ok, bëyëjënax bër kë labayand hi kën, ata mbaņ wë kęjun. Wën dëj kë bayënd baňeg band bëlawënel bër Kaxanu baņ. Wën kë ýañjënënd bëte baňeg band bër šenene baņ. ³⁰ Bëte wën fo kë rafëniënd mëne kido angwën and bëxarëk bërewën aņ hi ban, an bar dona gë bën gër edaw ed bëlawënel bër Kaxanu bëjo. ³¹ Wën dëj kë reyand osede or kęjun lëxwënd ol ga kën rend ako mëne wën ex obaš or bër law këbi bëlawënel bër Kaxanu ol. ³² Ata kemëniayin de en mendëra, bašin xali ex dëmbuca eňëjënax end bëxarëk bërewën eņ! ³³ Ata wën ang bandën fo hi kën, ang otaw-orang fo hi kën! Mondake kën xwëyëta kiti ind gë xodux iņ? ³⁴ Mënj ex, wëno alawëneli lawëneliw këmun: bëlawënel, gë bërenik, do gë bëshalen. Barikan wën, mar alaw kënëbi law, mar fika kënëbi, mar xëmëra kënëbi xali gër baciw bacaleya bandewën, do mar narëndëra kënëbi xali. Gë angol gë angol kënëbi ýana enëbi tëfërand. ³⁵ Ata wën awëcan kęjun wëcan kiti iņ në end ošat or lexik gër ebar eņ. Anëp kęjun nëp në end ošat oņo. Ga ýana ýana ko gër ošat or Abel, ar šenene an, Kaxanu đek ko sëf xali gër or Sakari, asëniw ar Berekiya an, ar law këno fëco angëb fëco ebët, lëf gër yangana ir Aciw and Kaxanu an. ³⁶ Dal in këmun felënd, wën bela bër gë okey oko bëjo dëj kęjun wëcan đek beņo.»

End Yesu do gë 'Bëyerusalem enj

³⁷ «E 'Bëyerusalem, wën këbi laŵënd bëlaŵënel bër Kaxanu bën. Wën fo këbi fëtërand gë oxaŷ xali eni cës dek bër këñun laŵëneliwënd bën. Wëno bandanjëm xacëra ke mun bar ang këbi barënd ecare obaŷ orexëm dila gër obafe odexëm ak. 'Bari wën an ma ex na. ³⁸ Ata në enjo ko ÿañëtaxën Kaxanu Aciŵ andexëm añ. ³⁹ Ga re këme, doro fela këne ewat el xali yatir kën re: “Betalexo ar kë ÿowënd gë oŵac or Axwën an!”»

End eyëcar ed Aciŵ and Kaxanu enj

24 ¹ Ata *Yesu ga ko ŷan gër Aciŵ and Kaxanu, bësëfan bërëxëm bën re këni: «Asëŷali, nëkonël bameñ band bongaȳ bañ ang yëlëra këni ak, monje yek ðe.» ² *Yesu yaka këbi: «Dal in këmun felënd, bameñ band kën watënd baño, ðek kë yëcar; ekaŷ gebatak ax bayi na eyëlëtërëx!»

³ Ga hat këni gër etënd ed gë bañarëka, *Yesu ÿëpa ko. Ata ga xeta këno bësëfan bën, wëka këno: «Asëŷali, pelëlëbo ba nand fe kë yëcar Aciŵ and Kaxanu añ? Ine këbo wäsin mëne anëka kë saxëgund ebakaw edeȳ el do gë ekwët ed ngwën el?» ⁴ Ata *Yesu yaka këbi: «Diyindën gë onden oñ, ala këreñun yifað na xali en ma endexëm enj. ⁵ Bela bëranjëm kë ÿowëraw gë oŵac oram ol do eni dend: “Wëno ex Afexën an.” Ata mondako kënëbi yifa bëranjëm. ⁶ Ado awël kën ÿana en wëlënd oŵer or kë fët gër owar oñ. Mongwël dëñ kën ÿana en wëlënd edandër el. 'Bari këreñun dëgënëð na! Afo ex kuca pere beño, xarak ax gi ex na pere ekwët ed ngwën el. ⁷ Er këbi ÿana ebi takërërand bela bën gë enëng gë enëng, do gë ebar gë ebar. Në ed mar enjo etëm këbi ÿana ebi wëcanënd. 'Bëte në ed mar, ebar el kë ÿana ex dëgënd. ⁸ And kë xuca ðek beño añ, nangin mëne aŷana fo ÿanak toro inj. ⁹ Ata alëxw kënun ÿana enun ðëxwënd në er kën soro, bëte alaŵ kënun ÿana ðawënd. Dek benëng bend bela beñ kënun ŷusëra në end oŵac oram. ¹⁰ Bërëmar gër enga endewën, and këni ÿana eni watënd beño ðek añ añëpëgënan këbi ÿana ebi ñëpëgënanënd endam enj. Do bëranjëm kë ÿana ex yifarënd, bëranjëm kë ÿana ex cusërënd në end oŵac oram. ¹¹ Bëlaŵënel bënëgwëŷ bëranjëm kë ŷanayaw na do enëbi yifand bela bëranjëm. ¹² Mbañ kë ÿëmb eñëñënx enj gër ngwën ro, ata gër oŵëkw or bela bëranjëm añana añ abaŷëta kë baŷëta. ¹³ 'Barikan, ar kë xemëna xali yatir kë xwët endexëm an, afex ko fex. ¹⁴ Atëfëtan and owun or Kaxanu añ afem kë hi mopem ðek ebar el do gër ed ex yo.

Mondako k  hix n osede g r b n ng b nd b la. Ata am d aŋo fo k  xw t ngw n iŋ.»

End amena acaraxik eŋ

¹⁵ «M ŋ ex and k no wat nd a wend ran a saraxik ar re fa baxo ala w nel Daniyel m ne a ow ko  ow aŋ, l f g r ed   bak, awa p nileŋo aye ar k  f n nd akay ta aŋo an^a. ¹⁶ M ŋ ex, b r l g k g r ebar ed *Yude b n g r x d lex ni gand os nd. ¹⁷ B te ar k  hi  aŋ n  ejur ed k be an, g r lexo. K rexo pedan na  e  l f. ¹⁸ Ar k  hi g r o enga an, g r x lexo. K rexo bakan na banj m bandex m g r ici . ¹⁹ Awa am d aŋo, mbaŋ k ni soro b soxari b r g  b c l b n do g  b r k bi yerin nd ob   b n. ²⁰ M ŋ ex caleyind n k rex ŋat gu na ong r ondew n oŋ am d and g  a em, ba g  akey and etey ta. ²¹ Ata bakey band toro it m k  hi. Elod ga ri ko Kaxanu ngw n iŋ ala ax wat ex na toro indako rako iŋ, b te din ala ax wat na. ²² Kaxanu ab   ta ko ba  ta bakey band toro baŋo, n  end b la b r sana k bi eŋ. Ang m ne axo ba  ta ex na, ala ax pex na. ²³ Ang m ne ala e un pel nd: “N kod  ro Afex n an!” ba “F n exo Afex n an”, k reno kw ta na. ²⁴ B la w nel b n gw   k   anayaw na do eni dend m ne b fex n hi k ni. Ari k ni  ana eni dind b carax en bi yifax n nd b la b n. Kido mokam, ado b r sana k m ni w no b n d ŋ ayifa yifa don bi. ²⁵ Awa d mana ex ŋat gu toro iŋo k mun nang n nd beŋo. ²⁶ And k nun fel m ne Afex n an g r ladawe wat gu k no aŋ, k ren  ed na. Ba enun pel m ne l f g r baci  banakaya exo, k reno kw ta na. ²⁷ Enimin ga re k me, ang k n wat nd ebingara el cang t or n ak, mondako k ne wat d w no As  ni  ar ala an yatir k me bakaw. ²⁸ Ax gi ex na nde g r ed ex emb r k ni bar r nd oyafe ol? M ŋ ex yatir k me bakaw, ala ax nem na.» ²⁹ Ata re ko b te *Yesu: «And k  xuca bakey band toro baŋo: e an eŋ a w d w da k  w d w da, faca  in alob k  lob, o al oŋ axw c ta k   ana ex kw c tand do dek beb r g  panga g r or n b n k  s ng r b tara. ³⁰ Ata amatinali and w no as  ni  ar ala aŋ a anaya k   anaya  aŋ g r or n. Do b n ng b nd b la beŋ dek g r ebar ro k   ana ex denitand n  end w no as  ni  ar ala eŋ. Awat k ne wat gu g r or n ga k me   law g  baŋar baŋ, g  panga iŋ do g  enjaran et m. ³¹ Meleka k  farix na kereloŋ, and k ni w l ocanda  aŋ en bi bar b r yata k m ni b n beb t yo beb t ir or n, ebar el dek. ³² Mayin e un t  ali ap n tal and andan aŋ. Ax gi ex na nde and k  n t nd o ini aŋ k n nang nd

mëne đam ex ecaša el? ³³ Bëte wën and kën wat đek bejo aŋ, nangiñ mëne wëno Asëñiŵ ar ala an gogo këme bakaw, ado gër ebët hi këme. ³⁴ Đal in këmuni felënd, an cësëra na đek ex ñana toro ind këmuni felënd aŋow kë ŋow iŋo. ³⁵ Orën ol gë ebar el axuca kë xuca, barikan eyeyan edam el laŋ kë bayi.»

End ekwët ed ngwën eŋ

³⁶ Ata *Yesu re ko bëte: «End akey eŋ do gë end apëxëd and këme bakaw eŋ, ala gabatak ax nang ex na: ax gi ex na omeleka od gër orën ok, ax gi ex na wëno Asëñiŵ ar ala an. Faba Kaxanu gabat nangëk. ³⁷ Ang fënga babi *ampumbuluŷët aŋ bela bën angwën and ebaxo Nowe ak, mondako fo këmëni fënga bëte wëno Asëñiŵ ar ala an, yatir këme bakaw. ³⁸ Đamana ex ŋow *ampumbuluŷët aŋo, bela bën er xwënda bani: ñambëran, gë ošëb, gë oŷër, do gë eñërëndër ed obaš orebën, xali yatir lil ko Nowe gër akuluŋ. ³⁹ ŷoweŷ abani yëla na xali ĥatëguk *ampumbuluŷët ga sëbëk tëb itëm, ŷëmeli këbi kwëc ebar el đek. Ata nemira këni đek ang ebani ak. Ako fo këbi bët yatir këme bakaw wëno Asëñiŵ ar ala an. ⁴⁰ Bela bëxi eni ñandërand në ošënga, abat këmo wëla, mo teb ajo. ⁴¹ Në er këni sëŋërand bësoxari bëxi, abat mo wëla, ajo mo teb. ⁴² Mëŋ ex, titinayin gayik an nang ex na yatir këme bakaw wëno Axwën arewën an. ⁴³ Aye fëni këŋun mëne axwën iciŵ an, exo nangënd nand ko ŋow arek na, afer na ko ferëna. Aŋo teb na exo tënga iciŵ indexëm iŋ. ⁴⁴ Ga re këme, wën bëte giyindën bëwëlëk key yo key gayik wëno Asëñiŵ ar ala an, and bayik an yëland na abaka këme bakaw aŋ këme šanayaw.»

End apënëtal and bëriyenin bëxi eŋ

⁴⁵ Ata *Yesu baš ko eyeyan el re ko: «Xadëp ir fe wa hik irenik ir xwëta këŋo axwën arexëm xali sebënan këŋo andiyen and ebi đëband bër ekun endexëm bën nand ŷapëk na? ⁴⁶ Awa xadëp ijo nëngandëralëŋo angëmëne axwën arexëm an asëk sëk këŋo ga ko ri er fel baŋo exo dind in. ⁴⁷ Đal in këmuni felënd, axwën ar xadëp ijo an asebënan këŋo sebënan đek acota andexëm aŋ. ⁴⁸ Barikan angëmëne xadëp ir gë emëkw etëmbak exo, ata ko re: “Axwën aram an đek nëkaw ko.” ⁴⁹ Ata ko xwënda ekëm ed bošandaŵ, ñambëran do gë ošëb. ⁵⁰ Axwën an aŵaŷiw ko wäŷiw eŋo pënga xadëp ijo gë akey and axo yëla bana abaka ko bakaw aŋ. ⁵¹ Ata đamana eŋo đapaxën fac, mbaŋ këŋo šëndën ang këbi šëndën Kaxanu đek bëŷëŋënaŋ bër kë labayand ak. Fac ko ŷana exo tesëxënd do exo ŋatayaxënd ebasa el.»

End apënëtal and odënaŵ epëxw eŋ

25¹ «Ata owun or gër orën ol er wëndërëk gë endey end odënaŵ obeja epëxw od wëd bax odambo odebën ok eno kacaxën şambenjar ir bax yërënd fo.² Odënaŵ oko er hi bani oco opënrëx do oco od şëdëta babi.³ And bani yend gër ekaca aŋ, odënaŵ opënrëx ok wëd këni odambo odebën ok penarëxe ogu ond këni başëd oŋ.⁴ Barikan odënaŵ odenik ok fena këni ogu oŋ në ocëlakuŋ.⁵ Ga wëdëliw këno icën iŋ, raşëra këbi abat abat bën dek.

⁶ «Emëd ekarëk el, xeŷ ko ala: “Icën iŋ në eŋatëgu exo! Icën iŋ, në eŋatëgu exo! Marayin eno kaca!”⁷ Aŋo nëngëtara këni dek odënaŵ obeja ok. Xanira këni ala kala exo nëkon lambo irexëm in.⁸ Ata odënaŵ opënrëx ok xara kënebi od şëdëta babi ok: “Cetinëbo wa təkër ogu ondwën oŋ, në edomi ex odambo odebi ok.”⁹ Yaka kënebi: “Ali abo gi na gwac! Yeyin en yęcëgu gër bëfan.”¹⁰ And ye këni aŋ, ħatëgu ko icën iŋ, odënaŵ od wël bax ok lilëx këni gë mëŋ gër aciŵ and ofëna do kwël şoke këni ebët el.

¹¹ «Ga nëkanak, odënaŵ obeja od ye bax eni yęcëgu ogu ok, ħatëgu këni do këni wacënd gër ebët: “Axwën, Axwën, përetënëlebo!”¹² Bari şambenjar ir bax yërënd in yakaw këbi lëf: “Dal in këmun felënd, wëno amun nang ex na.”»¹³ Ata ga ħata ko *Yesu apënëtal aŋo, re ko bëte: «Mëŋ ex, wën bëte titinayin gayikako an nang ex na akey aŋ do gë apëxëd and këme bakaw aŋ.»

End apënëtal and bëriyenin bësas eŋ

¹⁴ «Bëte ata kë hi ang endey end ala ar ye bax damana fo. Damana exo yexën wac këbi bëriyenin bërexëm bën do sebënan këbi napul irexëm in eni cënan.¹⁵ Er yëlëra babi: aŋanar an, okilo oco od kaŋe; axinëm an, okilo oki do asasën an, kilo ibat. Er hi bax ala kala exo cënan er fëxwën këno in gë oxor orexëm ol. And ri ko mondako aŋ, ala ajo ye ko kwël.¹⁶ Ataŋ ar fëxwën baŋo okilo oco an, ye ko gër andiyen. Şënan ko kaŋe ir fëxwën baŋo axwën arexëm in, şot ko okilo oco ocëxe.¹⁷ Bëte ar fëxwën baŋo okilo oki an, şot ko okilo oki ocëxe.¹⁸ Barikan ar fëxwën baŋo kilo ibat an, ye ko nac ko ambëxw gër ebar, do wëg ko kaŋe ir axwën arexëm in.

¹⁹ «Ga nëkak, axwën ar bëriyenin an, wāyiw ko. Ata wac këbi bëriyenin bërexëm bën eno pelëra ala kala ba mondake şënan ko kaŋe ir sebënan baŋo in.²⁰ Ar fëxwën baŋo okilo oco an ħatëgu ko gë okilo oco ocëxe, re ko: “Axwën, okilo oco sebënan baye.

Nëkoda ga šotëli këme okilo oco ocëxe.”²¹ Axwën arexëm an yaka ko: “Yo wěj ariyenin ayekax hi këy, ar mokwëta mbaŋ hi këy. ‘Bebër sebënan bami bën ax ñëmb bana do lëkayali këy šenene. Gërëgako bebëranjëm këmi sebënan. Ga nëngandëra ke ako, wěj bëte anëngandëra ki nëngandëra!”²² Ar fëxwën baŋo okilo oki an, ĥatëgu ko bëte gë okilo oki ocëxe, re ko: “Axwën, okilo oki sebënan baye. Nëkoda ga šotëli këme okilo oki ocëxe.”²³ Ata yaka ko axwën an: “Yo wěj ariyenin ayekax hi këy, ar mokwëta mbaŋ hi këy. ‘Bebër sebënan bami bën ax ñëmb bana do lëkayali këy šenene. Gërëgako, bebëranjëm këmi sebënan. Ga nëngandëra ke ako, wěj bëte anëngandëra ki nëngandëra!”²⁴ Ĥatëgu ko ngwa ar fëxwën baŋo kilo ibat an. Ata re ko: “Axwën, anang nang këme mëne wěj mbaŋ xem ki ataxan: asaŋ këy sayënd ey’amb el gër ed bayik ay’ nedëra bana. ‘Bëte axana këy xanand gër ed bayik ay’ hiš bana.”²⁵ Ga yëdara bame šonaxën bame kaŋe irey in mongwëg gër ebar. Nëkoda, kanal er xwën këy in.”²⁶ Ata yaka ko axwën aŋ: “Ata wěj ay’ ye ex na de! Ar ariyenin axwëlaraxik ey! Anang nang këy mëne asaŋ këme sayënd gër ed bayik ame ned bana, axana këme xanand gër ed bayik ame hiš bana.”²⁷ Bari kan ey kwëtëdo kaŋe iram in gër otaxan od bëwëxëta bër kodî. Ga bakaw këme ako ata xana dome gë er šënak.”²⁸ Ata na dëŋ fel këbi bërantiyen bošandaŋ: “Kanino tan kaŋe ir lëkaya ko in eno yël ar gë okilo epëxw an.”²⁹ Ar kë šënan yo er šot ko in, Kaxanu asënd këŋo sënd xali exo cotëra nëmëc. Bari ar bayik ax cënan ex na an, ado er xaŋ këŋo in dëŋ këŋo xan.”³⁰ Gërëgako ariyenin axwëlaraxik ajo, pimëxëno fac gër ecamëdan, gër ed këni sesënd bela, gër ed këni ĥatayand ebasa.»

En kiti ifelatar eŋ

³¹ «And këme bakaw wëno Asëñiŋ ar ala aŋ, gë enjaran endam eŋ, gë dek omeleka odam ok, në añëpara and owun këme yëpa.
³² Ata yatijo, benëng bend bela beŋ dek eni barëreŋu gër ed këmi hi. Ata mëni pitëndër ang këbi fitëtërënd axadac opeŋ ok gë obeci ak.
³³ Mëni bar opeŋ ok gand liŋ iram do obeci ol gand šame.
³⁴ «Wëno emun eŋ dëŋ këbi felëf bër gand liŋ iram bën: “Tëkawëne wën bër betak gër Faba bën. Kanayin owun or xëñënan baŋun elod ga ŋanak ngwën ol.”
³⁵ And xor baxe enjo aŋ, wën yël baxe er këme y’amb in. Sel baxe men, yël këne me eceb; hi bame aliyer, xwëtaya këne.
³⁶ Tëb gë eman ebame, šudëra këne. Šëxwëra bame, yeli kën šëma këne; hi bame gër epëra, yëkwali këne.”
³⁷ Ata bër šenene bën ene mëka: “Axwën, niŋe xor baxi enjo do biyi yël këmi er këy y’amb? Niŋe sel baxi men do yël këmi

ey' ceb? ³⁸ Bëte niye hi bay' aliyer do biyi xwëtaya këmi? Niye bayi bay' tëb gë eman eḅ do ſudëra këmi? ³⁹ Niye ſëxwëra bay' do biyi y'eli këmi mi cëma? Niye hi bay' gër epëra do y'ëkwali këmi?" ⁴⁰ Ata mëni yaka wëno emun eḅ: "Dal in këmun felënd, nand rin këno yo enjekax gër ga bak yo, abat gër bëmaḃe bëndam, wëno rin këne."

⁴¹ «Bëte afel këmëni felënd bër gand ſame bën: "Nacëtaxëne fa, wën bër xoḃën këḅun Kaxanu bëjo! Yeyin gër xoḃux or din ir din ol, or fëtën ko ebi ḃapaxën ſabucara in do gë omeleka odexëm ok. ⁴² And xor baxe enjo aḅ, wën ane yël bana er këme y'amb in. Sel baxe men, ane yël bana me eceb. ⁴³ Hi bame aliyer, ane kwëtaya bana. Hi bame tëb gë eman eḅ, ane cudëra bana. ſëxwëra bame, wën an y'eli bana ene cëma. Bëte hi bame gër epëra, ane y'ëkwali bana." ⁴⁴ Ata eni yaka bën bëte: "Awxën, niye wa xor baxi enjo eḅ, niye wa sel baxi men, niye wa hi bay' aliyer; niye wa hi bay' tëb gë eman eḅ, niye wa hi bay' gër epëra do biyi ami dëba bana?" ⁴⁵ Ata këmëni yakaf: "Dal in këmun felënd, nand bay'ik ano din ex na enjekax gër ga bak yo, ar wak endam an, wëno bay'ik ane dine na." ⁴⁶ Ata bër gand ſame bën kë y'e gër toro ind din. Barikan, bër ſenene bën eni d'il gër aniyand din.»

End edaw ed Yesu eḅ

26 ¹ And hata ko *Yesu dek bend babi sëy'alind aḅ, fel këbi bësëfan bërëxëm bën: ² «Ax gi ex na nde anang nang kën mëne bakey baki fo bay'ik ex ḅat Ofëna or Apexa ol. Awa gë ofëna olo këne lëxw wëno Asëniw ar ala an do ene daw mopika në kërëwa.»

³ Ata amëd aḅo, barëreḅu bani bëſadaxan bëlëngw bën gë bëxarëk bër Bëſëwif bën gër yangana ir Kayif, aſadaxan alëngw ar niy ijo an. ⁴ Ga xanar këni, xetan këbi eno tëra yir fo *Yesu eno dawaxën. ⁵ Er bani rend mëne këreno tëra na wat-wat gë amëxwër aḅ këdi kë wonjo ofëna ol.

⁶ Amëd aḅo, y'e ko *Yesu gër ingol ind Betani, gër iciw ind Simoḅ, ar gë amey an. ⁷ Ata gër ed yëpara bani, lilëgu ko asoxari do sëka këḅo *Yesu gë ſëlakuḅ ir gë angiri ir xem bax mbaḅ akanji. Ata nand bani y'ambërand na, asoxari an xoſ këḅo *Yesu gë angiri ijo gër gaf. ⁸ Ga wat këni eḅo, bësëfan bën xoḃën këno ba ine neminaxën baxo angiri ijo mondako. ⁹ Akanji and ſenene hi dox mopan do kod'i enëbi mocetërado bëxaḃënaxik bën. ¹⁰ Ga wata këbi *Yesu, wëka këbi: «Ineḃa këno hëbandëraxënënd asoxari ajo? Enjekax rin ke wëno. ¹¹ Wën laḅ gë bëxaḃënaxik bën ga hi kën wa. Bari wëno ane bayiye na din. ¹² Ga xoſ ke ako gë

angiri ijo, eman endam eñ nēm ko gana-gana fo ond gēr yeg oñ.
 13 Dal in kēmun felënd, gēr ed kēni fem yo Atēfētan año gēr
 ngwēn ro, areya kēni yāna eni deyand bēte end er rin ke asoxari
 ajo eñ. Ata mondako këno yāna eno kwitaxēnënd.»

End Yuda do gē bēxadaxan bēlēngw eñ

14 Bēsēfan bēr *Yesu bēn er hi bani epēxw gē bēxi. Ata abat, ar
 bano wācēnd Yuda Isēkariyot an, ye ko gēr bēšadaxan bēlēngw.
 15 Ga hāt ko wēka kēbi ba ine këno yēl angēmēne arēca rēca kēbi
 eno tēra *Yesu. Ata yēl këno kodī batama ofēxw osas. 16 Ata elod
 amēd año, baxo šaland Yuda ang ko ri eño dēxwaxēn *Yesu ak.

End ecemar ed ofēna or Apexa eñ

17 Yatir akey aňanar and loxo and bani yambēnd Bēsēwif bēn
 mburu ind gē lewir kēm iñ. Bēsēfan bēn ga sēka këno *Yesu, wēka
 këno: «Fe wa yāndi ki mi cemēra ed Ofēna or Apexa el?» 18 *Yesu
 yaka kēbi: «Yeyin gēr angol, ata kēn fed gē ala ar ano nang ex
 ŋa. Pelidēno mēne wēno Asēyali an rek apēxēd andam añ anēka
 hātēguk. Bēte pelidēno mēne gēr iciw indexēm kēme ri Ofēna or
 Apexa ol gē bēsēfan bēram bēn.» 19 Ye kēni bēsēfan bēn rix kēni
 ang fel kēbi *Yesu ak do šemērax kēni ed Ofēna or Apexa el.

20 Ata genēka, bēsēfan epēxw gē bēxi bēn xetēna këno *Yesu
 gēr eyambēran. 21 Nand bani yambērand na, *Yesu re ko: «Dal
 in kēmun felënd, gēr engā endewēn ro abat ex ar ke lēxw an.»
 22 Na wēlandēra kēbi xali, asēfan kala eño mēka: «Wēno nde ex,
 Axwēn?» 23 *Yesu yaka kēbi: «Ar ke lēxw an, ar kē xacand gēr
 edēyamb edebat gē wēno hi ko. 24 Dal ex, asēs kēme šēs wēno
 Asēniw ar ala an, ang yēgw kēni endam ak. Bari año ye ex na ar
 ke lēxw an! Er fecadox din kēreno dēw dona.» 25 Ado Yuda, ar hi
 bax eño dēxw an dēñ, wēka këno: «Wēno nde ex Asēyali?» *Yesu
 yaka këno: «Ata go dēñ ex!»

End ecemar ed Axwēn eñ

26 Ga kēni yambēra, *Yesu wēd ko mburu iñ, šēkwa këno
 Kaxanu do hēbēndēr ko. And yēl kēbi bēsēfan añ, re ko: «Kanayin
 en yamb, eman endam eñ ex.» 27 Wēd ko bēte akalama and gē
 ngoy añ. Ga šēkwa këno Kaxanu yēl kēbi, re ko bēte: «Yēlarin
 wēn dēk, 28 ošat oram oñ ex, ošat or eter ed gē Kaxanu oñ. Ošat
 oño kē šar ebi tebanaxēn Kaxanu bamena bañ bela bēranjēm.
 29 Dal in kēmun felënd, doro fela kēme ngoy iñ xali yatir këne
 barēxēye gēr owun or Faba. Fēn këne šebēxēde ingašax iñ.»

³⁰ Ata and yēwēra kēni na ojēkan od cale aŋ, *Yesu gē bēsēfan bēn yē kēni kwēl ond gēr etēnd ed gē bañarēka aŋ.

³¹ Ga hāt kēni, *Yesu fel kēbi: «Wēn dorō gēmēd mbaŋ kēn yēdara nē end oŋac oram, wēn dek ke šapēran. Ata mondako kē hata er yēgw ko alaŋēnel ar Kaxanu in mēne: “Axađac an kēmo fēm yem na fo, ata eni capēr bēr oyel ol^b.” ³² Barikan and kēme xani gēr ecēs aŋ, gēr ebar ed *Galile kēme lēngwa ene tēkēx.»

³³ Na re ko Piyer: «Ado eni gēr bējo dek eni teb gabat, ax gi ex na gē wēno ak.» ³⁴ Ata yaka kējo *Yesu: «Dal in kēmi felēnd, dorō gēmēd, đamana exo yata ecare el wēj anēka kēye yaxēta batas.»

³⁵ Re ko bēte Piyer: «Ado gido ecēs el dēj fabēr kēmi, wēno din ami yaxēta na.» Ata bēsēfan bēn dek sošanara kēni mondako.

End cale ind gēr Getēsemani eŋ

³⁶ Ga xucak eŋo, *Yesu gē bēsēfan bēn yē kēni gēr ed kēni wācēnd Getēsemani. Ga hāt kēni, fel kēbi: «Ñēparayin ro do wēno me nacēta me calew.» ³⁷ Wac kēbi Piyer, gē bosēniw bor Sebede Šak do gē Šaŋ, eno đaŋēta. Ga hāt kēni, *Yesu yāna ko kējo wēlandērand xali šamina ko. ³⁸ Ata fel kēbi bēr laŋēta baŋo bēn: «Awa enjēw endam eŋ anēka šaminak, ecēs el fo bayi ke. Cēniyine ro, kēreŋun daš na đe!» ³⁹ Ga nacēta ko tēkēr, foxi ko eyiŋ el nēš gēr ebar. Ata ko šalend mondako: «E Faba, ey dēxētēdo, kido awēnd wēndēk, akalama and toro and kēme šeb aŋo! Barikan dil ang yāndi ki ak, ax gi ex na ang yāndi ke wēno ak.» ⁴⁰ Ata baka ko gēr ed seb baŋi bēsēfan bēsas bēn, sēk kēbi ga kēbi raš. Na re ko: «Oko Piyer, wēn an kore na nde en bayi dašērēxe apēxēd amat and riw kēme aŋo?

⁴¹ «Ga re kēme perēnayin en calexēnēnd kēdi kējun naŋēta. Ala an gēr onden ondexēm kējo yāndind exo di enjekax eŋ, barikan nē end oŋandi od eman ko sēkwanaxēnēnd exo di in.» ⁴² Nacēta ko *Yesu gašēxe do ko šalend ang aŋanar ak: «E Faba, angēmēne ax mēnd ex na ey dēxēt akalama and toro and kēre me šeb aŋo, dil ang yāndi ki ak!» ⁴³ Ga baka ko akinēm, sēk kēbi bēte ga kēbi raš. Ata ado motēkwan bani sēkwanēnd eni kwēwēta in. ⁴⁴ Ga seb kēbi na, nacēta ko bēte gašēxe do ko šalend atasēn ang baŋēngw ak. ⁴⁵ Aŋo ga bakaw ko gēr bēsēfan bērexēm, fel kēbi: «Wēn xali gērēgako nde xwēnda kēn okwēd? Nangin mēne anēka hātēguk apēxēd and kēne sēra wēno Asēniw ar ala aŋ do ene đēxw gēr otaxan od bēwēndēran aŋ! ⁴⁶ Ado kaniwēn ene yēye, đam exo ar ke lēxw an!»

End etëra ed Yesu enj

⁴⁷ Damana ko hatand enj, šanayaw ko pëlët Yuda, asëfan abat ang ebani epëxw gë bëxi ak. Mëj lëngwënëgu babi amëxwër and bela aŋ eno tëra *Yesu. Bëšadaxan bëlëngw bën do gë bëxarëk bër Bëšëwif bën lawënëgu babi. Ata wëlaraw këni bëjo oduxuma, bëjo okwëlekwële. ⁴⁸ Ar baŋo lëxwënd an, fel babi amatinali aŋo: «Ar këmo wëga an, mëj ex, tërayino.»

⁴⁹ Ataŋ ga sëka këŋo *Yesu, re ko: «Mondake bayi këy Asëyali!» Ata wëga këŋo. ⁵⁰ Ata re ko *Yesu: «Xey lawo, er yow këy ey di in dil aŋand!» Na ga wëlën këno, sëra këno. ⁵¹ Ata abat ar enga gë *Yesu, regëgu ko duxuma irexëm in gër acëmar, saŋ ko bađ anëf and xadëp ir ašadaxan alëngw in. ⁵² Ata re ko *Yesu: «Wëj mašël duxuma in gër acëmar gayik dek bër kë wërënd gë duxuma bën, duxuma fo këbi laŋ bëte. ⁵³ Ba yëla këy asëkwan sëkwan këme mo kara Faba mëj ar xor dox exe daŋwëneliw ataŋ ataŋ, omeleka owëli owëli an? ⁵⁴ Mondake cëj kë hata er rek Oñëgw Omënëk in mëne afo me toro mondako?» ⁵⁵ Ata *Yesu yeyaneli këbi bëte bër gër amëxwër bën: «Wën yowëraw kën ene tëra gë oduxuma do gë okwëlekwële, ba arek axeŋax nde hi këme? Ax gi ex na nde key yo key bamëni sëy'alirand bela bën gër yangana ir Aciŋ and Kaxanu? Bari gabatak axe tëra bana. ⁵⁶ Barikan dek beŋo mondako bax ex gi ex ntaxën er yëgw këni bëlawënel bër Kaxanu in.» Aŋo šapëran këno bësëfan bën, hërëra këni bën dek.

End Yesu gër iciŋ ind Kayif enj

⁵⁷ Bër sëra baŋo *Yesu bën, wëla këno gër ed barër bani bëšalën do gë bëxarëk bër Bëšëwif, gër iciŋ ind Kayif, ašadaxan alëngw an. ⁵⁸ Ata Piyer këbi sëfa nacët ako bër sëra baŋo *Yesu bën, xali gër eyang ed ašadaxan alëngw. Lil ko gër yangana do xetëna këbi bënëkona bën gër ed yëpa këni exo wataxën ba mondake kë hata endey enj. ⁵⁹ Ata bëšadaxan bëlëngw bën, gë dek Amara and bëxarëk bër Bëšëwif aŋ këni šaland er këno nagašan *Yesu eno daŋaxën. ⁶⁰ Bari ado ga nagašandëra bano bëranjëm, abani šot na etibax. Ata šanayaw këni bela bëxi këni rend: ⁶¹ «Ajo bax rend mëne axor ko xor exo ñam Aciŋ and Kaxanu aŋ do exo kanin në bakey batas.» ⁶² Ata ašadaxan alëngw an xani ko, wëka këŋo: «Wëj bendanjëm këni nagašanënd, ba ay yaka na nde?» ⁶³ Barikan *Yesu xor ko yem. Aŋo re ko ašadaxan alëngw an: «Gër oŋac or Kaxanu, mëj ar gë aniyän an, këme yašarënd, pelëläbo angëmëne wëj ex Afexën an, Asëñiŋ ar

Kaxanu an!» ⁶⁴ *Yesu yaka këŋo: «Iyo go dëŋ ex. 'Bëte baxëtël me baš mëne awat këne wat wëno Asëñiŋ ar ala an ga yëpa këme gand liŋ ir Kaxanu, mëŋ Ar xorëk beŋ dek an. Awat këne wat yaŋ gër orën ga këme šëlaw gë banar ban.» ⁶⁵ Ga logën këŋo ašadaxan alëngw an, hësëra ko acud andexëm aŋ do ko rend: «Anëka šir këŋo Kaxanu! Anëka šir këŋo Kaxanu! Sede nde bayik na exo baš yey? Ine yëla këŋ?» ⁶⁶ Ata yaka këni: «Ajo ar edaŋ ex.» ⁶⁷ Kwël na fo yana këni këno soronënd: bëjo asëpan, bëjo aŋwëŋ, bëjo bëte ašën do eno mëka: ⁶⁸ «Gayikako wëj rek mëne alaŋwënel ar Kaxanu ey, pelëlēbo ba noŋo šën ki.»

End eyaxëta ed Piyer eŋ

⁶⁹ Xarak amëd aŋo, Piyer fac bayi baxo, gër ed yëpa ko gër yangana. Ata sëka këŋo endënaŋ, re ko: «Wëj bëte ar enga end *Yesu, Agalile an hi këy!» ⁷⁰ Ata ga ko yaŋ Piyer yaka ko poyoma: «Wëno ado ame nang ex na er këy rend in.» ⁷¹ Ga xani ko, ko yend gand ebët ed iciŋ, endënaŋ ecëxe bëte ga wat këŋo këbi felënd bër hi bax na bën: «Ajo ar enga end *Yesu Ibënasaret hi ko de.» ⁷² Ata yašar ko ga ko yaŋ gašëxe: «Wëno amo nang ex na de ala ajo.»

⁷³ Ga bašanak, bër xet bani gë Piyer bën re këni: «Dal ga ex nde, wëj ar enga end ala ajo hi këy. Ang këy yeyanënd ak nangaxën këmi mëne Abëgalile ey.» ⁷⁴ Na yaka ko: «Corëlexe Kaxanu angëmëne anang nang këmo ala ajo!» Ata amëd aŋo yata ecare el. ⁷⁵ Piyer xwita ko er fel baŋo *Yesu in mëne damana exo yata ecare el anëka këŋo yaŋaxëta batas! Ata xwiriš, šan ko fac ko sesëxënd ga šena këŋo mban er ri ko in.

End Yesu gër eyang ed Pilat eŋ

27 ¹ Ga wecak gëbër, bëšadaxan bëlëngw bën gë bëxarëk bër Bëšëwif bën yëpaxën këni end *Yesu eŋ. Ata xetan këbi eno daŋ. ² Ga xap këno, wëla këno yaŋ gër eyang ed *Pilat eŋo kitix mëŋ bëte.

³ Ata Yuda, asëfan ar lëxw baŋo *Yesu an, šena këŋo ga wat ko mëne anëp dëŋ nëp këno. Bakali ko batama ofëxw osas band kodî ir yël bano baŋ gër Amara and bëšadaxan bëlëngw do gë and bëxarëk bër Bëšëwif. ⁴ Fel këbi mëne mban lif ko ga fan këŋo ala ar yōweŋ axo men ex na an. Yaka këno: «Wëj nangëk de eŋo, biyi abo bal ex na!» ⁵ Sam ga yaka këno mondako, Yuda šëni ko bišaw kodî in lëf gër Aciŋ and Kaxanu, do ye ko kwël xaŋwayax ko. ⁶ Ga wëdara këni kodî in, bëšadaxan bëlëngw bën re këni mëne ax ñap ex na eni maš kodî ijo gër akwëtaya and oyël or

Kaxanu, gayikako akanji and enjēw end ala ex.⁷ Ata xetan kēbi eni yēc ošēnga or abay ar ofeƷa an eni dixēn oñeg od bēliyer.⁸ Mēj kēni wacaxēnēnd xali doro ošēnga olo «Ebar ed ošat.»⁹ Mondako ĥata bax er re baxo Kaxanu paḇ gē Yeremi, alaŵēnel an: «Bēxarēk bēr Bēšēwif bēn aŵed ŵed kēni batama ofēwx osas band kofī baḇ, akanji and Bēyisērayel aḇ ang fēnēta bano ak.¹⁰ Bēte gē kofī ijo kēni yēcaxēn ošēnga or abay ar ofeƷa ol ang fel ke Axwēn ak.»

End Yesu gēr kiti ind Pilat eḇ

¹¹ And ĥateli kēno *Yesu gēr eyang aḇ, *Pilat ŵēka kēḇo: «Wēj nde ex emun end Bēšēwif eḇ?» Yaka ko: «Iyo go dēḇ ex!»¹² Ako nagašandēra bano xali bēšadaxan bēlēngw bēn do gē bēxarēk bēr Bēšēwif bēn, barikan mēḇ aḇi yaka ex na.¹³ Ata re ko *Pilat: «Ay wēlēnd na nde đek bend kēni nagašandērand bēḇ?»¹⁴ Bari mēḇ aḇo yaka ex na. Aḇo šaran kēḇo *Pilat xali xurik.

¹⁵ Ofēna or Apexa kala, *Pilat aseḇēt baḇo seḇētēnd andepēra amat, and kēno yata Bēšēwif aḇ.¹⁶ Xarak, andepēra angwēlik hi bax na and bano wacēnd *Yesu Barabas.¹⁷ Ang barērēgu bani gēr aciŵ and kiti ak, *Pilat ŵēka kēbi: «Noḇo wa ḷandi kēḇun mo tebēt doyijo, Barabas nde ba *Yesu, ar kēno wacēnd *Kērisēt an nde?»¹⁸ Aye nang baxo *Pilat mēne nē end oƷakērax lēxwaxēn bano *Yesu.¹⁹ Ata and ḷēpa ko *Pilat gēr aciŵ and kiti aḇ, alindaŵ laŵēnēgu ko eḇo pel ako: «Wēj kērey đil na đe gēr end ar šenene ajo! Wēno cēḇ wec soro kēme nē endexēm nē lakeli!»

²⁰ Ata bēšadaxan bēlēngw bēn do bēxarēk bēr Bēšēwif bēn šoñ kēnēbi bela eno nēḷali *Pilat eḇo tebēt Barabas do eḇo đaŵ *Yesu.²¹ Na re ko *Pilat: «Bela bēxi bējo, yatayino abat!» Yaka kēni šor: «Barabas yata kēmo! Barabas yata kēmo!»²² Re ko bēte *Pilat: «Do mondake kēmo ri *Yesu, ar kēno wacēnd *Kērisēt an?» Yaka kēni šor: «Pikalo, pikalo gēr kērēwa!»²³ Ŵēka kēbi bēte: «Ineŵa ŵen ko?» Aḇo xeḷ kēni kaš-kaš: «Pikalo, pikalo gēr kērēwa!»²⁴ Ata *Pilat wata ko mēne ax mēnd ex na eḇo tebēt *Yesu kēdi kē wonjo kaš-kaš angol aḇ. Ŵed ko inēp ind gē men do neḇa ko na dēḇ otaxan ok xali wat kēno bēn đek. Ga faḷ ko, re ko: «Awa end ošat or ar šenene ajo eḇ, wēn nangēk đe, wēno ame nang ex na!»²⁵ Yaka kēni bēn đek: «Eyo, mēkayidēleḇo Kaxanu end enjēw end ala ajo eḇ biyi gē obaš oreḇi ol!»²⁶ *Pilat seḇēt kēḇo Barabas do fel kēbi ocoroḏa odexēm ok eno ceŵēra *Yesu đamana eno pikaxēn.

End Yesu gër otaxan od ocorođa eŋ

²⁷ Ata ocorođa od *Pilat ok nęcęc kęcno *Yesu gěr yangana ir eyang. Ga baręcęcgu kęcni bęcn đek, xeta kęcno. ²⁸ Ga řudęcęctera kęcno banjęcm bandexęcm baŋ, nęcmb kęcno ocud ombarax. ²⁹ Sawęcęgu kęcni bęcte inini ind atęcx and gęc odęcmbęcn, bor kęcni ang ekamote fo do řęcwx kęcno. Fęcwxęcn kęcno ořęcte exo đęckaya gěr ataxan and liw. And kęcno sęcka aŋ, eni poxi gěr lęcngw irexęcm do eno đęcřęcnd: «Emun end Bęcřęcwif, ařęcma kęcmi řęcmand!» ³⁰ Ocorođa odęcmar eno tęcpan gěr đęcxas, oko eno dang gęc ořęcte ol or fęcwxęcn bano ol. ³¹ And lęcřęcra kęcno mondako aŋ, řudęcte kęcno ocud ombarax oŋ do węcř kęcno banjęcm bandexęcm baŋ eno męcłaxęcn gěr ed kęcno fikax.

End Yesu gěr kęcřewa eŋ

³² Ata engu end ocorođa eŋ kęcno nęcęcęcnd *Yesu angol and Yerusalem aŋ eno pikax fac. Ga fed kęcni gęc ar bano węcęcnd Simoŋ iđ Siren, nęcjali kęcno exo đapara osęcx or kęcno fikaxęcnęcx *Yesu ol. ³³ Na lapara ko osęcx ol xali řat kęcni gěr itęcnd bani węcęcnd Golęcgota, męcne ngęcŋ «Ind ang egor.» ³⁴ Ata yęc kęcno *Yesu ngoy ind bar bani gęc bęcřan. And sęcyi ko aŋ, řęcp ko exo ceb. ³⁵ And fika kęcno aŋ, ocorođa ok řęcteręcnd kęcni banjęcm bandexęcm baŋ. Bęcřak ri bani eni nangaxęcn ar kęc węcđ an. ³⁶ Ata yęcpara kęcni gěr enęckona. ³⁷ Ya bęct gaf in fika bani ingomb-gomb ind yęcgwaxęcn bani męcne «*Yesu, emun end Bęcřęcwif eŋ.» Ejo bax amena and lawaxęcn bano aŋ. ³⁸ Afika fika banęcbi bęcte gęc męcŋ bęcrek bęcxeřax bęcxi: abat gand liw ajo gand řame. ³⁹ Ata bela bęcr bax xucarand ler gěr ed fika banęcbi bęcn, kęcno řiręcnd *Yesu. Sam eni kęcmęcřęcta eni de: ⁴⁰ «Yo węcŋ bax rend męcne axor kęcř xor ey řam Aciw and Kaxanu do ey kanin nęc bakey batas. Awa pexęcnayal doru! Enimin, angęcmęcne węcŋ ex Ařęcniw ar Kaxanu an, pedaw gěr kęcřewa mi wat!» ⁴¹ Alęcř bano lęcřęcnd bęcte bęcřadaxan bęcłęcngw bęcn, gęc bęcřalen bęcn do gęc bęcxaręck bęcr Bęcřęcwif bęcn. ⁴² Er bani rend: «Oko, męcŋ ar babi racęcęcnd bela gěr toro an nde kęc sęcłwanęcnd exo pedaw gěr kęcřewa! Gayikako męcŋ ex emun end, řiyi Bęcyiřerayel eŋ, pedawęcłexo enęcŋo kwęctaxęcne!» ⁴³ Ax gi ex na nde męcŋ ar xwęcta kęcŋo Kaxanu hi ko? Ax gi ex na nde bęcte Kaxanu ařan řan kęcŋo? Bęcte ax gi ex na nde męcŋ đęcŋ kęc rend męcne Ařęcniw ar Kaxanu exo? Awa gęcřęgako dacęctęcłęcŋo ngwa!» ⁴⁴ Ařir bano řiręcnd bęcte bęcrek bęcxeřax bęcr fika banęcbi gęc męcŋ bęcn.

End ecës ed Yesu enj

⁴⁵ Ata ebar el đek šamëđanëk elod eňan keň gër gaf xali hik poxoš gaf in. ⁴⁶ Ga xucak bapëxëđ batas, *Yesu xeý ko acakax: «Eli, Eli lama sabatani! Mëne ngëň Kaxanu, Kaxanu, ineŵa sebađen këye?» ⁴⁷ Bër hi bax ler na bën ga wël këno, këni rend: «Wëlıno, alaŵënel Eli këňo ŵacënd!» ⁴⁸ Na ŵaran ko ala er ñalu-ñalu, ýëmbëgu ko në ngoý ijerëk, fiš ko në ošet do ýënën këňo *Yesu exo ýuš. ⁴⁹ Ata xeýenaxën këno bër hi bax ler na bën: «Xey wëj, tebëlo ene wate ba aýow ko ýow Eli eno pexën!» ⁵⁰ *Yesu xeý ko bëte acakax do kwël xoti ko. ⁵¹ Ata lëf gër Aciŵ and Kaxanu, anjëm amëgax and bax šetërend në baciŵ baki aň ħesik cidët. Rëgëk bëte ebar el xali šapirak bangaý baň. ⁵² Oňeg ok fëňetayarak do bëŵënëk bëranjëm xanira këni gër ecës gë beman beň. ⁵³ Bër šanëragu bax gër oňeg bëjo, lil këni gër Yerusalem, angol amënëk aň, do šanayaxëndëra këneđi bëranjëm. ⁵⁴ Ata ocorođa od baňo nëkonand *Yesu ok, gë alëngw arebën an, ga wat këni ang rëgëk ebar ak do đek bebër xuca bax na bën, yëdara këni, do re këni: «Enimin ajo, Asëňiŵ ar Kaxanu an ebaxo đe!» ⁵⁵ Bëte bësoxari bëranjëm barëređu bax na. Ga xwëšaraw këni nacët ako këno nëkonënd *Yesu. Bën elod nand ebaxo gër ebar ed *Galile sëfaw bano do bano rëcarand. ⁵⁶ Šëf gër bësoxari bëjo hi bani: Mari Madëlen, gë Mari, nëm ir bër gë abinëm Šak gë Yosef do gë nëm ir bosëňiŵ bor Sebede.

End emëxwëta ed Yesu enj

⁵⁷ Ata apenëka aň, ala ar gë napul ar xaniw bax gër Arimate do bano ŵacënd Yosef, ħatëgu ko. Mëň ala ar gë napul ebaxo do hi baxo bëte asëfan ar *Yesu. ⁵⁸ Ata ýe ko gër *Pilat, xaraw këňo eno maš eman end *Yesu enj eno mëxwëta. Ata *Pilat fel këbi ocorođa ok eno maš. ⁵⁹ Yosef fedali këňo, fëlëra këňo gë këpas iŵënëk. ⁶⁰ Do kwël ŵëla këňo, ŵëxëtax këňo në ýeg ixašax, ir fësën bano mëň Yosef đëň gër aparëfac. Ga xwët këno lëf gër xatëx, fëň ko lilaya in gë angaý atëm do kwël ŵaýi ko. ⁶¹ Nand baňo ŵëxëta *Yesu na, ler na ýëpara bani Mari Madëlen gë Mari išandaŵ mopabër gë ýeg in.

End ýeg ir Yesu enj

⁶² Yatir akey and eteyëta, bëšadaxan bëlëngw bën do gë ofariseň ok sëfër këni bura-bura gër eyang ed *Pilat. ⁶³ Ga ħat këni, fel këno *Pilat: «Wëj axwën arebi an ýow këmi mi nangën mëne anëgwëš ajo, and bayi baxo abëngw aň, are baxo rend

mêne and kë xuca bakey batas aŋ, axani ko xani gër ecës. ⁶⁴ Awa këdi këni yow bësëfan bërëxëm bën eni deka eman eŋ do eni dey'arand gër bulunda mêne axani xani ko gër ecës, pelëlëbi ocorođa odey' ok eni nëkona yëg in xali ex kuca bakey batas baŋo. Angëmêne ane di ex na mondako, enëgwëš eŋo kë xuca eñanar eŋ!» ⁶⁵ Ata yaka këbi *Pilat: «Ax gi ex na nde bënëkona šot kënëbi na, awa mëlayinëbi gër yëg eni nëkonax ang nang kën ak.» ⁶⁶ Ata bëšadaxan bëlëngw bën do gë ofariseŋ ok sëfër këni gë ocorođa ok xali gër yëg. Ga xër këni ošëba gër angaŷ and fëŋaxën bani yëg aŋ, ocorođa od seb banëbi na ok këni nëkonand.

End ekani ed gër ecës eŋ

28 ¹ Ga xucak akey and eteyëta aŋ, yatir oganjar, mopëd gëbër, Mari Madëlen gë Mari išandaŵ y'e këni gër yëg ir *Yesu. ² Ga këni hat, ebar el kë rëgënd. Ata fedaw ko elod gër orën meleka ir Axwën, xën ko angaŷ and wedixën bani lilaya ir yëg aŋ, do yëpaxën ko. ³ Ola orexëm ol kë watind ang ebingara fo do banjëm bandexëm baŋ fešëk xali xurik. ⁴ Ocorođa ok këbi rëgëndërand. Ga xap këbi anjiŷ aŋ, këni wëcërand rebe rebe ang bësësëk fo. ⁵ Meleka in fel këbi bësaxari bën: «Wën cëŋ këren yëdara na! Aye nang këme mêne *Yesu, ar fika bano an, këno šaland. ⁶ Axo bo ex na ro, anëka xani ko gër ecës ang rey'a baxo ak. Yowën tan en nëkon gër ed xwët bano. ⁷ Gërëgako, marayin enëbi pelëx bësëfan bërëxëm bën mêne axani xani ko gër ecës. Anëka lëngwa ko gër ebar ed *Galile. Fën këno watëx. Wëno eŋo bax mun nangën!» ⁸ Ga wël këni eŋo, Mari Madëlen, gë Mari išandaŵ w'ara këni gë anjiŷ fo eni ŋaŵëta yëg in. Er bar bax gër oŵëkw orebën anjiŷ gë onënga osëm. Hër këni eni tëfëtërax gër bësëfan. ⁹ Ata ga fed këni gë *Yesu, šëma këbi. Bën ga sëka këno, foxi këni. Ga këno lëkëra gër osapar, šale këno. ¹⁰ Ata re ko *Yesu: «Këren yëdara na! Yeyin enëbi pelëx bëmaŷe bëŋ eni mara gër ebar ed *Galile. Fën këne watëx.»

¹¹ Në fëña fo bayi bani Mari Madëlen gë Mari išandaŵ ga hat këni gër angol and Yerusalem ocorođa od bax nëkonand yëg ok. Rey'ax këni dek gër bëšadaxan bëlëngw ang xucak beŷ ak. ¹² Ata bën w'acër këni gë bëxarëk bër Bëšëwif bën eni nëpaxën endey' eŋ. Ga wëlër këni na, yël kënëbi ocorođa ok kod'i ir bon. ¹³ Afel fel banëbi bëte mondako: «Dey'ayindën mêne bësëfan bër *Yesu bën yowëk gëmëd do reka këni eman eŋ nand baŋun rašënd na. ¹⁴ Do angëmêne exo wël eŋo *Pilat, biyi axor këmo xor mo pel eŋun teban, y'owëŷ aŋun gi na.» ¹⁵ Ocorođa ok xana këni kod'i in

do ri këni dek ang fel banëbi ak. Ata wëlik endey erjo mondako gër Bëšëwif xali doro.

End epemëra ed Atëfëtan en

¹⁶Bësëfan epëxw gabat bën, ye këni gër ebar ed *Galile, yaŋ gër etënd ed fënëtan babi *Yesu. ¹⁷And wat këno aŋ, foxi këni do këno šalend. Barikan bërëmar ahëpëgënan babi hëpëgënanënd mëne *Yesu dëŋ ex. ¹⁸Yesu ga sëka këbi, fel këbi: «Wëno xwënëk owun or gër orën ol, bëte wëno xwënëk owun or gër ebar ol! ¹⁹Yeyin gër bela gë enëng gë enëng ebar el dek, enëbi di bësëfan bëräm. Buyindënëbi gër oŋac or Faba, gë or Asëniw do gë or Angoc Amënëk ol. ²⁰Tëyalindënëbi etëf ed dek er fel këmun el. Ata wëno, key yo key, këme hi gë wën xali yatir kë xwët ngwën.»